

BUKOWINER

Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Herausgeber :

DEMETER ISOPESCU.

Verantwortlicher Redacteur :

JOSEF WOTTA.

XXII. Jahrgang, 1894.

Czernowitz, 1894.

Im Verlage des Landes-Lehrervereines.

Concess. Typo- und Lithogr. des Erzb. Silv. Morariu-Andriewicz.

И I K A P

Др. ШЕРИОН ЗАЧ ОПАЧАБ

м. Чернівці, вул. Гусак

Handwritten notes: 22-30, 24-30, 1-68, 57

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 13., 16., 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 3 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebühr beträgt 50 kr. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zweispaltige Petitzeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebühr von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:
Demeter Isopescul.

Verantwortlicher Redacteur:
Josef Wotta.

Redactions Comité:
Nicolai Ieremievic,
und
Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrerangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversiegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. I.

Czernowitz, 10. Jänner 1894.

XXII. Jahrg.

A b s c h r i f t

des an das hohe k. k. Ministerium für Cultus und Unterricht vom hohen k. k. Landesschulrathе erstatteten Berichtes über den Zustand des Volksschulwesens in der Bukowina im Schuljahre 1892/93.

Hohes Ministerium!

In Gemäßheit der hohen Erlässe vom 18. Juni 1884 Z. 11742 und vom 7. März 1885 Z. 23705 ex 1884 beehrt sich der k. k. Landesschulrath über den Stand des Volksschulwesens in der Bukowina im Schuljahre 1892/93 zufolge Sitzungsbeschlusses vom 25. October l. J. nachstehenden Bericht ergebenst zu erstatten:

I. Zahl und äußerer Zustand der Schulen.

A. Zahl der öffentlichen Schulen.

a) Bürgerschulen.

Eigentliche Bürgerschulen gibt es in der Bukowina, so allgemein auch die Nothwendigkeit der Errichtung derselben in der Hauptstadt und in den größeren Bezirksorten des Landes anerkannt wird, noch nicht; auch ist bisher kein diesbezügliches Landesgesetz zustande gekommen.

Die Hauptursache dieser auffälligen Thatsache ist die finanziell ungünstige Lage selbst der größeren Stadtgemeinden, welche es nicht gestattet, Bürgerschulen ins Leben zu rufen.

Die Erhaltung der Bürgerschulen müsste deshalb — mit Ausnahme der Landeshauptstadt — von dem Landesschulfonde bestritten werden.

Aber auch der Landesschulfond ist derzeit und insolange die Mittel desselben keine Bereicherung erfahren, nicht in der Lage die damit verbundenen Lasten zu übernehmen.

Übrigens sind nicht nur Verhandlungen im Zuge um dem Landesschulfonde neue Zuflüsse zu eröffnen, sondern es ist auch ein Gesetzentwurf bezüglich der Errichtung von Bürgerschulen in Vorbereitung.

Практичний провѣдъ при удѣленю науки релігій на пѣдставѣ малого катехизма въ I. и II. класѣ школъ народныхъ.

(Перетолковавъ зъ ромуньского Н. Гарасъ).

ЧАСТЬ ДРУГА.

(Смотри „Bukowiner pädagogische Blätter“ 1893, чч. 5—10).

Христіаньска наука.

Вступъ.

„Яка наука е чоловѣкови найпотрѣбнѣйша?“ Щобы дѣти зрозумѣли, що христіаньска наука чоловѣкови найпотрѣбнѣйша, то най имъ учитель припомне, що чоловѣкъ складае ся зъ тѣла и душѣ. Каже ся дѣтемъ такожь, що душа чоловѣка е найголовнѣйшою его частію, бо е безсмертна. Коли тѣло по смерти чоловѣка кладе ся въ грѣбъ и тамъ гніе, — иде душа до Бога. ѡтъ котрого дѣстае заплату за свои учинки тутъ на земли. Для того повиненъ чоловѣкъ старати ся бѣльше о свою душу нѣжь о тѣло

Якъ має чоловѣкъ старати ся о свою душу, научивъ насъ Господь Иеусъ Христосъ; для того и называе ся та наука наукою христіаньскою. Она е отже чоловѣкови найпотрѣбнѣйшою. Христіаньска наука учитъ насъ, якъ и що маемо вѣрувати, що маемо робити и чого надѣяти ся (оčekувати ѡтъ Бога), абы ѡтъ Бога бути люблєными и спасєными. (Повторяе ся).

Богъ сказавъ отже людемъ, що мають они вѣрувати, що робити и чого надѣяти ся. То все списано въ одну велику книгу, котра называе ся бѣблїею. Однакожь вѣсѣ люде не можуть бѣблїѣ читати, але вѣсѣ мусять знати, що и якъ мають вѣрувати, що робити и чого надѣяти ся. Для того зѣбрали ся св. ѡтцѣ разомъ, порадили ся одні зъ другими, выбрали изъ бѣблїѣ тѣ истины правды, котрі кождый христіанинъ мусить вѣрувати и списали ихъ до купы. Содержанє (змѣстъ) сихъ истинъ христіаньскихъ называе ся символомъ вѣры. — Мы навчаемо ся отже правдиво вѣрувати изъ символа вѣры. (Повторяе ся).

Но не доста того, щобы мы лишъ вѣрували въ Бога; мы повинні такожь и робити все то, чого Богъ хоче. Воля Божа написана въ десятѣхъ заповѣдяхъ Божихъ. Що маемо робити, навчаемо ся отже зъ десятѣхъ заповѣдяхъ Божихъ. (Повторяе ся)

„Ѡгки навчаемо ся правдивою надѣю?“ До ѡтповѣди на се пытанє наводитъ ся дѣти практичнымъ способомъ. Бере ся н. пр. ѡтношенє дѣтины до родичій: Если хоче дѣтина дѣстати щось ѡтъ родичѣвъ, то мусить просити того у нихъ. Если выговорила дѣтина просьбу свою передъ родичами, то повстає въ дѣтинѣ (въ внутри ей) якєсь очекуванє, с. е. надѣя, що она то дѣстане, о що просила. Цѣлкомъ такъ стоить дѣло и зъ нами людьми въ ѡтношеню до Бога. Если хочемо щось ѡтъ Бога дѣстати, то мусимо Его о то просити. Чого маемо просити ѡтъ Бога, абы бути щастливыми, научивъ насъ Господь Иеусъ Христосъ. Иеусъ научивъ насъ молити ся, а та молитва называе ся „молитвою Господнею“. Мы навчаємъ ся отже правдивою надѣю изъ молитвы Господней, котра зачинає ся словами „Отче нашъ“ . . . . котру то молитву знає уже кождый зъ васъ. (Повторяе ся, наконецъ читає ся „Вступленіє“ зъ катехизма и повторяє ся).

О символѣ вѣры.

Дѣти зъ другою клясы повиннѣ символъ вѣры уже на память знати. Силувати ихъ, щобы учили ся символа вѣры механѣчно, було бы хибно, бо чей кождому буде вѣдомо, що дѣти, чога не розумѣють, и дуже тяжко того учать ся, тай, наколи видять, що не можуть того въ памяти затримати, тратять цѣлкомъ охоту. Учитель мусить отже перейти цѣлый символъ вѣры объясняючи членъ за членомъ. Коли объяснило ся якій членъ, треба его дѣтемъ цѣлкомъ выразно сказати, а потѣмъ имъ приказати, щобы пѣвторыли. Вкѣнци каже ся щобы собѣ кождый слабшій ученикъ прочитавъ цѣлый членъ а ѳттакъ его пѣвторывъ — При объясненю членѣвъ поступае ся такъ :

1. Кождый христѣянинъ вѣруе, що е одинъ Богъ. Онъ каже отже : „Вѣрую во единого Бога“. Понеже Богъ старае ся о цѣлый свѣтъ такъ якъ отецъ о всѣ свои дѣти, то называемо Его Отцемъ нашимъ ; а понеже удержуе цѣлый свѣтъ, то кажемо, що Онъ е Вседержителемъ. Понеже Богъ сотворивъ небо и землю, то называемо Его Сотворителемъ, с. е. Творцемъ неба и землѣ. Сотворѣня (дѣла) Божѣ, котры можемо видѣти, называють ся видимыми ; е але много и такихъ сотворѣнѣй, котрыхъ не можемо видѣти : такѣ сотворѣня называють ся невидимыми. Для того и каже ся въ сѣй части, що Богъ е Творцемъ всѣхъ видимыхъ и невидимыхъ. (Повторяе ся въ способѣ катехетичный цѣлый членъ въ связи, а то въ способѣ выше показанный).

2. Если дѣти уже добре знаютъ першій членъ символа вѣры, переходить ся до поясненя другого члена. Поступае ся такъ ; Въ первомъ членѣ мы учили ся про Бога Отца ; въ другомъ же членѣ будемо учить ся про Бога Сына. Въ сѣмъ членѣ символа каже ся : „И во единого Господа Иисуса Христа, Сына Божяго“. Онъ е рожденный (народивъ ся) ѳтъ Отца передъ вѣками, бо завше бувъ, е и буде. (Повторяе ся, якъ учено, и словами символа). Дальше сказано о Иисусѣ, що Онъ народивъ ся ѳтъ Отца такъ, якъ ся родить свѣтло ѳтъ свѣтла сонѣчного, и для того каже ся свѣта ѳтъ свѣта. Понеже Иисусъ е правдивый Богъ и рожденный ѳтъ Отца, то и каже ся : „Богъ истинна (правдивого) ѳтъ Бога истинна“. (Повторяе ся въ способѣ катехетичный и словами символа). — Объясняючи дальше, каже ся : Абы люде не гадали, що Иисусъ е сотворенный, отже що е сотворѣнемъ Божимъ, такъ якъ ангелы або люде, то каже ся : „рожденна, не сотворенна“, с. е. рожденный, але несотворенный. Абы показати, що Иисусъ яко Богъ есть рѣвный Богу Отцу, каже ся : „единосущна Отцу“ (одно и то само, що Отець). Абы пѣзнати, що все зробило ся такъ Сыномъ, якъ и Отцемъ, кажемо : „им же вся быша (котрымъ все ся зробило). (Повторяе ся, а вкѣнци каже учитель другій членъ въ связи и выразно, и поступае въ выше наданный способъ, ажъ доки все добре собѣ запамятае бѣльша часть дѣтей).

Закимъ перейде ся до третьего члена символа, повторяе ся въ связи бѣльше разѣвъ переднѣ два члены.

3. Що до зрозумѣня третьего члена наводитъ учитель дѣти питаннями катехетичными, здаючи ся (операючи ся) на знане, яке дѣти уже мають про упадане прародителѣвъ (с. е. грѣхъ першихъ родичѣй Адама и Евы), про ѳбѣцянє и рождество Спасителя. Поступае ся такъ : „Якѣ заповѣди давъ Богъ Адамови и Евѣ въ раю ? Чи сповнили Адамъ и Ева ту заповѣдь ? А якъ назвали мы переступленє заповѣди Божою ? Отже що зробили Адамъ и Ева въ раю ? Якъ называе ся той грѣхъ ? Чи той грѣхъ пошкодивъ тѣлько Адамови и Евѣ ? Чи могли люде самѣ очистити ся ѳтъ того грѣха ? Кого ѳбѣцывъ Богъ пѣслати, щобы избавивъ людѣй ѳтъ того грѣха ?

сю об'язанку сповнив добротливый Богъ. Якъ сте чули, пѣславъ Богъ Сына своего, котрый народивъ ся ѡтъ пречистой дѣви Маріѣ, ставъ ся отже чловѣкомъ. Про приходъ Спасителя на сей свѣтъ стоить въ третѣмъ членѣ символа вѣры, котрый звучить: Насъ ради чловѣкъ!...“ и т. д. Для лѣпшого порозумѣня може сказати учитель цѣлый членъ символа и въ народнѣй мовѣ. (Задля насъ людій и задля нашего спасеня зѣйшовъ зъ небесъ и взявъ на себе тѣло и т. д.) Теперь каже учитель ще разъ 3-тій членъ символа и приказуе дѣтемъ повторяти доти, ажъ поки не запомяте собѣ его добре бѣльша часть дѣтвора школьной. Потѣмъ пытае учитель: „Кто зъ васъ може сказати все три члена за рядомъ?“ Задля лѣпшого заохоченя и задля бѣльшой користи для слабшихъ, повторяе учитель все три члена зѣ всема, котри до того зголосили ся, такожь и въ хорѣ.

4. Переходячи до четвертого члена каже ся: „Вы знаете, що Господь Иисусъ Христосъ коли ходивъ по земли и научавъ людій, мавъ богато не пріятелѣвъ, котри робыли напротивъ Него доти, ажъ поки не розпяли Его на крестѣ. То стало ся подѣ часъ Пѣлита, котрый бувъ тогды судією въ Понтѣ. Иисусъ умеръ и zostавъ похованный (погребенный). Уважайте! Четвертый членъ звучить: „Разпятаго же за ны...“ (Теперь каже ся четвертый членъ выразно и повторяе ся зъ дѣтьми).

5 и 6. Пятый и шестый членъ символа можна брати разомъ. До пятого члена: „Вы уже чули о томъ и знаете, що пророки казали о Иисусѣ Христѣ, що буде розпятый и умре, але третьего дня воскресне; то все записано въ св. письмѣ. Такъ якъ въ св. письмѣ (писанію) записано, такъ и стало ся. Для того въ пятѣмъ членѣ говорится: „И воскресшаго...“ Якъ звучить пятый членъ? Уважайте! Вамъ уже вѣдомо, що Иисусъ по воскресеню своѣмъ пробувавъ еще черезъ 40 днѣй на земли и потому возиѣтъ ся на небо. Про се говорить ся въ 6-ѣмъ членѣ символа вѣры, котрый-то членъ гласить такъ: „И восшедшаго...“ (Повторяе ся). Теперь пытае учитель, кѣлько членѣвъ до теперь дѣти уже знаютъ, и кто зъ нихъ може все шѣсть разомъ сказати. (Повторяе ся потѣмъ отже все шѣсть членѣвъ).

7. Какимъ перейде ся до сего члена, каже ся: „Вы знаете, що Иисусъ зновъ прійде заплатити всемъ людемъ за ихъ дѣла, с. е. що буде ихъ судити и царствовати, а царству его не буде кѣнца. Такъ и звучить семый членъ символа вѣры: „И паки грядущаго...“ (Теперь повторяе ся членъ выразно и зъ повагою, щобы дѣти добре зрозумѣли, и потѣмъ повторяе ся ще разъ зъ всема попередными).

8. До теперь мы говорили про Бога Отца и про Бога Сына. Теперь будемо говорити про Бога Духа святого, о котромъ говорить ся въ осѣмѣмъ членѣ символа вѣры. Мы исповѣдуемо въ символѣ вѣры, що вѣруемо въ Духа святого. Духъ святой просвѣщае душѣ чловѣческой; ѡнь покрѣпляетъ и потѣшаетъ ихъ въ нещастію, и для того называе ся ѡнь „животворящимъ“ (оживляющимъ). Иисусъ казавъ, що Духъ св. походитъ ѡтъ Отца. Щобы не гадавъ кто инакше, то додали ся тому слова: „иже ѡтъ Отца исходящаго“. (Повторяе ся въ способѣ катехетичный и учитъ ся зъ дѣтьми на память). Понеже Духови святому належить ся така сама честь, поклонене и слава, якъ Отцу и Сыну, то каже ся въ символѣ: „Иже со Отцемъ и Сыномъ спокланяема и славима“. Вы чули уже, що пророки предказували богато рокѣвъ на передѣ, що мало ся стати. Они того не змогли бы були зробити безъ Духа святого. Для того при кѣнци сего члена каже ся: „глаголющаго Пророки“ с. е. котрый говоривъ черезъ пророкѣвъ. (Повторяе

ся въ способъ катехетичный и научуе ся на память Напослѣди каже ся
осмый членъ въ звязи и повторае ся зъ дѣтьми).

9. Въ девятѣмъ членѣ говорить ся про церковь християньску: „Во
едину...“ (Повторае ся цѣлый членъ).

Local- und Provinzial-Nachrichten.

(Aus der Landesschulraths-Sitzung) vom 22. December 1893. Die nachbenannten Volksschulen werden erweitert: Die einclassige in Czernawka auf 3 Classen, Unterrichtssprache: Ruthenisch, Romänisch und Deutsch Unterrichtsgegenstand; die einclassige in Toporoutz auf 4 Classen; die zweiclassige in Fundolmoldovei auf 3 Classen, zu beginnen mit 1894/95; die zweiclassige im Ortsriede Capusatului von Kimpolung auf 4 Classen, Unterrichtssprache Romänisch und Deutsch Unterrichtsgegenstand; die einclassige in Dornakandreny auf 2 Classen, Unterrichtssprache Romänisch und Deutsch Unterrichtsgegenstand und die zweiclassige in Kaczyka auf 3 Classen, Unterrichtssprache: Deutsch, Romänisch und Ruthenisch, Polnisch als Unterrichtsgegenstand. — Wegen Erweiterung der einclassigen Volksschule in Pożoritta auf 2 Classen wird die Durchführung der Commissionsverhandlungen angeordnet. — An der Volksschule in Rogozestie wird neben der ruthenischen auch die romänische Sprache als Unterrichtssprache und die deutsche Sprache als Lehrgegenstand eingeführt. — Der Wortlaut des Entwurfes des Gesetzes, betreffend die Einführung des Wiederholungsunterrichtes an den hierländischen öffentlichen allgemeinen Volksschulen wird endgiltig beschlossen und an den Bukowiner Landesausschuss zur weiteren Veranlassung mitgetheilt. — Der Redaction der „Bukowiner pädagog. Blätter“ wird eine Subvention im Betrage von 150 fl. bewilligt. — Dem Oberlehrer und k. k. Bezirksschulinspector Gregor Turkiewicz in Wiznitz wird die IV., dem Lehrer an der Volksschule in Balkoutz, Elias Lakusta, die I. Dienstalterszulage vom 1. Jänner 1894 angefangen zuerkannt. — Es wird beschlossen, dem Bezirksschulrath für den Landbezirk Czernowitz für dessen erfolgreiche Thätigkeit in Schulerweiterungsangelegenheiten, insbesondere aber dem Vorsitzenden dieses Bezirksschulrathes, Bezirkshauptmann Moritz Barleou, für seine persönliche Intervention hiebei eine belobende Anerkennung auszusprechen. — Die Unterlehrerin Veronica Stefureac an der 3classigen Volksschule in Neu-Fratautz wird zur Lehrerin in definitiver Eigenschaft an dieser Volksschule ernannt. — Der provisorische Unterlehrer an der Volksschule in Dracyzynetz, Franz Strobl, wird als Lehrer in provisorischer Eigenschaft an der Volksschule in Slobodzia-Komarestie, der Zögling des IV. Jahrganges Johann Seretian, als Hilfslehrer an der Volksschule in Stupka und der Lehramtscandidate Nicolaus Hurjui als Hilfslehrer an der Volksschule in Kostina angestellt. — Ein Hilfslehrer wird wegen Nachlässigkeit in der Erfüllung der Berufspflichten des Dienstes an der Volksschule in Mittoka enthoben und der Lehramtscandidate Sigmund Lauferweiler als Hilfslehrer an dieser Volksschule angestellt. Schließlich wird beschlossen, der Kindergärtnerin Helene Nikitowicz und der Hilfslehrerin Helene Vysloužil an der Übungsschule für Mädchen in Czernowitz für ihre ersprießlichen Dienstleistungen eine belobende Anerkennung auszusprechen. — Ein Schüler von der hierortigen Oberrealschule und ein Schüler vom Radautzer Gymnasium werden local ausgeschlossen. — VIII. Jahrgang der „Bibliothek für die Jugend“ wird für Schulbibliotheken empfohlen. — Remunerationen für Mehrleistungen, Supplierungen und Aushilfen werden bewilligt.

(Allgemeine Lehrerversammlung. — Generalversammlung des pädag. Vereines „Fortschritt“.) *) Am 17. December um 2 Uhr nachmittags fand sich die communale Lehrerschaft von Czernowitz im Rathhaussaale vollzählig zusammen und fasste über Antrag des von ihr eingesetzten Comités zur Wahrung ihrer Interessen folgende Beschlüsse: 1. Es wurde ein Dreier-Comité gewählt (Director Flasch, Oberlehrer Cantimir und Oberlehrer v. Kamiński), welches aus Anlass der durchgeführten Reorganisierung der Lehrergehalte im Namen der Lehrerschaft dem löbl. Gemeinderathe in die Hände des Herrn Bürgermeisters den Dank abzustatten hat. 2. Es wurde beschlossen, den Herrn Schulrath Dr. Korn um Überlassung seiner Photo-

*) Baumangels wegen verspätet.

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4, 7, 13, 16, 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 3 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebühr beträgt 50 kr. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zweispaltige Petitzeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebühr von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:
Demeter Isopescul.

Verantwortlicher Redacteur:
Josef Wotta.

Redactions Comité:

Nicolai Ieremievici,
und
Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrerangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversiegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 2.

Czernowitz, 25. Jänner 1894.

XXII. Jahrg.

A b s c h r i f t

des an das hohe k. k. Ministerium für Cultus und Unterricht vom hohen k. k. Landesschulrathе erstatteten Berichtes über den Zustand des Volksschulwesens in der Bukowina im Schuljahre 1892/93.

(Fortsetzung.)

II. Schulbesuch.

Nach Bezirken geordnet gab es im Schuljahre 1892/93:

Schulbezirk	Im schulpflichtigen Alter	Zum Schulbesuche angemeldet			Zu Hause werden unterrichtet	Nicht schulpflichtig sind	Schulbesuchende Procente der schulpflichtigen
		an öffentlichen Volksschulen	an Privatschulen	an Mittel- und anderen Schulen			
Stadt Czernowitz	?	5314	1242	144	?	?	85%
Bez. Czernowitz	11992	4941	—	60	368	175	45%
„ Kimpolung	5955	4302	—	26	35	79	73%
„ Kotzmann	11870	7673	—	30	201	164	66%
„ Radautz	12212	7631	483	73	168	347	68%
„ Sereth	7136	3715	9	15	44	117	54%
„ Storożynetz	9282	4308	157	23	101	242	49%
„ Suczawa	10978	6745	271	67	128	265	66%
„ Wiżnitz	8509	3899	109	23	133	236	49%

nobile ale chemării sale înalte, conduce învățaceii săi astfel, că ei odată devinind bărbați, să propășească pe terenul culturii, să lucreze cu tot zelul și să redice starea ei pe nivelul cel mai înalt. Cultura se desvoltă cu timpul din ce în ce, până ce ajunge o stare deservișită. Bărbații cari și-au primit viața spirituală în școală, vor aduce cu timpul statului și omenimei roadă bună și mănoasă pe terenul culturii, și cu cât vor înainta cu atât se vor apropia din ce în ce mai mult libertății morale, carea este idealul educațiunii.

Zelosul învățător însă, carele lucrează din resputeri, sacrificându-și viața spre binele și folosul omeniei, va privi cu plăcere satisfacțiunea și mândria la finea vieții sale de roadele, care rezultă din povețele sale. El va fi mulțumit cu elevii săi, va fi stimat prin faptele lor, și aceasta îi va fi resplata cea mai vrednică pentru munca sa.

Învățătorul poporal, care și-a sacrificat anii cei mai frumoși ai vieții sale cu zel și cu mare indulgență pentru binele poporului nu s'a prea supără de proverbul vechiu „pre cine îl urêsc deii, învățător îl fac“ ci din contra Dumnezeu ca atot bun și drept, carele trimise chiar pre unicul său fiu în lume să învețe și să mântuească neamul omenesc, îl va iubi pre fiecare învățător vrednic, carele s'a ostenit pentru binele multor mii și sute de confrăți ai săi. El poate să fie asigurată, că Dumnezeu la timpul său, îl va judecă mai just, și nu precum o fac mulți oameni în ziua de astăzi, cari după ce li crește penele uită cu totul de binefăcătorul lor.

ПРО ЭЛЕКТРИЧНОСТЬ.

(Изъ книжочки „О явленіяхъ въ природѣ“ изданія „Общества имени Качковскаго“ ч. 94.)

I. Головні зъявища електричности.

Потрѣмъ палочку ляку або живиць сукномъ и приближѣмъ ю идъ обрѣзкамъ паперовымъ, то тѣ будутъ палочкою ляку притягненій, а потѣмъ ѣттрученій. — Если палочку ляку потрѣмо крѣпше и вздовжь неи пере-сунемо ѣстремъ нѣгтя, то перескочать зъ неи маленькій, трескучій искры на палець — Коли зновъ потрѣмо палочку або рурку склянну паперемъ цинковымъ и зближимо ю дъ обрѣзкамъ паперовымъ, то она тѣ притягне, а потѣмъ ѣттрутить — Кожде тѣло, котре показуе такі зъявища, якъ потерта сукномъ палочка ляку, або цинковымъ паперемъ склянна палочка, называе ся електричнымъ, а сила притягающа легкі тѣла, якъ паперовій обрѣзки, е л е к т р и ч н о с т ь ю. Слово електричність выводять ѣтъ греческаго слова электронъ, с. е бурштинъ (янтарь), понеже найперше высше наведеие зъявище показало ся на потертѣмъ сукномъ бурштинѣ.

Многі тѣла, якъ н. пр. зельзо, сыре дерево — пріймають електрич- нѣсть дуже легко, роздѣляютъ ю дуже скоро по цѣлѣй своій поверхности, и такъ само легко ѣтдаютъ ю другимъ тѣламъ. Такі тѣла называемо до- брыми провѣдниками електричности. До сихъ належать: металы, уголь, вода, пара, сыре дерево, вохкій воздухъ, тѣло звѣрятъ и людеке и т. д. Слабыми провѣдниками електричности зовуть ся тоті тѣла, котрѣ електричність зъ трудностею пріймають и дуже повѣльно ѣтдаютъ; такі суть: скля, живица, шовкъ, сухій воздухъ и и.

Двѣ палочкѣ скляннѣ, потертѣ цинковымъ паперемъ, або двѣ палочкѣ живичнѣ, потертѣ крѣпко сукномъ, стануть ся електричными и яко такі ѣтпыхаютъ ся, противно палочка ляку и палочка скля притягають ся. Зъ сего слѣдуе, що е два роды електричности: е л е к т р и ч-

нѳсть скла и електричнѳсть живицѳ або ляку. Веѳ тѳла, котрѳ мають таку електричнѳсть якъ скло, называють ся додатно електричнѳ. а електричнѳсть скла додатна и означае ся ю знакомъ (+ e); тѳла, котрѳ мають таку електричнѳсть, якъ лякъ або живица, называють ся уемно електричнѳ. а електричнѳсть живицѳ уемна, и означае ся ю (- e). — Два тѳла, зѳ котрыхъ одно мае (+ e), а друге (- e), называють ся рѳжноименно електричнѳ; если два тѳла мають електричнѳсть того самого рода т. е. (+ e), або (- e), то называють ся рѳвноименно електричнѳ. — Зѳ досвѳду знаемо, що двѳ скляннѳ додатно-электричнѳ, або двѳ живичнѳ уемно електричнѳ палочки ѳтпыхають ся; противно одна склянна додатно-электрична, и одна живична уемно-электрична палочка притягають ся. Изѳ сего слѳдуе правило: рѳвноименнѳ електричнѳ тѳла ѳтпыхають ся ѳтъ себе, а рѳжноименно електричнѳ притягають ся взаимно. Правило тое дуже важне, и на него треба часто покликувати ся, если поясняе ся зъявища електричнѳ въ воздухѳ.

Палочка склянна або живична наэлектризована, зѳткнена зѳ добрымъ проводникомъ електричности, н. пр. зѳ дротомъ зельзнымъ, удѳляе ему свою електричнѳсть, котра на поверхности дрота розпростороняе ся; електричнѳсть зѳ доброго проводника уходитъ скоро на другѳй добрый проводникъ, але на злый дуже поволи; длятого, абы електричнѳсть доброго проводника наэлектризованого не уходила, треба его ѳтъособити слабымъ проводникомъ, н. пр. дрѳтъ зельзный подперти склянною палочкою, або завѳсити ю на шовковѳй нитцѳ въ сухѳмъ воздухѳ, недотыкаючи ся его голыми руками, понеже руки сѳтъ добрымъ проводникомъ електричности. Добрый проводникъ електричности обложити (оточити) изѳ всеѳхъ сторонъ слабыми проводниками, значить его ѳтъособити або изольовати. Коли до прута металлического н. пр. зельзного, добре ѳтъособленого за помощью живицѳ зближимо додатно електричну палочку склянну, то примѳтимо, що половина прута навернена идѳ додатно електричнѳй скляннѳй палочцѳ укаже ся уемно-электричною, а ѳтвернена ѳтъ неѳ половина додатно електричною. Електричнѳсть знаходяча ся въ прутѳ подѳ влиянѳемъ електричной палки роздѳлила ся. Если на добрѳмъ проводнику електричности ѳтъособненѳмъ въ слѳдствие дѳйствия електричного тѳла здалека повстае заразомъ (+ e) и (- e), тогда кажемо, що бѳнъ стае ся електричнымъ черезъ роздѳлене (индукцию) або влияне (инфлюенцию).

Local- und Provinzial-Nachrichten.

(Zur Regelung der romänischen Orthographie.) Seine Excellenz der Herr Minister für Cultus und Unterricht hat zufolge hohen Erlasses vom 16. December 1893, Z. 26.221 behufs Regelung der romänischen Orthographie in den romänischen Lese- und Lehrtexten angeordnet, dass in den romänischen Lehr- und Lesebüchern und Lehrmitteln, welche in den Volks- und Bürgerschulen, in den Lehrer- und Lehrerinnenbildungsanstalten, sowie in allen im Gebiete der Volksschulen gelegenen Lehranstalten benützt werden sollen, die in der Brochure: „Indreptariu pentru ortografia romänä; Regule și vocabulariü ortografie“ Wien, k. k. Schulbücherverlag 1893, Preis 12 kr. dargelegte Schreibung zu gebrauchen ist. Diese Anordnung hat auch auf alle neuen Auflagen der bereits zulässig erklärten Schulbücher und Lehrmittel Anwendung zu finden, wenn auch der Inhalt derselben sonst un geändert bleibt.

(Approbation.) Seine Excellenz der Minister für Cultus und Unterricht hat mit dem hohen Erlasse vom 16. December 1893, Z. 24.972 das Werk: „Botanik für k. k. Lehrer- und Lehrerinnen“

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Er erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 13., 16., 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 3 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebühr beträgt 50 kr. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zweispaltige Petitzeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebühr von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:

Demeter Isopescu.

Verantwortlicher Redacteur:

Josef Wotta.

✱

Redactions-Comité:

Nicolai Ieremievici,

und

Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversiegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 3.

Czernowitz, 10. Februar 1894.

XXII. Jahrg.

A b s c h r i f t

des an das hohe k. k. Ministerium für Cultus und Unterricht vom hohen k. k. Landesschulrathen erstatteten Berichtes über den Zustand des Volksschulwesens in der Bukowina im Schuljahre 1892/93.

(Fortsetzung.)

IV. Unterrichtserfolge und Verhalten der Lehrer.

Der Religionsunterricht wurde an 24 Schulen ganz und an 4 theilweise von weltlichen Lehrern besorgt.

Der Turnunterricht wurde an 258 Schulen ertheilt. Der Unterricht in den weiblichen Handarbeiten fand an 132 Schulen statt.

Schulgärten sind bei 119 Volksschulen vorhanden. Schülerbibliotheken mit mehr als 20 Bänden gab es an 128 Schulen.

Mit den erforderlichen Lehrmitteln sind 248 Schulen versehen, so dass ein Theil des Lehrmittelpauschales auch zur Vermehrung der Schulbibliotheken verwendet werden kann.

An den in den letzten Schuljahren neu eröffneten Volksschulen werden die Lehrmittel successive durch die Bezirksschulinspectoren nachgeschafft. In jedem der neun Schulbezirke ist eine Bezirkslehrerbibliothek vorhanden.

Der Bücherstand beträgt nach der im laufenden Schuljahre vorgenommenen Revision und Ausscheidung des Unbrauchbaren je 600 bis 800 Bände.

Wahrnehmungen über die Behandlung der Lehrgegenstände.

1. Unterrichtssprache. a) Lesen. Der erste Unterricht wird gegenwärtig bereits an allen Volksschulen bezüglich aller im Lande vertretenen Landes- und landesüblichen Sprachen nach der den betreffenden Fibeln zugrundeliegenden Methode bei fleißiger Verwendung der Setzkästen ertheilt.

In den höheren Jahresstufen wird zwar der in den Lesebüchern enthaltene Stoff durchgenommen; es werden jedoch bei diesem Unterrichte sowie bei

copiii, sau îi pedepsește în modul dupre legile școlare, închidându-i în școală și șede încă o oară cu dinșii după învățământ.

În loc, ca părinții să le dea acasă o lecție bună aleargă fuga la școală, într'un clasă cu ochi schênteind, cu fața roșia ca pielea racului și cu o falcă în ceriū, cu alta în pământ, descărcându-se cu ocări, vorbe grosolane și murdare asupra învățătorului în prezența școlerilor, ba, la urma urmelor se mai deplâng încă și pe la superiori. Și de sigur nu vorbesc în favorul învățătorului, ci se desvinovătesc, că copiii lor sînt foarte buni.

De aice rezultă adeseori, că învățătorii nefiind present, când devin plîngerii ca aceste, numai în casur sporadice are dreptate. Ba i se freacă și edicte pe sub nas, ca în viitoriū să nu se șervească de pedepse ilegale, care însă numai în creerii părințelor și nu în realitate există.

De aceea adese vedem, că pre bietul învățătorii nu-l așteaptă nici o recompensă pentru osteneala sa, ci are a se luptă cu spinii și cu mărcini, și dacă n'ar poședé încă fiecare o consciință împăcată despre acțiunile sale, atunci cu părere de rău trebuie să mărturisesc, că foarte trist ar fi cu corpul didactic. Aceasta pe de o parte, și apoi nobila misiune, de-a fi antegarda viitoriului, ne consolează și ne ojută a suportă cu ușurință proverbul latin: „Quem dii ode-runt, pedagogum fecerunt!“

ПРО ЭЛЕКТРИЧНОСТЬ.

(Изъ книжочки „О явленияхъ въ природѣ“ изданія „Общества имени Качковского“ ч. 94. — Що до языка, складу, правописи и такъ инаго по части переимчивъ Н. Шкурганъ.)

Грѣмъ або перунъ и блискавица.

Если два тѣла рѣжноименно- и крѣпко-наэлектризованнi дѣ собѣ зближимо въ сухомъ воздухѣ, то электричнѣсть одного тѣла переходить до другого; обѣ электричности (+ e) и (— e) лучать ся и поветае электрична искра. Такою, тѣлько бѣльшою электричною искрою есть грѣмъ або перунъ. Сухiй воздухъ е слабымъ проводникомъ и въ сухомъ воздухѣ не знаходитъ ся электричнѣсть; въ вохкомъ воздухѣ е завѣгды электричнѣсть, а скѣлькость его е на вѣльныхъ мѣстцахъ бѣльша, нѣжъ межи деревами або домами, понеже вохке листе и галузки деревъ е добрыми проводниками электричности. Бѣльша скѣлькѣсть электричности находить ся въ горѣшнихъ веретвахъ воздуха, нѣжъ въ долѣшнихъ; бѣльша въ часѣ слотномъ, нѣжъ въ погодномъ, и то тымъ бѣльша, чимъ хмара густѣйша. Вѣс опады воднi, якъ — дощъ, снѣгъ, градъ суть электричнi; наименше электричнi е дощъ, падающiй довгiй часъ въ малыхъ кропляхъ. Сила электричности воздуха залежить такожъ ѳтъ поры дня: передъ веходомъ сонца е электричнѣсть воздуха слаба; по веходѣ сонца, коли надземнi веретвы воздуха наповняютъ ся паромъ, она взмогзе ся а то на веснѣ и въ осени до 9-ои, въ зимѣ до 11-ои, а въ лѣтѣ до 7-ои години рано; потѣмъ починае ся зменшати, передъ заходомъ сонца побѣльшае ся, а о 2-ѣй годинѣ по заходѣ стае ся найильнѣйшою. Ученый Американецъ Беняминъ Франклiнъ доказавъ неоспоримо, що хмары электричностею переповненi. Онъ зробивъ зъ паперу орла, кѣтрого острый вершокъ бувъ добрымъ проводникомъ электричности, пѣйшовъ 15. Червня року 1752-го зъ сыномъ своимъ на поле, и пустивъ того орла на конопляномъ шнурочку въ воздухъ, привязавши впередъ до кѣнца того шнурка зелѣзныи ключъ, а до ключа шѣвковый шнурокъ, и на томъ тримавъ уго-няющого ся въ воздухѣ орла. Коли хмара почала ся зближати, бачивъ

бнѣ, якъ искры що разъ сильнѣйше зъ острого кѣнца орла въ воздухъ скакали; а коли дощ змочивъ шнурокъ и тымъ способомъ здѣлавъ его добрымъ проводникомъ, почали зъ ключа искры скакати на значне ѳтдалене. Другій ученый, *Romas*, р. 1753. вилѣвъ въ шнурокъ, на котрѣмъ пускавъ орла, дрѣтъ, прикрѣпивъ го до склянной палочки, а самъ ѳтдаливши ся на кѣлька кроковъ, наставивъ добрый проводникъ электричности на противъ дрота и видѣвъ, якъ изъ дрота сильнѣ искры выскакували. На нещасте одна зъ нихъ — найсильнѣйша — трафила смѣлого ученого и убила на смерть.

Хмара уносяча ся въ воздухъ е згущеною парою; она посѣдае за всегды электричнѣсть, котра въ добрыхъ проводникахъ на земли черезъ влїяне роздѣляе электричнѣсть на додатну (+e) и уемну (-e). Если же хмара мае электричнѣсть (+e), то таже въ горѣшнѣмъ кѣнци тѣла на земли (н. пр. дерева), выкликуе уемну, а въ долѣшнѣмъ кѣнци. с. е. въ нѣи додатну электричнѣсть. Послѣднѣ переходить въ вохку землю, а на цѣлѣмъ деревѣ розходитъ ся велике множество уемной электричности. Коли додатна электричнѣсть хмары и уемна дерева злучать ся, тогда ударяе грѣмъ або перунъ. — Хмара не посѣдае на цѣлѣй своѣй поверхнѣи электричности того самого рода: она дѣлѣть ся пѣдъ взглядомъ электричнѣсти на поясы, котрѣ посѣдають рѣжноименнѣи электричности попере дѣлянѣи неэлектричными поясами; середнѣи поясъ хмары посѣдае наибѣльше электричности, а крайнѣи наименьше. Если рѣжноименнѣи электричности той самой хмары злучать ся зъ собою, тогда повстае блыскавица безъ грому. — Хмара складае ся зъ веретвъ, котрѣ бѣльше або меньше ѳтъ себе ѳтдаленѣи; коли затымъ рѣжноименнѣи электричности двохъ веретвъ хмары зъ бѣльшого ѳтдаленѣа скупають ся, повстае рѣвночасно блыскавица и грѣмъ; но понеже свѣтло зъ бѣльшою скоростѣю прошибае воздухъ якъ голосъ, прѣто скорше видимо блыскавицю, а кѣлька секундъ пѣзнѣйше чуемо голосъ грому. Зъ часу, котрый межи блыскавицею а громомъ минае, можемо приближительно оцѣнити ѳтдалене ѳтъ насъ блыскавицѣ або перуна; ѳтдалене то выносить тѣлько разъ 333 метрѣвъ, кѣлька межи блыскавицею а громомъ секундъ минае. Грѣмъ чуемо то яко сильнѣи, то яко взмогающѣи ся, то зновъ слабѣющѣи звукъ, а то для того, понеже голосъ ѳтъ близшой намъ блыскавицѣ чуемо скорше, а пѣзнѣйше ѳтъ дальшой. Сей сильнѣи звукъ повстае ѳтъ того, що велика электрична искра прошибаючи воздухъ, оставляе по собѣ порожне мѣсце, въ котре воздухъ зъ такою силою впадае, що части его, ударивши о себе, начинаютъ сильно дрожати, а сей дрожащѣи рухъ воздуха приходитъ до нанѣи свѣдомости яко звукъ.

Коли звукъ грому ѳтбивае ся о хмары або горы, стае ся сильнѣйшѣи, довше тревающѣи.

Блыскавица звычайно прошибае воздухъ въ видѣ поломяной линѣи и являе ся тогда, коли рѣжноименнѣи электричности двохъ хмаръ, або хмары и тѣла на земли зъ собою злучають ся; въ послѣднѣмъ случаю ударяе грѣмъ, Такѣи блыскавицѣ суть часто на кѣлька миль довгѣи; то можна бачити на высокѣихъ горахъ, споглядаючи на тучу зъ горы; на горѣ въ тѣмъ случаю можна бачити, що перуны и до горы ударяють. Року 1700 забивъ перунъ въ Сирѣи 7 осѣбъ, котрѣ, коли на высокѣи горѣ, где сонце свѣтило а на долинѣ дощ падавъ, въ каплицѣ Богу ся молили.

Дѣйствѣи перуна суть розличнѣи. Бувають случаѣи, що перунъ тѣлько умертвляе звѣря, або чолсвѣка, но не калѣчить го и не оставляе по собѣ слѣдѣвъ. Такѣи перунъ не походитъ зъ хмары. Хмара черезъ влїяне розкладае электричнѣсть въ звѣрати; рѣжноименну притягае, а рѣвноименну

отпыхае до землѣ, але рѣвночасно хмара и въ другихъ предметахъ, або въ другѣй хмарѣ черезъ вліяне роздѣляе електричність. Коли електричність хмары злучить ся зъ рѣжноименною електричностею другои хмары, або якого предмета на землі, то въ звѣряти або въ предметѣ обѣ електричности роздѣлені злучають ся, въ наслѣдокъ чога звѣря гине а предметъ нищить ся. Чоловѣкъ въ тѣмъ случаю чуе неспокой и боязнь. Перунъ того рода называе ся посередній або непрямои. Коли електричність хмары злучить ся зъ електричностею рѣжноименного тѣла на землі, тогды повстае перунъ безпосередній або прямои. Перунъ посередній не е сильный; онъ не запалюе легко запальныхъ предметѣвъ, н. пр. соломы, сухого дерева и пр. Перунъ безпосередній е о много сильнѣйшій; запалюе легко запальнѣ тѣла, н. пр. дома соломою крыті, сухе дерево и т. д., роздирае сыре або вохке дерево, калѣчить и убивае звѣрята и люди, а потѣмъ уходитъ въ землю, оставляючи за собою одну або бѣльше дѣрокъ. Коли перунъ ударить въ пѣсковату, або каминисту землю, топить пѣсокъ и камѣне. Въ пѣсковатыхъ околицяхъ можна надыбати богато перуновыхъ стрѣлъ и рурокъ, котрѣ часто до $1\frac{1}{2}$ метра або 2 локтѣ е довгі.

Въ лѣтній порѣ дуже часто перуны забивають людѣй и худобу; запалюють дома и пр. Зъ силою природы трудно чоловѣкови бороти ся, але стерегчи себе и свое майно е обовязкомъ его. Пословиця каже, що осторожного и Богъ стереже. Чимъ лучшимъ проводникомъ електричности е тѣло, тымъ бѣльше треба его пѣдъ-часъ тучѣ уникати. Длѣтого пѣдъ-часъ тучѣ не треба ѣтъ дощу ховати ся пѣдъ дерево, крыти ся пѣдъ копицею сѣна або збѣжа, бо тѣ на отвертѣмъ поли можуть найскорше перунъ стягнути. Треба выстерѣгати ся скорои ѣзды або ходу, бо тогды чоловѣкъ и худоба потить ся, а пара уходяча е добрымъ проводникомъ електричности. Окна и дверѣ въ домахъ належитъ позамыкати, коли тучова хмара зближае ся, понеже буря справляе сильный протягъ, котрый стягае електричність и грѣмъ. Металы суть дуже добрыми проводниками електричности, для того повиненъ чоловѣкъ пѣдъ-часъ тучѣ выстерѣгати ся зелѣза, якъ шинь зелѣзныхъ, косы, сокиры. Для осторожности добре е, стояти на злѣмъ або пѣдъ злымъ проводникомъ електричности, коли часто перуны ударяють, н. пр. на сухѣй соломѣ або на сухѣмъ деревѣ, на сухѣмъ полотнѣ або вѣнѣ.

Если перунъ въ чоловѣка ударить, повиннѣ присутнѣ скоро до его тѣла прикладати зелѣзо и вохку землю, абы въ той способъ добрыми проводниками решту електричности ѣтпровоадити. Коли перунъ дѣмъ запалить, повинно ся гасити не молокомъ, якъ люде кажутъ але водою, такъ якъ кождый изъ чога другого повставшій пожаръ.

Часто лучае ся въ лѣтѣ вечеромъ и въ ночи, при погѣднѣмъ небѣ, видѣти миготяче свѣтло зъ-пѣдъ небосклону. Свѣтло то е ѣтблескомъ блискавиць кѣлькадесять миль ѣтдаленыхъ; грому длѣтого не чути, понеже онъ тѣлько зъ ѣтдаленя 4 миль дае ся чути. Таке свѣтло е часто ознакою погоды, понеже хмары дощевѣ, коли уже богато дощу выдали, не засобнѣ (богатѣ) въ пару.

Въ зимѣ у насъ тучѣ не повстають, тому и нема у насъ въ зимѣ грому и блискавиць. Въ краяхъ положеныхъ о много дальше на пѣвнѣчь якъ нашъ край, недалеко моря, бувають навѣтъ въ зимѣ громы, блискавиць и перуны частѣйшій и сильнѣйшій якъ у насъ въ лѣтѣ, а то тому, понеже хмары въ зимѣ близше землѣ находятъ ся якъ въ лѣтѣ.

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 13., 16., 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungenpreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 3 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebühr beträgt 50 kr. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zweispaltige Petitzeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebühr von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:
Demeter Isopescul.

Verantwortlicher Redacteur:
Josef Wotta.

Redactions-Comité:

Nicolai Ieremievici,
und
Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrerangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversiegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 4.

Czernowitz, 25. Februar 1894.

XXII. Jahrg.

A b s c h r i f t

des an das hohe k. k. Ministerium für Cultus und Unterricht vom hohen k. k. Landesschulrathе erstatteten Berichtes über den Zustand des Volksschulwesens in der Bukowina im Schuljahre 1892/93.

(Fortsetzung.)

V. Lehrerbildungswesen.

In Czernowitz gibt es eine staatliche, vier Jahrgänge zählende Lehrerbildungsanstalt mit einem Vorbereitungscourse und einer vierclassigen Übungsschule; ferner unter derselben Leitung eine Lehrerinnenbildungsanstalt, an der im Schuljahre 1892/93 der I. und III. Jahrgang eröffnet waren, gleichfalls in Verbindung mit einer vierclassigen Übungsschule, einem Kindergarten und einem Lehrcourse zur Heranbildung von Lehrerinnen für die weiblichen Handarbeiten.

1. Lehrkräfte.

Director	Hauptlehrer mit Einschluß der Katecheten	Lehrer	Lehrerinnen	Unterlehrerinnen	Hilfslehrer	Hilfslehrerin	Landwirthschaftslehre	Gr.-kath. und mos. Religionsunterricht und gr.-or. Kirchengesang
1	10	8	3	3	2	1	2	3

Ein Hauptlehrer war krankheitshalber während des ganzen Schuljahres beurlaubt und es musste die betreffende Lehrstelle sowie eine erledigte Lehrstelle für den ruthenischen Sprachunterricht supplirt werden.

Ein Übungsschullehrer ist als k. k. Bezirksschulinspector beurlaubt.

toate celealte vietăți. Salturi în natură nu se pot face și mai ales în educațiune; ori-ce pripire sau iuteală nechibsuită cu mersul natural a dezvoltării facultăților omenesci nu poate fi de folos, ci numai prin o răbdare ângerească se poate luptă cu succes.

ПРО ЭЛЕКТРИЧНОСТЬ.

(Зобравъ и списавъ почасті изъ читанокъ „Руска трета Читанка для школъ народныхъ“ и „Druga ksiązka do czytania dla szkół początkowych“ — Ник. Шкурганъ.)

ТЕЛЕГРАФЪ.

Приряджене, котрымъ зъ кимъ-то ѳтдаленымъ знаками можна бесѣдувати, зове ся греческимъ словомъ телеграфъ с. е. далекописъ. Не тѳлько пожаданю, но въ поодинокихъ случаяхъ навѣтъ важною е рѣчею, щобы яку вѣсть ѳтдаленымъ мѣсямямъ скорше удѣлити, якъ то могло бы ся стати черезъ пѳсланцѣвъ або листы. Уже ѳтъ давна отже думано надъ урядженемъ телеграфѳвъ.

Тѳже давнѣйше були движимѳ (рухомѳ) бервена, поставленѳ на высокыхъ мѣсяяхъ н. пр. вежахъ и верхыхъ гѳръ, котрѳ изъ далека були видимѳ и розличною формою. яку имъ надано, означали буквы той вѣдомости, котру ктось гдѣсь далеко хотѣвъ переслати. Понеже кождѳй телеграфъ на цѣлѳй ленѳи повторявъ знаки першого телеграфа, то послѣднѳй приходивъ до вѣдомости удѣленого знаку по ряду. Тѳ знаки отже списовано, и той, що ихъ розумѣвъ, укладавъ изъ нихъ слова.

Такѳ телеграфы были дѣйстно выгѳднымъ прирядженемъ, но очевидно могли они лишъ недокладно своѳй цѣли ѳтповѣдати; если бо настала темна нѳчь або мрака то уставлене такихъ бервень було даремнымъ трудомъ, понеже той, що мавъ знаки дальше удѣляти, тыхже не видѣвъ. Въ однѳмъ дню лишъ мало такихъ знаковъ можна було уставити, понеже по кождѳмъ знаку треба було чекати, поки веѣ телеграфы на цѣлѳй ленѳи тыхъ знаковъ не повторили.

Въ нашихъ часахъ уряджене телеграфа удосконалило ся до зачудованя. Нимъ то стало ся возможнымъ, чоловічѳ гадки зѳ скоростею блискавицѳ изъ одного краю до другого ажъ до найдальшой ѳтлеглости пересылати. Нынѣ не синяють уже скорости нѣ нѳчь, нѣ мрака, нѣ горы, нѣ моря.

Не бервена движимѳ дають теперъ знаки, но чоловікъ уживае на то силы электричной и магнетичной, котру Богъ въ природу вложивъ.

На дротахъ мѣдяныхъ, котрѳ вытягненѳ видимо вздовжъ гостинцѣвъ и дорѳгъ зелѣзныхъ на высокыхъ стовпахъ, цлынъ электричный, а плыномъ тымъ и кожда вѣсть пересылае ся невидимо въ далекѳ стороны. На кождѳмъ мѣсци, где ино уряджене до того находить ся, можна вѣсть отримати; изъ кождого мѣся можна ѳтповѣдъ дати. Прото корысть, яку намъ телеграфъ при нынѣшнѳмъ своѳмъ урядженю приносить, е загальна и въ многихъ случаяхъ дуже велика.

Телеграфомъ мчить ся весела або сумна вѣсть въ кѳлькохъ хвильяхъ на веѣ стороны свѣта. — Не оденъ потребуе въ важнѳй, наглѳй справѣ рады ѳтдаленого прѳятеля, або хоче томужь якесь важне приключене скоро звѣстити; въ кѳлькохъ мѳнутахъ помогае му въ тѳмъ телеграфѣ.

Для купця неразъ е довѣдане ся о цѣнѣ продажи товарѳвъ въ далекыхъ торговельныхъ мѣстахъ дуже важнымъ, а ѳтповѣдъ на листъ прѳйшлабы за пѳзно, телеграфъ же приносить ю сейчасъ. — Беззаконникъ (виновникъ) по здѣланѳмъ злочинствѣ убѣгае скоро зелѣзною дорогою передѣ

справедливою карою; но якъ лишь на далекий мѣстця прибуде, хватають (пѣймають) его и ѳтдаютъ судамъ; телеграфъ бо далеко скорше давъ о нѣмъ знати, яко о чоловѣцѣ, заслужившѣмъ на кару за лихий свѣой поступокъ.

Що то за сила той телеграфъ! Стоить ѳтже того, щобы му придивити ся и ближе го пѣзнати — При гостинцахъ и при желѣзницахъ стоятъ слупы. На тыхъ слупахъ е склянный або порцеляновѣ звѣночки (лямпки), а ѳтъ звѣночка до звѣночка вытягненный (выпруженный) дрѣтъ мѣдяный, котрый такъ милями ся тягне. По тыхъ то дротахъ переходять вѣсти телеграфѣный, але не въ листахъ (письмахъ) на папери, анѣ не переносить ихъ оловце, нѣ перо, лишь искра электрична.

Що электричнѣсть е въ хмарахъ и въ земли, що блискавка (перунъ, грѣмъ), е искрою электричною, що черезъ потерте ляку можна добути въ нѣмъ силу электричну, то вже рѣчи вѣдомѣ; але що электричнѣсть переносить вѣсти, якъ почта письма, о тѣмъ не кождый еще знае, а навѣтъ еще не кождый чувъ о тѣмъ. Хто то хоче пѣзнати, най удасть ся на стацію телеграфѣчну, а тамъ переконае ся, що не лишь тертемъ можна обудити силу электричну, но такожъ и черезъ стыкане рѣзнородныхъ металѣвъ, якъ н. пр. цинку и мѣди, або еще лучше въ такихъ прирядахъ, где и металъ на себе дѣлають и течи, повстали зъ розпущеныхъ соли металевыхъ въ водѣ. Прудъ электричный, котрый въ наслѣдокъ того дѣлани выдобувае ся, е прудомъ стальнымъ и далеко лучшимъ ѳтъ сиды электричної, обуженой тертемъ.

На кождѣй телеграфѣчнѣй стаціи е богато склянныхъ словѣвъ, а въ кождѣмъ зъ тыхъ словѣвъ выжолобанный валокъ мѣдяный; въ валку находить ся перегорода глиняна а въ перегородѣ зновъ валокъ зъ цинку. До слоя наливає ся въ водѣ роспущеной соли мѣдяной (капервасу), въ котрѣй е квасъ сѣрковатый. До обохъ валкѣвъ причѣплюе ся мѣдяный дротъ, и если тѣ дроты зѣткнутъ ся, переходить ними стальы электричный токъ. Такой одень слѣой зове ся электричнымъ вогнивомъ, а наколи тыхъ словѣвъ е бѣльше, тогды повстае электричный токъ. Дроты розтягненѣ на слупахъ лучать ся зъ токомъ электричнымъ на кождѣй стаціи и по нихъ переходить неустанно та электричнѣсть, що повстае въ тоцѣ; а не переходила бы она, наколи на слупахъ були бы н. пр. шнурки замѣтъ дрѣтѣвъ, бо нѣ черезъ шнуръ, особливо сухой, нѣ черезъ дерево сила электрична такъ не удѣляе ся якъ черезъ металъ, котрѣ е добрыми проводниками электричности. Зъ якою скоростею электричнѣсть переходить по дротахъ, того не такъ легко собѣ представити, понеже искра электрична убѣгае въ однѣй секундѣ надъ 45 000 кѣльметрѣвъ або 60 000 миль, се значить искра электрична може въ однѣй секундѣ одинацать разъ нашу землю наоколо облетѣти.

Властивый прирядъ до телеграфованя е якъ коли-бы мосяжна клямка зъ деревяною рукояткою (колодочкою) на столѣ була примѣцована. Клямка та осмотрена металевымъ кѣнчикомъ (штифтикомъ) и такъ уладжена, що она, если ю потиснути, дотыкае ся кѣнчикомъ дрѣту телеграфѣчного и ухваченый тымъ способомъ токъ электричный удѣляе по дрѣтѣ другѣй ѳтдаленѣй стаціи. Пересылаючи телеграмъ ковтае телеграфѣста тою клямкою и пѣсля того, ци ю довше при потисненю притримае, ци коротше, дае до сподобы знаки тому, до кого телеграфуе. Хоть бы то було и на кѣлькадесять миль, кляпане (ковтане) то ѳтзываетъ ся тои самои хвилѣ на другѣй стаціи а вправный телеграфѣста уже самымъ ухомъ розрѣжняе знаки и розумѣе ихъ голосъ, якъ коли-бы до него говорено зъ тои кѣлькадесять миль ѳтдаленѣй стаціи. Але не лишь ѳтъ самого слуху зависить ѳтчитоване депешъ телеграфѣчныхъ; дрѣтъ, черезъ котрый переходить

электричнѡсть зъ першой стаціи, окружае на другѡй стаціи валокъ зъ мягкого зельза. А мягке зельзо мае то свойство, що, скоро его электричнѡсть окружае, стае ся маґнесомъ, с. е. притягае, якъ вѣдомо, инші кавалки зельза и тримае ихъ доти, поки электричнѡсть черезъ дрѡтъ переходитъ. Валокъ сей зельзный притягае отже малый прутикъ осмотренный на однѡмъ кѡнци штифтикомъ. Сей прутикъ такъ е въ аппаратъ (прирядъ) умъщенный, що дотыкае штифтикомъ папѣряного паска, котрый ся надъ нимъ перевивае и вытискае на нѣмъ знаки. Отожь пѡсля того, ци телеграфѣста довше, ци коротше притримуетъ клямку, вытискае штифтикъ на тѡмъ папѣрянѡмъ пасочку або довшій або коротшій знаки, а зъ тыхъ довшихъ и коротшихъ значкѡвъ складае ся цѣла телеграфѣчна азбука. И такъ означаютъ: знаки . — букву а, — . . . б, . — — в, . . . г, — . . д, и т. д. Кто знае тѣ знаки, той зъ нихъ потрафитъ и буквы зъ буквъ выразы (слова) а зъ выразѡвъ и речена (положена) укласти, отже запомочее тыхъ значкѡвъ, клямки и току электричного пишуть до себе телеграфѣсты, такъ якъ инші люде буквами перомъ на папери.

Стаціѣ телеграфѣчнѣи мнужать ся чимъ разъ бѡльше. Въ Европѣ нема уже майже одного мѣсточка, где не було бы телеграфу. Но не лишъ понадъ землею розпинають го люде; навѣтъ въ глубинахъ морскихъ затоплений (зануреный) переноситъ онъ вѣсти зъ одного побережа на друге. И такъ лучатъ теперь дроты телеграфѣчнѣи, добре гутаперчею и конопляными линвами обвиненіи и ажъ на дно моря спущеніи, Европу зъ Америкою, котру то послѣдню океанъ Атлантскій на 400 миль ѡтъ першой ѡтдѣлае.

Local- und Provinzial-Nachrichten.

(Aus dem hohen Bukowiner Landtage.) In der Sitzung des hohen Bukowiner Landtages erstattete der Landtagsabgeordnete, Herr Regierungsrath Wilhelm Pompe namens des Verwaltungsausschusses den Bericht über die Petitionen des Bukowiner Landeslehrervereines, des Kotzmaner, Serether, Suczawer Bezirkslehrervereines, der Volksschullehrer in den Bezirken Czernowitz, Storożynetz, Wiżnitz um Beseitigung des bestehenden Ortsclassensystems und Einführung des Personalclassensystems mit einem Grundgehalt von 600, 700 und 800 fl., Herabsetzung der Dienstzeit von 40 auf 30 Jahre, Aufhebung der Kategorie der Unterlehrer und Änderung der Pensionsvorschriften, Gewährung von Functionszulagen an die Leiter der einclassigen Volksschulen, Festsetzung der Höhe der Dienstalterszulage mit 100 fl. etc. und stellt den Antrag, diese Petitionen dem Landesaussschusse mit der Aufforderung zuzuweisen, die einzelnen Petitionen im Einvernehmen mit der k. k. Regierung einer eingehenden Würdigung zu unterziehen und hierüber dem Landtage zu berichten, eventuell den bezüglichen Gesetzentwurf einzubringen. (Angenommen)

Derselbe erstattete namens des Verwaltungsausschusses den Bericht über die Petition des Bukowiner Landeslehrervereines um Bildung eines Fonds zur Gewährung von zinsfreien Gehaltsvorschüssen an die Bukowiner Volksschullehrer und stellt den Antrag, über diese Petition zur Tagesordnung überzugehen. (Angenommen.)

Derselbe erstattet namens des Verwaltungsausschusses den Bericht über die Petition der Leitung der zweiclassigen Volksschule in Skeja um Einreihung der Schulgemeinde Skeja in die zweite Gehaltsclassen und stellt den Antrag, diese Petition dem Landesaussschuss mit der Aufforderung zuzuweisen, die für die Beurtheilung der Grundhäftigkeit dieser Bitte erforderlichen Erhebungen im Einvernehmen mit der k. k. Regierung zu pflegen und über deren Ergebnis dem Landtage zu berichten. (Angenommen.)

Derselbe erstattet namens des Verwaltungsausschusses den Bericht über die Petition des Lehrkörpers der Volksschule in Waszkoutz a/Cz. um Versetzung der Schulgemeinde Waszkoutz a./Cz. aus der 3. in die 2. Gehaltsclassen und stellt den Antrag, dieselbe der Regierung zur weiteren entsprechenden Verhandlung abzutreten. (Angenommen.)

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erseheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 13. 16., 19., 22 und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitschau“ Bestellungspreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 3 fl. für das Jahr. (Die Mitgl. edergebür beträgt 50 k. e. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zwispaltige Petitzeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebür von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:
Demeter Isopescu.

Verantwortlicher Redacteur:
Josef Wotta.

Redactions Comitè:

Nicolai Ieremievici,
und
Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrerangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 5.

Czernowitz, 10. März 1894.

XXII. Jahrg.

A b s c h r i f t

des an das hohe k. k. Ministerium für Cultus und Unterricht vom hohen k. k. Landesschulrathe erstatteten Berichtes über den Zustand des Volksschulwesens in der Bukowina im Schuljahre 1892/93.

(Schluss.)

IX. Privatunterricht.

Die meisten der in der Bukowina bestehenden Privatschulen sind vollständig nach Art der öffentlichen Volksschulen, deren Stelle sie vertreten, eingerichtet. Sie werden mit Ausnahme der gr.-or. Knabenschule in Czernowitz, der Klosterschule in Suczawitza und einer Fabriksschule in Mezebrody von Religionsgenossenschaften erhalten, sind durchwegs mit den zufolge der Schul- und Unterrichtsordnung vom 20. August 1870 Z. 7648 vorgeschriebenen Lehrmitteln versehen und suchen das Lehrziel unter Zugrundelegung der allgemeinen Lehrpläne und mit Benützung der an den öffentlichen Volksschulen eingeführten Lehrbücher und Lehrbehelfe zu erreichen.

Die beiden in Czernowitz bestehenden Privatconvicte hatten nur wenige im schulpflichtigen Alter stehende Frequentantinnen.

Außerdem hat der Bukowiner Landeslehrerverein eine Fortbildungsschule für Mädchen errichtet, von welcher im Schuljahre 1892/93 die I. Classe eröffnet und von 36 Schülerinnen besucht wurde.

Auch bestand in Czernowitz ein von einem Frauenvereine gegründeter, recht zahlreich frequentierter rumänischer Sprachkurs für Mädchen.

Sehr viele israelitische Knaben werden in der Religionslehre und wohl auch in anderen Lehrgegenständen in den Cheiderschulen unterrichtet, welche jedoch der Landesschulbehörde nicht unterstehen.

In drei Lippowaner-Gemeinden und in zwei Fabriken für Holzverarbeitung gab es außerdem nicht concessionierte Privatschulen.

Privatschulen jedoch, an denen bloß Unterricht in modernen Sprachen oder in den weiblichen Handarbeiten an im schulpflichtigen Alter stehende Kinder erteilt worden wäre, kamen in der Bukowina nicht vor.

Legea unui stat scutesce, supraveghează și apără pe supușii săi, iar la cas de nesupunere îi pedepsește. Aceeași îndreptățire o are învățătorul în școală, ca un stat mic în miniatură. Și el scutesce, supraveghează și apără pe supușii săi, iar cel ce nu se supune poruncilor lui, este pedepsit. Poruncile învățătorului sînt în cele mai multe cazuri urmate din partea copilului fără nici o alterațiune, și nimeni în lume nu are o putere așa de nețermurită, ca învățătorul. Copilul o vede și o simte aceasta, de aceea în multe locuri copilul ține în învățătorul său o ființă aproape atot-puternică. De aci vine apoi, că foarte adese-orî copilul se împotrivesce cu energie unor porunci ale părinților, care vede el, că nu se potrivesc cu cele spuse de învățătorul său. Legea, pe temeiul căreia face el această împotrivire, este: „Așa a ȃis domnul nostru“.

Pe această pozițiune a învățătorului se întemeiază autoritatea lui. Această pozițiune însă tocmai din motivul acesta, învățătorul e dator a și-o păstră totdeauna cu scumpătate. Unor părinți, și mai ales unor mame, cari sînt conduse în crescerea copiilor mai mult de iubire, decăt de lege, nu le prea cînvine aceasta. Câte un tată este apoi prea aspru cu copilul, pe-cînd mama îl resfață, dîndu-i frâu liber să facă ce va vré. Alți părinți sînt prea pîrtinitori copiilor lor și nu le cînvine modul, cum se poartă învățătorul față de copiii lor. De bună seamă acestea și altele multe sînt nisce împrejurări nefavorabile pentru autoritatea învățătorului și pentru consolidarea unui caracter firm în copil. În-vățătorul însă trebuie să meargă neșovăitor resolut pe calea de mijloc, fiind sigur, că atunci autoritatea lui nu va suferi nimic din partea nimenui.

Precum este învățătorul legea personificată în școală, tot ast-fel este el și o autoritate mare pe tîrimul cunoscintelor și al desterităților. „Domnul nostru a ȃis așa“, — sînt cuvintele, cu cari opinează de multe-orî copilul asupra pîrerilor atît ale celor asemenea lui, cît și ale celor crescuți, cînd careva din aceștia nu vré să-l creadă în cele ce spune el, sau apoi că aceia susțin unele lucruri, despre cari învățătorul li-a spus alt-cum. De aci reiese, că învățătorul pentru copil este și trebuie să fie tot de odată și adevêrul personificat, sciința neîndoioasă.

Copilul în desvoltagea sa inundează pe părinți cu o mulțime nenumêrată de întrebări. La multe întrebări pîrinții stau încremeniți, nescîind ce să respundă. Cât de mare este satisfaciunea copilului, cînd întrebarea, nedeslegată de părinți, i se desleagă de învățătorul său. Pe de altă parte copilul, care umblă la școală, se îndatinează a cunoasce cele mai multe lucruri, așa după cum i le-a descris învățătorul său. Prin aceasta copilul se dedă cu presupunerea, că învățătorul îi spune numai aceea, ce este adevêrat, și crede, că deoare ce învățătorul său scie să-i spună atâtea și atâtea lucruri, de bună seamă, că el trebuie să le scie toate. În toate aceste cazuri copilul vede, sau mai bine ȃis, simte superioritatea cea mare spirituală a învățătorului său. Așa dară autoritatea învățătorului se întemeiază nu numai pe lege și pe forță, ci și pe superioritatea sa cea mare spirituală.

(Va urma.)

Практичный провѣдъ при удѣленю науки религій на пѣдставѣ малого катехизма
въ I. и II. класѣ школъ народныхъ.

(Перетолковавъ зъ ромуньского Н. Гарась).

ЧАСТЬ ДРУГА.

(См. „Bukowiner pädagogische Blätter“ 1893 ч. 5—10 и 1894 ч 1.)

(Дальше.)

10. Въ десятѣмъ членѣ символа вѣры говорить ся про крещеніе, котре дѣстаемо для прощенья (оставленья) грѣхѣвъ. (Каже ся цѣлый членъ и повторяе ся).

Въ 11. членѣ исповѣдуемо (вызнаемо), що буде воскресеніе мертвыхъ, а въ 12., що буде жите вѣчне. Одинацятый и дванацятый членъ выговорюють ся оденъ по другомъ (Напослѣди каже ся дѣтемъ повторати ѓтъ 9. члена ажъ до кѡнца.)

Примѣтка. Коли дѣти кажутъ символъ вѣры, то учитель повиненъ на то уважати, щобы они не спѣшили ся, якъ то гдеякѣ робятъ, абы показати ся, що добре знаютъ, або якъ инні зновъ полекають при прудкѡй бесѣдѣ слова. Въ кождѡмъ случаю повиненъ учитель привычаювати дѣти, щобы вымовляли членъ за членомъ поволи, голосно, выразно и зъ правдивымъ наголосомъ; бо лишь въ такой способъ зможуть собѣ добре запам'ятати символъ вѣры.

„Якъ роздѣляє ся символъ вѣры?“ Символь вѣры роздѣляє ся на дванацять членѡвъ (частей). „Котрый е першій членъ символа вѣры?“

Учитель выкликѡе одного зъ ученикѡвъ, щобы сказавъ першій членъ символа вѣры. Абы дѣти зрозумѣли наведеній въ катехизмѣ на сю ѓтно-вѣдъ точки, поступае ся въ такой способъ: „Вѣрую во единого Бога“, т. зн. „вѣрю, що е оденъ Богъ“. „Що учить насъ першій членъ вѣры? Въ кѡлькохъ особахъ (лицахъ) е Богъ? Котрѣ суть тѣ три особы Божѣ? Якъ назвали мы тѣ три особы Божѣ, с. е. Отца, Сына и Духа св. разомъ? Если отже кажемъ: Вѣрую во единого Бога Отца, то про котру особу Божу учить насъ першій членъ вѣры? Потому пытае ся дальше: „Кто сотворивъ все? — отримѡе все? — управляє (рядить) всемъ?“ (Повторяе ся все три pytania разомъ.)

Теперь выкликѡе ся одного изъ ученикѡвъ, щобы читавъ все тѣ точки зъ катехизма и то такъ, щобы кожду точку якійсь другій зъ ученикѡвъ повторявъ зъ-осѡбна, а напослѣди повторяють ся все точки разомъ.

„Котрѣ суть найважнѣйшій власности (свойства) Божѣ? Закимы зачне ся говорити дѣтемъ про власности Божѣ, треба сказати имъ: „Вы учили ся вже про все, що дѣлавъ добротливый Богъ; вы знаете, що Богъ сотворивъ все изъ нѣчого, що Богъ сотворивъ чоловѣка по образу и по подобію своему, що Богъ сотворивъ ангелѡвъ и що Богъ утримѡе все, — тожъ певно схочете теперь узнати где-що близшого про Бога, с. е. якій е Богъ. Про науку, якій е Богъ, буду говорити вамъ сегодня. Уважайте отже!“

Замѣтити було бы, що науку про свойства Божѣ добре е удѣляти на пѡдставѣ исторіѣ бѣблейной, понеже сей способъ науки е найлекнѣй и для дѣтѣй найзрозумѣльнѣйшій. Свойства треба розположити собѣ такъ, щобы одно слѣдувало изъ другого.

Богъ е Духъ найчистѣйшій.

До понятя сего свойства можна привести дѣти въ слѣдующій способъ: „Изъ чого сотворивъ Богъ тѣло першого чоловѣка? Чи мало то тѣло очи? Чи видѣло оно ними? Чи мало оно уши? Чи чуло оно ушима? и т. д. Щожъ зробивъ Богъ, що першій чоловѣкъ мѡгъ видѣти очима, чути ушима и т. д.“ Уважайте! Душею своею може чоловѣкъ пѡзнавати дѣла на-около себе и може ихъ розрѡжнати. Чоловѣкъ може пѡзнавати, що е потрѣбнымъ (полезнымъ), а що шкѡдливимъ; ѓнъ може пѡзнати, що е добре, а що зле, бо ѓнъ мае разумъ. „Що може чоловѣкъ пѡзнавати своею душею? Чи може ѓнъ розрѡжнати, що е потрѣбнымъ, а що шкѡдливимъ? — що е добрымъ, а що злымъ? Для чого ѓнъ може пѡзнавати, що е добрымъ, а що злымъ? Коли чоловѣкъ може разумомъ розсуджовати, с. е. пѡзнавати, що е добрымъ, а що злымъ, то-жъ що жѡлае собѣ чоловѣкъ дѣлати, а ѓтъ чого жѡлае хоронити ся?“

Уважайте! Желане, котре насъ напоминае (заохочуе) робити добре, а хоронити ся отъ злого, называе ся хотѣти (волѣти). Що называе ся волѣти (хотѣти)? Понеже чоловікъ може робити, що е добрымъ, а хоронити ся отъ того, що е злымъ, то кажемо, що чоловікъ мае вольну волю. Для чого кажемо, що чоловікъ мае вольну волю? Кто може розсуджовати (мыслити)? Кто мае розумъ? Кто може волѣти (хотѣти)? Кто мае вольну волю? Зъ чого зроблене тѣло чоловіка? Чи може тѣло мыслити и хотѣти? Чимъ може чоловікъ мыслити и волѣти (хотѣти)? Що мае отже душа, если она може мыслити и волѣти (хотѣти)? „Душа мае розумъ и волю, але ей не можна видѣти, бо она не мае тѣла. „Для чого душѣ не можна видѣти?“ Таке существо, котре мае розумъ и волю, а тѣла не мае, называе ся духомъ. „Якъ называе ся таке существо, що мае розумъ и волю, а тѣла не мае? Понеже душа наша мае розумъ и волю, а тѣла не мае, то чимъ отже е она?“ Душа наша е духомъ. „Котрі духи сотворивъ Богъ окрѣмъ душѣ чоловіческой?“ Ангелы. „Якій розумъ мають ангелы, понеже они лѣпше знаютъ Бога отъ насъ людій? А яка е ихъ воля, если они найбільше любять добре? Чи мають ангелы тѣло? Що за существа (сотворѣня) суть ангелы, если они розумъ и волю мають, а тѣла не мають?“ Они суть духи. „Понеже ангелы мають досконалѣйшій (лѣпшій) розумъ и досконалѣйшу волю отъ душѣ чоловіческой, то що-за духи они?“ Ангелы суть духи досконалѣйшій отъ душѣ чоловіческихъ. „А кто сотворивъ ангелѣвъ и свѣтъ такъ премудро и такъ красно? Чи мѣгъ кто сотворити краснѣйшій свѣтъ и лѣпшій порядокъ? Що за розумъ мае Богъ, коли зробивъ все въ найлѣпшѣмъ порядку?“ Богъ мае найдосконалѣйшій (найсовершенѣйшій) розумъ. „Для кого сотворивъ Богъ все на свѣтѣ? Богъ желае отъ насъ, абы мы якими були? Чи мѣгъ-бы ктось дѣлати зъ нами щось лѣпшого (желати намъ щось лѣпшого)? Кто хоче (волѣе) отже завше тѣлько лишь добре? Кто мае найлѣпшу волю? Чи можемо видѣти Бога? Чи мае Богъ руки, ноги . . . .? Тожъ чого немає Богъ? Що за существо е отже Богъ, если онъ мае розумъ найсовершенѣйшій и найлѣпшу волю, а тѣла не мае?“ Богъ е Духъ найчистѣйшій. „Для чого кажемо, що Богъ е духъ найчистѣйшій?

Богъ е вездѣ- або всюдасущій (всюда притомный.)

Якъ уже дѣти знаютъ, що Богъ е духъ найчистѣйшій, то каже ся имъ, що Богъ яко духъ, немаючій тѣла, не е обмеженный (ограниченный) такъ якъ чоловікъ тѣлько на одно мѣстце, але що Онъ е всюда (всюдасущій), е. е. Онъ е на кождѣмъ мѣстци. До того пѣзнаня прійдуть дѣти такожь, если имъ скаже ся, що Богъ мусить бути на кождѣмъ мѣстци, понеже Онъ сотворивъ все и все на кождѣмъ мѣстци утримуе; що Богъ дае все, чого потрѣбно, всѣмъ и на кождѣмъ мѣстци. Радить ся такожь сказати дѣтемъ, щобы не бояли ся. н. пр. въ ночи, або будучи на поли або въ лѣсѣ, понеже на кождѣмъ мѣстци е зъ ними Богъ.

Богъ е всевѣдущій (всезнаючій).

Если Богъ е на кождѣмъ мѣстци, то Онъ и знае все. Онъ знае не лишь то, що е теперь, але и то, що було до теперь, а навѣтъ знае и то, що ще буде. Понеже Богъ давъ людямъ розумъ, то и знае Онъ, що люде гадають; а понеже Богъ давъ людямъ и волю, то Онъ знае, чого они хотять. Богъ знае все; для того называе ся Богъ всевѣдущій або всезнаючій. (Повторяе ся.)

Богъ е всесильный и премудрый.

Выше названій свойства Божіи можна вытолковати (пояснити) изъ исторіѣ сотворѣня свѣта. Пытае ся: „Кто лишь захотѣвъ и все ся зро-

било? Кто отже може все зроби́ти? Понеже Богъ все може зроби́ти то для того Онъ называе́ся все си́льн ы й. (Повторяе́ ся.)

Кто сотвори́въ все въ найлѣпшѣмъ порядку? Если Богъ сотвори́въ все въ найлѣпшѣмъ порядку, то кто мае́ найсовершенство́йшій розу́мъ? Понеже Богъ мае́ розу́мъ найсовершенство́йшій, то кажемо, що Богъ е́ найму́дрѣйшій або́ премудры́й. „Якій е́ Богъ? Для чо́го кажемо, що Богъ е́ премудры́й?“

Богъ е́ найсправедливи́й.

То свойство́ Бога можна́ пояснити́ изъ библі́йнои истори́й, где говори́тъся про пробу́ване праотцѣ́въ нашихъ въ раю́ и про ихъ упадо́къ. Каже́ ся дѣте́мъ: до́ки бу́ли Ада́мъ и Ева́ добры́ми и послушны́ми, до́ти и дава́въ имъ Богъ все́го добро́го. Богъ нагороджува́въ имъ за то до́бры́мъ, що́ они бу́ли добры́ми; одна́къ коли́ они согрѣ́шили, то́ по́каравъ ихъ Богъ и выгна́въ зъ раю́. Богъ по́каравъ Ада́ма и Еву́ за зле́. Понеже Богъ завше́ за до́бре надгороджуе́ (плати́тъ), а за зле́ карае́, то́жъ называе́ся найсправедливи́й. „Якій е́ Богъ е́ще? Для чо́го кажемо, що́ Богъ е́ найсправедливи́й?“

Богъ е́ премилосердны́й.

Каже́ ся дѣте́мъ: Вы знае́те, що́ праотцѣ́ нашѣ́ согрѣ́шили и ста́ли ся неща́сливы́ми на завсѣ́гды. Одна́кожъ Бого́ви бу́ло жа́ль, що́ лю́де зна́ходили ся въ тако́мъ ста́нѣ. Онъ обѣ́щавъ отже́ ибѣ́лати Спа́сителя, що́бы изба́вивъ (спа́сь) ихъ о́тъ грѣ́ховъ. Мы кажемо: Богъ зми́лува́въ ся надъ лю́дьми грѣ́шны́ми, бо́ помѣ́гъ имъ въ неща́стїю. (Повторяе́ ся.) Понеже Богъ пома́гае́ завше́ грѣ́шны́мъ, коли́ они по́правляю́тъ ся, отже́ ми́луе́ ся надъ ними, то́ кажемо, що́ Богъ е́ премилосердны́й. „Якій е́ Богъ? Чо́му кажемо, що́ Богъ е́ премилосердны́й?“

Богъ е́ преблагі́й

Про до́бротливи́ость Бога зрозумѣ́ють дѣ́ти, е́сли ся ихъ зроби́тъ ува́жны́ми на безчи́сленнї́ до́броты, котрі́ до́стаю́тъ лю́де о́тъ Бога такъ взглядо́мъ тѣ́ла, якъ и взглядо́мъ ду́шѣ. Учи́тель най́ начисли́тъ мно́го тыхъ бла́гъ и най́ имъ ска́же: Понеже о́тъ Бога до́стае́мо вся́кого до́бра (бла́га) ду́же бо́гато, то́ называе́мо его́ преблагі́мъ. (Повторяе́ ся.)

Богъ е́ вѣ́чный.

Що́бы дѣ́ти зрозумѣ́ли про вѣ́чність Бо́жу, говори́тъ имъ учи́тель впе́редъ про сотвори́ня́ и дѣ́ла, котрі́ маю́тъ поча́ток и ко́нець. Каже́ ся да́льше: Все́ то, що́ мае́ поча́ток и ко́нець, называе́ся сме́ртны́мъ або́ минаю́чимъ. Но́ Богъ бу́въ уже́ пе́редъ ве́смъ и не́ умре́ нѣ́коли, або́ Богъ бу́въ завше́, е́ и бу́де; для́ того́ ка́же ся, що́ Богъ е́ вѣ́чный. „Якій е́ Богъ? Для чо́го ка́же ся, що́ Богъ е́ вѣ́чный?“

Другі́й чле́нъ симво́ла вѣ́ры.

Закимъ пе́рейде́ ся до́ обгово́рюва́ня друго́го чле́на симво́ла вѣ́ры, ка́же ся: Въ пе́рнѣ́мъ чле́нѣ́ симво́ла учи́лисьо́ ся про́ Бога Отца́; о́тъ друго́го чле́на поча́вши, бу́демо́ учи́ти ся про́ Бога Сы́на. Вы́кликуе́ ся отже́ одно́го зъ школя́рѣ́въ, що́бы́ сказа́въ друго́й чле́нъ симво́ла. Те́перь пы́тае́ ся: Коли́ друго́й чле́нъ гла́силь: „И́ во́ е́дина́го Госпо́да Иису́са Христа́, Сы́на Бо́жого...“, то́ що́ (про́ кого́) учи́тъ на́съ се́й чле́нъ симво́ла? Про́ Иису́са Христа́ ка́же ся, що́́ чи́мъ сы́номъ е́ Онъ?

(Да́льше бу́де.)

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 13. 16., 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 3 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebühr beträgt 50 kr. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zweispaltige Petitzeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebühr von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:
Demeter Isopescul.

Verantwortlicher Redacteur:
Josef Wotta.

Redactions-Comité:
Nicolai Ieremievici,
und
Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversiegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 6.

Czernowitz, 25. März 1894.

XXII. Jahrg.

Die Aufgabe und der pädagogische Wert der Bezirks-Lehrerconferenzen. *)

Referat des Regierungsvertreters Landes-Schulinspectors Dr. K. Schober bei der am 23. Jänner 1894 abgehaltenen mähr. Landtagssitzung.

Wie wir in der Nummer vom 1. Februar l. J. unseren Lesern mittheilten, hat in der Landtagssitzung vom 23. Jänner l. J. Herr Landes-Schulinspector Dr. K. Schober, als Vertreter der Regierung das Wort ergriffen, um in einer von tiefer Auffassung zeugenden, ausgezeichneten Rede den hohen Wert und die Aufgabe der Bezirks-Lehrerconferenzen zu beleuchten.

Herr Landes Schulinspector Dr. Schober richtete sein Referat hauptsächlich gegen folgenden Passus des Berichtes des Finanzausschusses: „Der Finanzausschuss hat in einem vor einigen Tagen erstatteten Berichte der Anschauung Ausdruck gegeben, dass das Ergebnis der Bezirks-Lehrerconferenzen kaum den dafür veranschlagten Aufwand rechtfertigt. Da dieser Aufwand mit der Zahl der Lehrer steigt, wird der k. k. Landes-Schulrath umsomehr sich veranlasst sehen, die Ergebnisse dieser Conferenzen sorgsam zu prüfen und sohin eventuell Anträge wegen Aenderung des Gesetzes zu stellen, eventuell auf eine fruchtbringende Abhaltung der Conferenzen thunlichst einzuwirken.“

Darauf erwiderte Herr Landes-Schulinspector Dr. Karl Schober als Regierungsvertreter:

„Der hohen Weisung entsprechend, werde ich die Ehre haben, dem hohen Hause darzulegen, wie die Aufgaben der Bezirkslehrer-Conferenzen in Mähren aufgefasst und durchgeführt wurden. Diese Aufgaben, wie sie durch das Reichs-Volksschulgesetz, durch die Schul- und Unterrichtsordnung und durch spätere Ministerial-Verordnungen festgestellt wurden, lassen sich in vier Gruppen zu-

*) Diesen Artikel entnehmen wir dem Organ des deutsch-mährischen Lehrerbundes „Deutscher Lehrerfreund“. (Erscheint 2mal monatlich und kostet ganzjährig 2 fl. 50 kr. zahlbar in Znaim.)

prosperarea și înaintarea școlii și a tinerimei, ce o conduce. Buna înțelegere, armonia și unirea între acești factori ridică și asigurază viața și autoritatea învățătorului într'un mod admirabil.

Buna înțelegere, armonia și unirea, învățătorul însă nu va căuta nici-odată a-le câștiga pe baza servilității, ci pe calea demnității și a bunei cuviințe. Ce nu poate câștiga învățătorul pe calea aceasta, nu este demn de sine și de chiama-re sa; vădând, că nu-i succede pe calea aceasta, se va retrage modest dela ori-ce manifestațiune a intențiilor sale, până atunci, când vede, că este bine-venit timpul pentru aceasta. Spre scopul acesta învățătorul trebuie să poșeadă și un grad însemnat de prudență: să nu provoace desbinări, personalități și răsvrătiri în comună, cari în ori-ce cas nu pot avé alt rezultat decât degra-darea autorității lui, — lucru păgubitor și pentru școală și pentru comună.

Afară de aceasta, nu cred nici de cum consult pentru învățător a frecventă prea des localitățile publice. Mai bine face el, dacă petrece liniștit și retras dela turmentele lumii, în cercul intimilor săi. Studiile și preparațiunile, de cari are învățătorul lipsă, sânt de ajuns pentru a ocupa timpul ce ar voi a-l consacra distrațiilor frecvente și adese-ori șgomotoase și compromițtoare, și ast-fel vătămătoare prestigiului și autorității, de care are lipsă în mijlocul socie-tății unde trăesce, nepotrivite cu gravitatea caracterului misiunii sale.

Unde se cere concursul și sfatul învățătorului, înțelegând bine lucrul, să-l dea cu grăbire și bunăvoință; unde nu, să rămână în rezervă până la alte timpuri, căci nu este de lipsă a vorbi unde nu sânt urechi, a predică în pustie.

Acestea am cređut de lipsă a le aminti cu ocasiunea de ađi despre autoritatea învățătorului și susținerea ei în și afară de școală.

КОЛЬКА СЛОВЪ

О грошехъ новой валюты въ австрійско-угорской державѣ.

(Отчитъ Іоана Бартошевскаго, учителя въ Борбвяхъ, на конференці повѣтовой учительвъ въ Кюцманю р. 1893.)

Нові грошъ называютъ ся австрійско-угорскою валютою, а то тому, понеже палаты державныхъ Думъ обохъ половинъ нашей Мо-нархіи запроваджене ихъ ухвалили а Всемилостивѣйшій нашъ Монархъ року 1892 го ту ухвалу затвердивъ.

Та валюта зове ся такожъ золотою, понеже вартѣсть всѣхъ но-выхъ монетъ оснouve ся на золотѣ, зъ которого монеты 20- и 10-коронові выбиваютъ ся. Она называе ся такожъ валютою коронвою, понеже середною единицею новыхъ грошій есть монета, названа короною, поєля котрой всѣ ѳтъ единицъ бѳльшій числа грошій называютъ ся коронами, а грошъ нові меншой вартости ѳтъ короны уважати ся могутъ яко части або ломы короны.

Нові грошъ вырѳбляютъ ся зъ чотирохъ рѳжнородныхъ металѳвъ, а то зъ золота зъ сумѳшкою $\frac{1}{10}$ мѳди для бѳльшой тревалоѳти и твердости, зъ сѳѳбла, нѳклю и бронзу; они суть слѳдующі:

1. Зъ золота выбиваютъ ся (чеканятъ ся) двоякі монеты: 20-коро-нові и 10 коронові монеты. Двацятикоронова монета або двацяти-коронѳвка есть золотою монетою, котрой поперечникъ сягае 21 *mm*, а вага мае 6.77 *g*; вартѣсть той монеты рѳвняе ся 10 зр. в. а.

Другою золотою монетою есть десятикоронѳвка, котрой попе-речникъ мае 19 *mm*; вага ей есть 3.38 *g*, а вартѣсть 5 зр. в. а.

2. Изъ сръбла выбивае ся лише одень рѣдь (гатунокъ) монеты и называе ся корона, котрой поперечникъ мае 23 *mm*; она важить 6 *g*, а вартѣсть ей рѣвняе ся $\frac{1}{2}$ зр. або 50 кр. в. а., с. е. 100 гелерамъ на новій грошѣ.

3. Зъ нѣклю чеканяць ся двойкѣ монеты: монеты на 20 гелерѣвъ и на 10 гелерѣвъ.

Монета на 20 гелерѣвъ (двацятигелерѣвка) зъ нѣклю мае 21 *mm* въ поперечнику, важить 4 *g* и рѣвняе ся 10 кр. в. а. — Тыхъ монетъ иде 5 штукъ на одну корону або 10 штукъ на одного зр. в. а.

Монета нѣкльова на 10 гелерѣвъ (десятигелерѣвка) мѣрить 19 *mm* въ поперечнику и важить 3 *g*, а вартѣсть ей рѣвняе ся 5 кр. в. а. — 10-гелеровыхъ монетъ иде 10 штукъ на одну корону або 20 штукъ на одного зр. в. а.

4. Зъ бронзу чеканяць ся двойкѣ монеты, а то: монеты двогелерѣвъ и одnogелерѣвъ (двогелерѣвки и одnogелерѣвки).

Монета бронзова двогелерѣва мае 19 *mm* въ поперечнику, важить $3\frac{1}{3}$ *g*, а вартѣсть ей рѣвняе ся одному кр. в. а. и иде 50 такихъ монетъ на одну корону, а 100 штукъ на одного лева або риньского в. а.

Другою монетою бронзовою есть одинъ гелеръ, котрого поперечникъ мае 17 *mm*; она важить $1\frac{2}{3}$ *g*, а вартѣсть ей рѣвняе ся $\frac{1}{2}$ кр. в. а.; такихъ штукъ одnogелеровыхъ иде на одну корону 100 а на одного лева 200 в. а.

Зъ повижъ описаного видимо, що ѣтношене короны до гелера або гелеръ до короны есть таке саме, якъ ѣтношене зр. до кр. або кр. до зр. в. а. понеже такъ меже одними якъ и меже другими перемѣнникомъ есть число 100, с. е. 100 одиниць низшой назвы (сорты) иде на одну одиницю высшой назвы.

При удѣленю науки о новыхъ грошехъ було-бы ѣтповѣднымъ, пока зати дѣтемъ новій монеты, сказати имъ, зъ якого металю кожда выроблена, якъ она называе ся, кѣлько штукъ монеты низшой вартѣсти ѣтъ короны иде на одну корону и яку вартѣсть кожда монета мае въ порѣвнаню зъ грѣшми в. а.

Такъ само треба дѣтемъ сказати, що то есть валюта, и ѣбяснити имъ, що валюта то вартѣсть той рѣчи, на котрѣй вартѣсть грошѣй ся основуе (вартѣсть новыхъ грошѣй основуе ся на золотѣ, а вартѣсть дотеперѣшнихъ грошѣй була основана на сръблѣ). Слѣдовательно треба дѣтемъ сказати, що валюта дотеперѣшнихъ грошѣй называла ся лише австрѣйскою валютою, а то для того, понеже давнѣйше, с. е. р. 1858-го, коли та валюта була постановлена, наша держава не была ще роздѣлена на двѣ половинѣ и называла ся Австрѣя або австрѣйска держава (монархѣя, австрѣйске цѣсарство); протѣ и валюта называла ся однимъ словомъ „валюта австрѣйска“. Коли однакъ ѣтъ р. 1867-го адмѣнстрацѣя державы нашої зѣстала роздѣлена на двѣ части, с. е. на „австрѣйску“ и на „угорску“, то и валюта новыхъ грошѣй называе ся, „австрѣйско-угорскою валютою“.

По ѣбученю дѣтѣй въ повижъ описанѣмъ учитель напише имъ на таблицю шему, порѣвнуючу грошѣ в. а. зъ новыми и новій грошѣ зъ старыми, а то якъ слѣдуе, а дѣти мають собѣ то въ свои зѣшити ѣтносати и на память научити ся

І. шема

порѣвнуюча дотеперѣшній грошѣ зъ новыми:

1 штука банкнотъ на 10 зр. в. а. рѣвняе ся 1 штукѣ золотѣй на 20 коронъ.
 1 штука державныхъ нѣтъ на 5 зр. в. а. рѣвняе ся 1 штукѣ золотѣй на 10 коронъ.
 1 штука державныхъ нѣтъ на 1 зр. в. а. або сръбный зр. = 2 коронамъ.

1 штука срібна на 20 кр. = 2 штукамъ нйкльовымъ по 20 гел. або 4 шт. по 10 гел.
 1 штука срібна на 10 кр. = 1 штуцѣ нйкльовій на 20 гел. або 2 шт. по 10 гел.
 1 штука мѣдяна на 1 кр. = 1 штуцѣ бронзовій на 2 гел. або 2 шт. по 1 гел.

II. шема

порѣвнуюча грошѣ новій зъ грѣшми дотепершніми в. а.

1 штука золота на 20 коронѣ мае 10 зр. в. а.
 1 штука золота на 10 коронѣ мае 5 зр. в. а.
 1 штука срібна на 1 корону мае $\frac{1}{2}$ зр. або 50 кр. в. а.
 1 штука нйкльова на 20 гелерѣвъ мае 10 кр. в. а.
 1 штука нйкльова на 10 гелерѣвъ мае 5 кр. в. а.
 1 штука бронзова на 2 гелеры мае 1 кр. в. а.
 1 штука бронзова на 1 гелерѣ мае $\frac{1}{2}$ кр. в. а.

Яко единицу въ рахораню новыми грѣшми принято корону, маючу 100 гелерѣвъ або 50 кр. в. а.

Научивши дѣти повысшій двѣ шемы приступае ся зъ ними до обученя перемѣны грошій в. а. на новій грошѣ.

Ту перемѣну можна роздѣлити на 3 части, а то на перемѣну кр. а. в. ътъ 1 кр. до 49 кр., зъ чого добутокъ яко гелеры не чинить ще короны. лише самі гелеры.

При тѣмъ обученю можна собѣ оттакъ поступити:

Скажи менѣ, Иване, кѣлько оденъ кр. в. а. мае гелерѣвъ? а 2 кр. кѣлько чинять гелерѣвъ? — Якъ ты то рахувавъ, що зъ 2 кр. вышло тобѣ 4 гелеры? Вырахуй такъ само ты, Василю! Михайле и т. д., кѣлько гелерѣвъ робять 3, 8, 16, 21, 35, 48 кр. в. а. Скажижъ теперъ, Онуфрію, въ якій спосѣбъ перемѣняють ся кр. в. а. на гелеры? Хлопецъ або дѣвчина мае сказати правило: Крейцары в. а. перемѣняють ся на гелеры, если число кр. в. а. помножить ся числомъ 2, а одержаный добутокъ уважае ся за число представляюче гелеры.

Друга часть перемѣны кр. на гелеры сягае до 99 кр. в. а.

При сѣмъ обученю треба дѣти уважными зробити, що кождѣ 50 кр. в. а. робять одну корону. Отже при перемѣнѣ кр. в. а. на новій грошѣ въ высшихъ числахъ якъ 49 кр., робить ся зъ кождыхъ 50 кр. одну корону, а решту кр. оставшу ся по ѳтнятю 50 кр. перемѣнае ся въ повысшій спосѣбъ на гелеры; н. пр. кѣлько на новій грошѣ творять 50 кр. в. а.? = (1 корону). а 52 кр.? 50 кр. = 1 коронѣ а оставшій ся 2 кр. = 4 гелерамъ, отже 52 кр. в. а. чинять 1 кор. и 4 гелеры, або въ числѣ десятномъ 52 кр. в. а. = 1.04 короны. Въ той спосѣбъ задае ся много иншихъ подобныхъ задачъ. абы ся школярѣ въ тѣмъ добре вправили.

Третья часть обнимае перемѣну зр. и кр. в. а. на новій грошѣ и приступае ся безъ пианя въ слѣдуючій спосѣбъ: Вы, дѣти, уже знаете, що 1 зр. мае 2 короны. Кѣлько коронѣ чинять 2, 3, 5, 10, 15, 20, 30, 45 зр.?

Скажи, Маріе, кѣлько коронѣ и гелерѣвъ робять 3 зр. 4 кр.! — 3 зр. = 3×2 К. = 6 коронамъ, а 4 кр. = 4×2 гел. = 8 гелерамъ; отже разомъ 3 зр. 4 кр. = 6 коронамъ и 8 гелерамъ; або сю задачу можемо десятными числами представити, а то такъ: $3\ 04$ зол. $\times 2 = 6\ 08$ К. = 6 К. 8 гелерамъ.

Наколи дѣти вже повысшу перемѣну пѣзнали, приступае учитель до обученя ихъ въ перемѣнѣ новыхъ грошій на грошѣ в. а., и роздѣлитъ тоту перемѣну такожъ на три части.

Перша часть обнимае перемѣну гелерѣвъ на кр. в. а. въ кругу чиселъ ѳтъ 1 до 99 и представляе ся дѣтемъ ту науку въ слѣдуючій спосѣбъ:

Учитель говорить: Георгію, скажи, що се за монета? кѣлько той гелеръ значить? кѣлько ихъ треба на 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 20, 40, 49 кр.? Скажи менѣ, Н., въ якій способъ ты перемѣнишь 8 гел. на 4 кр.? а въ якій способъ 16 гел. на 8 кр.? Якого способу рахованя ты при тѣмъ употребишь? Якъ же перемѣняютъ ся гелеры на кр. в. а.? Тожь зробимо собѣ правило таке: Гелеры перемѣняютъ ся на кр. в. а., если число гелерѣвъ подѣлится числомъ 2, и добытый квотъ значить кр. а в.

Друга часть той перемѣны обнимае одну корону гелерами. Въ такомъ случаю одну корону перемѣняемо на 50 кр., а гелеры въ повышій способъ на кр., котры дочиляютъ ся до 50 кр. и задача готова.

Третья часть той перемѣны обнимае двѣ и бѣльше коронъ зъ гелерами. При паристѣмъ числѣ коронъ перемѣняютъ ся короны на левы, дѣлячи короны черезъ два, а гелеры въ такой самый способъ на кр. в. а., при непаристѣмъ же числѣ коронъ при той операци остае ся одна корона, котру перемѣняе ся на 50 кр. и сумуе ся зъ кр. полученными зъ гелерѣвъ, и задача скѣнчена.

„Новѣ грошѣ перемѣняютъ ся на грошѣ в. а. если кѣлкость новыхъ грошей подѣлится ся числомъ 2, а добытый при тѣмъ квотъ есть кѣлкость старыхъ грошѣ.“

Local- und Provinzial-Nachrichten.

(Kaiserliche Sanction.) Se. k. und k. Apostolische Majestät haben mit Allerhöchster Entschliebung vom 5. März l. J. dem vom Landtage des Herzogthums Bukowina in der Sitzung vom 20. Jänner 1894 beschlossenen Gesetzentwurfe, wodurch das Alinea 2 des § 35 des Landesgesetzes vom 22. Jänner 1885 (L.-G.- und V.-Bl. I., 2. 1885, betreffend die Regelung der Rechtsverhältnisse des Lehrstandes an den öffentlichen Volksschulen des Herzogthums Bukowina abgeändert wird, die Allerhöchste Sanction allergnädigst zu ertheilen geruht. (Betreffend die Gehalte und Quinquennialzulager der Unterlehrer. D. Red).

(I. Czernowitzer Naturheilverein.) Die Statuten des I. Czernowitzer Naturheilvereines wurden mit hohem Regierungs-Erlasse vom 23. Februar l. J. Zl. 655, präis. bescheinigt. — § 2. Der Verein setzt sich zum Zweck, seine Mitglieder, ohne Anstrebung eines Geldgewinnes darüber aufzuklären, wie sie vermittelst einer naturgemäßen Lebens- und Ernährungsweise auch durch Bäder u. zw.: Schwitz-, Luft- und Sonnenbäder, Waschungen, Massage, gymnastische Körperübungen, gemeinsame Spaziergänge, Krankheiten verhüten, im Erkrankungs-falle aber nach Vorschriften des Naturheilverfahrens wieder genesen können.

Die Erreichung dieses Zweckes wird angestrebt: 1. durch Abhaltung von Vereinsversammlungen in Verbindung mit öffentlichen Vorträgen, Vorlesungen und Besprechungen über Gesundheitspflege, Krankheitserscheinungen, sowie deren Ursachen und Naturheilweise; 2. durch Beschaffung diesbezüglicher Zeitschriften; 3. durch Gründung einer zweckentsprechenden Anstalt für Badezwecke und eventuelle Errichtung einer Mustercuranstalt; 4. durch Anstellung eines oder mehrerer Vereinsärzte; 5. durch Herausgabe eines Vereinsorganes und 6. durch gesellige Zusammenkünfte. — § 6. Mitglied des Vereines kann jede unbescholtene Person ohne Unterschied des Geschlechtes, Standes oder Nationalität oder Confession werden, wenn sie bereits das 18. Lebensjahr erreicht hat. — § 10. Jedes wirkliche Mitglied hat bei seinem Eintritte in den Verein eine einmalige Aufnahmegebür von zwei Kronen und einen Monatsbeitrag von einer Krone zu entrichten.

Die am 16. März l. J. abgehaltene Generalversammlung wählte in den Ausschuss die Herren: Demeter Buczewski, Buchdruckereileiter; Dr. Max Goldenberg, Advocat; Frau Johanna Heidenreich, Hausbesitzerin; Dr. Robert Korn, k. k. Regierungs-Conceptspraktikant; Josef Pietschmann, k. k. Universitätssecretär; Romuald Schally, Buchhändler;

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 13., 16., 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 3 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebühr beträgt 50 kr. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zweispaltige Petitzeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebühr von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:

Demeter Isopescul.

Verantwortlicher Redacteur:

Josef Wotta.

✱

Redactions-Comité:

Nicolai Ieremievici,

und

Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversiegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 7.

Czernowitz, 10. April 1894.

XXII. Jahrg.

Die Aufgabe und der pädagogische Wert der Bezirks-Lehrerconferenzen.

Referat des Regierungsvertreters Landes-Schulinspectors Dr. K. Schöber bei der am 23. Jänner 1894 abgehaltenen mähr. Landtagssitzung.

(Schluss.)

Das Ministerium selbst hat erst in neuerer Zeit die Wichtigkeit dieser Conferenzen dadurch anerkannt, dass es nicht bloß wie früher Übungsschullehrer und die Hauptlehrer der Lehrer Bildungsanstalten, welche doch Lehrer erziehen sollen, verhalten hat, bei diesen Conferenzen theilzunehmen, sondern dass dasselbe auch an jenen Bürgerschulen, welche mit Lehrer-Bildungsanstalten verbunden sind, die Lehrer verpflichtet, diese Conferenzen zu besuchen, damit sie dort ebenfalls lernen.

Man könnte sagen, das ist ein Ideal. Wie sieht es denn bei uns aus? Ich erlaube mir, auf dasjenige hinzuweisen, was der Landes-Schulrath seit der Einführung der Conferenzen theilweise im Einvernehmen mit dem mähr. Landes-Ausschusse gethan hat. Im Jahre 1871 wurde die Zahl der Tage, welche die Conferenz dauern sollte, auf einen Tag beschränkt, damit die Finanzen des Landes entlastet werden.

Der Lehrer bekommt 50 kr. per 4 Kilometer. Wo aber in einem Orte mehrere Lehrer sind, dürfen diese 50 Kreuzer nur einmal gerechnet werden. Als Tagzehrung bekommt der Lehrer 1 fl. 50 kr. Das sind Beträge, die sicher nicht hoch gegriffen erscheinen.

Im Jahre 1889 wurden nochmals in einem allgemeinen Erlasse die Bezirksschulräthe darauf aufmerksam gemacht, die zweckmäßige Durchführung dieser Bezirks-Lehrerconferenzen zu überwachen; es wurden ihnen Normen gegeben, wie das zu geschehen hat. Im Jahre 1891 bekamen die Bezirks-Schulinspectoren Weisungen, wie sie ihre Wahrnehmungen vorzubringen hätten, dass sie sich nicht in statistische Daten einzulassen haben, sondern dass sie die

Dupre înviare se vor adună toți oamenii înaintea Domnului nostru Isus Christos și Isus va primi pre cei buni în ceriū, iară cei răi vor merge în iad. Atât cei buni în ceriū, cât și cei răi în iad vor trăi de acuma înainte în veci. Aceasta o și mărturisim noi în a douăspredecea încheietură a credinței care sună: „Și viața veacului ce va să fie.“ La ce vor învia toți morții? Înaintea cui se vor adună ei? Unde-i va primi Isus pre cei buni? În cotro vor merge cei răi? Dară vor muri ei încă odată? În care încheietură a credinței mărturisim noi aceasta?

Simvolul credinței se finesce cu cuvîntul „amin“ adecă așa este. Noi întărim adecă că toate, care le-am mărturisit în simvol, sînt adevărate.

Практичный провѣдъ при удѣленю науки религiй на подставѣ малого катехизма
въ I. и II. класѣ школъ народныхъ.

(Перетолковавъ зъ ромуньского Н. Гарасъ).

ЧАСТЬ ДРУГА.

(См. „Bukowiner pädagogische Blätter“ 1893 ч. 5—10 и 1894 ч. 1.)

(Дальше.)

Теперь можна згадати про крещеніе Иисуса Христа и кѣлька (котра) особа св. Троицы е Богъ Сынъ. Про котру особу св. Троицы учить насъ другій членъ символа вѣры? Уважайте! Въ сѣмъ членѣ каже ся дальше: „единороднаго, иже отъ Отца рожденнаго прежде всѣхъ вѣкъ“. О комъ говорить ся, що е „единородный“ (только одень рожденный?) А о комъ каже ся, що е рожденный отъ Отца? Если родивъ ся Иисусъ отъ Отца передъ всѣма вѣками („прежде всѣхъ вѣкъ“), тожь хто е вѣчный такъ якъ и Отець? Для чого называе ся Иисусъ вѣчнымъ? Абы люди зрозумѣли, якъ родивъ ся Иисусъ отъ Отца, додали ся тѣ слова: „свѣта отъ свѣта“, с. зн.: Якъ походить (родить ся) свѣтло солнечне отъ сонца, такъ походить (родивъ ся) Иисусъ отъ Отца. На що додали ся слова „свѣта отъ свѣта?“ Слова: „Бога истинна отъ Бога истинна, рожденна, не сотворенна“ значать, що Иисусъ яко истинный (правдивый) Богъ, родивъ ся отъ Бога истинного а не е сотворенный Богомъ, не е сотворѣнемъ Божиимъ, якъ н. пр. чоловікъ. Що значать слова „Бога истинна отъ Бога истинна?“ Що значать слова „рожденна, не сотворенна?“ — Дальше: „Единосущна Отцу, и мже вся быша“. Замѣть „единосущна Отцу“ можемо казати „однакій с. е. рѣвный Отцу“ або „одень и тотъ самый, що Отець“. Якъ можемо казати замѣть „единосущна Отцу?“ Кто е однакій (рѣвный) Отцу (або: тотъ самый, що Отець?) Якъ Иисусъ е однакій Отцу, то хто е Богомъ правдивымъ.

Слова „имже вся быша“ значать, що почерезъ нихъ все ся стало.

Потѣмъ читають ся точки наведені въ катехизмѣ.

Третій членъ символа.

Закѣмъ выговорить ся третій членъ символа, каже ся дѣтемъ: Вы чули уже, що Иисусъ е Сыномъ Божиимъ; вы знаете такожь, що прародителѣ наші, Адамъ и Ева, согрѣшили и грѣхъ той пошкѣдивъ не тѣлько имъ, але и всѣмъ людемъ. Понеже люди не могли очистити ся самі отъ грѣха того, то обѣцявъ имъ Богъ, що пошле на землю Сына своего, чтобы выбавивъ (спасъ) людій отъ грѣха. Чтобы мѣгъ Иисусъ спасти людій, то мусѣвъ стати ся чоловікомъ. (Повторяе ся.) Тутъ розповѣдае ся про благовѣщеніе и рождество Иисуса Христа на подставѣ исторiй

біблійнои. Оттакъ каже ся: Про то, що я вамъ росповѣдавъ, учить насъ третій членъ символа: „Иже насъ ради...“ По сѣмъ читають ся дотычнѣ точки изъ катехизма.

Четвертый, пятый, шестой и седьмой членъ символа.

Закамъ обговорить ся четвертый членъ, розповѣдае ся впередъ про жите, науку и чудеса Иеуса Христа, а то для того, щобы переконати дѣти, що Иеусъ не страдавъ и не бувъ розпятыи задля своей провини, но толькы для того, щобы спасти людѣи отъ грѣха. Потому читае ся все, дотычнѣ члена 4-го изъ катехизма.

До пятого члена розповѣдае ся впередъ про воскресеніе, а передъ обговореніемъ 6-го члена про вознесеніе Господа Иеуса Христа, объясняючи незрозумѣлы слова въ выше указанныи способѣ.

Передъ обговореніемъ 7-го члена розповѣдае учитель про другій прихѣдъ Иеуса Христа и про послѣдній (страшный) судъ, повторяючи якъ выше.

Осьмый членъ символа.

Закамъ перейде учитель до обговореня того члена, каже: До теперъ вы учили ся про Бога Отца и Сына; теперъ будемо учить ся про третю особу св. Тройцы, с. е. про Бога Духа святого. Уважайте! Вы чули, що Господъ нашъ Иеусъ Христосъ по воскресеніи своімъ еще 40 днѣвъ пробувавъ межи своими Апостолами. Въ томъ то часѣ, с. е. передъ вознесеніемъ своимъ на небо сказавъ Онъ до своихъ Апостолѣвъ: Я вознесу ся на небо и пошлю вамъ Духа святого, котрый отъ Отца походить, и Онъ васъ научить всякой правды.

Колькы днѣвъ пробувавъ Иеусъ зъ Апостолами своими? Що казавъ Иеусъ Апостоламъ своимъ передъ вознесеніемъ на небо? Отъ кого походить Духъ святой? Иеусъ казавъ, що Духъ святой чого научить Апостолѣвъ?

Коли Апостолы учули, що Иеусъ пошле имъ Духа святого, то пошли тогды все по вознесеніи Иеуса до Єрусалима. зѣбрали ся тамъ въ однѣмъ домѣ и замкнули ся, понеже бояли ся Жидѣвъ, и тутъ перебували въ молитвѣ и отѣкували приходу св. Духа.

Десятои днины по вознесеніи Иеуса було у Жидѣвъ велике свято, котре называло ся „зеленѣи свята“. У Жидѣвъ бувъ звычай, що они подѣ-часъ великихъ святъ зѣбрали ся зѣ всехъ сторѣнъ до Єрусалима, щобы тамъ разомъ обходить свята; тожь и теперъ на се свято зѣбрало ся було много Жидѣвъ до Єрусалима.

Куда пошли Апостолы по вознесеніи Иеуса? И де они тамъ зѣбрали ся? Для чого они були замкнули ся? Яке свято було у Жидѣвъ десятои днины по вознесеніи Иеуса? Де зѣбрали ся Жиды въ великѣи свята? Для чого сходили ся они до Єрусалима? Чи було и того часу много Жидѣвъ въ Єрусалимѣ? Того самого часу, коли наибольше людѣи було зѣбрано въ мѣстѣ и въ церквѣ (святини, божници), давъ ся чути зъ неба якъ бы шумъ вѣтру, котрый наповнивъ дѣмъ, где были зѣбранѣи Апостолы, и тоже тогды спустили ся (зѣшли) якѣсь языки огневѣи надъ каждого зъ Апостолѣвъ. Языками огневыми надъ головами Апостолѣвъ то бувъ Духъ святой, котрого пославъ Иеусъ, и котрый наповнивъ теперъ каждого Апостола. Апостолы, що передъ тымъ были замкнули ся въ домѣ изъ страху передъ Жидами, вышли теперъ, наповненѣи Духомъ святымъ, безъ жадной боязни межи множество Жидѣвъ. Апостолы передъ принятіемъ

Духа святого не розумѣли добре науки Иисуса, но теперь почерезъ Духа святого стали ся такими бодрыми, мужественными та смѣливыми. що безъ жадного страху выстушили передъ Жидѣвъ и учили такъ добре, що веѣ дивували ся. Но потому здивували ся еще бѣльше, коли учули що Апостолы говорятъ рѣжными языками, котрыхъ передъ тымъ не знали. Для того и многіи зъ зѣбравшихъ ся пріймили науку христіянску. На памятку сходу Духа святого на Апостолы маемо мы христіяне свято, котре припадае завше въ недѣлю и называе ся „свята недѣля“ або „зеленіи свята“.

Що стало ся на зеленіи свята, коли много людій було зѣбранныхъ въ церквѣ въ Єрусалимѣ? Ѳтки походивъ шумъ той? Чи ветушивъ Онъ въ дѣмъ, где Апостолы були зѣбраніи? Що показало ся надъ головою каждого Апостола? Кто то бувъ — тѣ языки? Кого пріймили Апостолы? Якъ Апостолы пріймили Духа святого, чи остали ся они теперь въ дѣмѣ? Чи бояли ся они и теперь Жидѣвъ? Що робили Апостолы, коли выстушили передъ множество Жидѣвъ? Якъ научали они? Чи они научали тѣлько въ одной мовѣ? Понеже Апостолы научали дуже красно и на рѣжныхъ языкахъ (мовахъ), то чию науку пріймилъ много людій? Чи маемо мы яке свято на памятку сходу Духа святого на Апостолѣвъ? Якои днины завше оно припадае? Якъ называе ся тая недѣля?

Теперь завзываетъ ся одного изъ школярѣвъ, чтобы казавъ осьмый членъ символа. Уважайте! Мы исповѣдуемо (вызнаемо) въ сѣмъ членѣ, що вѣруемо въ Духа святого. Котре лице святой Троицы е Духъ святой? О чѣмъ научае насъ осьмый членъ символа? Вы знаете уже, що Иисусъ казавъ, що Духъ святой научитъ Апостолѣвъ всякой правды. Хтожь лишъ може знати всяку правду? Понеже Духъ святой мавъ научити Апостолѣвъ всякой правды, то хто же знавъ всяку правду? Понеже Духъ святой знае всяку правду якъ и Богъ, тожь кто е Духъ святой? Отожь видите, що Духъ святой е Богъ якъ и Отець и Сынъ.

Если Духъ святой е Богъ, тожь кому належитъ ся та сама честь и то саме поклонене що Отцу и Сынови? А Ѳтъ кого походить Духъ святой? Кто зробивъ такъ, що Апостолы зъ боязливыхъ стали ся смѣливыми, мужественными? Кто зробивъ, що Апостолы поняли науку Иисуса Христа и научали такъ красно? Ѳтки дѣстали они даръ, говорити рѣжными языками, котрыхъ навѣтъ не учили ся? Для того кажемо, що Духъ святой давъ Апостоламъ жите духове. Що давъ Духъ святой Апостоламъ? Но не тѣлько Апостоламъ, давъ Духъ св. жите духовне; Онъ удѣляе оного ще и сегодни веѣмъ вѣрнымъ людемъ. (Потому читае ся тѣ 5 тсчокъ зъ катехизма и повторые ся бѣльше разѣвъ, чтобы дѣти уже въ школѣ могли научити ся).

(Дальше буде.)

Local- und Provinzial-Nachrichten.

(Kaiserliche Sanction.) Se. k. und k. Apostolische Majestät haben mit Allerhöchster Entschließung vom 20. März d. J. dem vom Landtage des Herzogthums Bukowina in der Sitzung vom 29. Jänner d. J. beschlossenen Gesetzentwürfe betreffend die Einführung des Wiederholungs-Unterrichtes an den öffentlichen allgemeinen Volksschulen mit Ausnahme der in der inneren Stadt der Landeshauptstadt Czernowitz befindlichen Volksschulen die Allerhöchste Sanction allergnädigst zu ertheilen geruht.

(Aus der Landesschulraths-Sitzung vom 28. März 1894.) 1. Die 2-classige Volksschule in Wama wird in eine 4-classige erweitert. Die Activierung erfolgt 1895/6; Unterrichtssprache Rumänisch, Deutsch Unterrichtsgegenstand. — 2. Die 1-classige Volksschule in Rarancze wird

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1., 4., 7., 13., 16., 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (vorauszahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 3 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebühr beträgt 50 kr. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zweispaltige Petitzeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebühr von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:

Demeter Isopescul.

Verantwortlicher Redacteur:

Josef Wotta.

✱

Redactions-Comité:

Nicolai Ieremievici,

und

Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversiegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 8.

Czernowitz, 25. April 1894.

XXII. Jahrg.

Geehrte Collegen und Colleginnen!

Am 14. Mai l. J. werden 25 Jahre sein, dass das Reichsvolksschulgesetz die Allerhöchste Sanction erlangt hatte, und der 20. Mai ist jener denkwürdige Tag, an welchem dieses freudige Ereignis in allen Theilen unseren grossen und schönen Vaterlandes verkündigt wurde. Das fünfundzwanzigjährige Jubiläum des Bestandes unseres Reichsvolksschulgesetzes, jenes köstlichen Kleinodes, mit dem unser gütiger und erhabener Monarch seine Unterthanen in wahrhaft kaiserlicher Weise beglückt hatte, würdig zu begehen, ist die Pflicht aller Lehrer ohne Ausnahme. Darum ergeht an Euch, geehrte Collegen und Colleginnen, die Erinnerung, den 14. Mai d. J. festlich zu feiern; gilt es doch unsere Liebe, Verehrung und Dankbarkeit gegen unseren Erlauchten Kaiser und gegen Sein glorreiches Kaiserhaus einerseits, und andererseits die Wertschätzung jenes hochherzigen Geschenkes in erhebender Weise zu documentieren.

Der Bukowiner Landeslehrer-Verein veranstaltet im Einverständnisse mit der gesammten Lehrerschaft von Czernowitz am 14. Mai l. J. um 8 Uhr abends im Turnsaale des Czernowitzer Turnvereines eine Fest-Feierlichkeit, zu der wir hiemit sowohl unsere P. T. Vereinsmitglieder, als auch jene Lehrpersonen, die noch außerhalb des Landeslehrer-Vereines stehen, geziemend einladen. Sämmtliche Kosten trägt der Bukowiner Landeslehrer-Verein, der Eintritt ist somit für alle Lehrpersonen unentgeltlich.

Für das Fest-Comité:

Josef Wotta,
Schriftführer.

Welcher Mittel soll sich der Lehrer, ohne lediglich auf Disciplinarmittel angewiesen zu sein, bedienen, um eine stramme Schuldisciplin zu erzielen und zu erhalten? *)

Von R. Ehrlich, Lehrerin in Gurahumora.

Seit man überhaupt die Jugend zu erziehen und zu unterrichten begonnen hat, hat man auch verschiedene Disciplinarmittel in Anwendung gebracht; doch

*) Vortrag, gehalten bei der Bezirkslehrer-Conferenz am 24. Juni 1893.

Apoi li se spune că și în apă de mare se află multă sare și cum se scoate ea din apă. Apoi le spunem cum se face husca și cum se curățește sarea cea mare, dacă este prea humoasă. Afară de aceste treburile să le mai spunem că la vite mai mult iarna să se dea sare când mănâncă uscat, și anume de două ori pe săptămână; iar vara când mănâncă vitele nutreț verde sau pasă, e destul să lingă vitele odată pe săptămână sare, pentru că după sare beau apă prea multă și nu le merge bine, ba chiar se și bolnăvesc de sânge. Omul dacă numai poate să mănânce cât de puțin sărat, că sarea nu este nutreț ci legumă spre a face bucatele mai gustoase. Cine se deprinde a mânca prea sărat își slăbește stomacul și atunci n'are multe zile.

Ast-feliu dacă am trată istoria naturală apoi ar ave și poporul folos din școală, căci atunci ar vedé părinții că știu mai mult copiii decât dinșii și nu s'ar căina că pierd numai timpul înzădar cu școala. Atunci ar vedé ce nu cred, că oul e mai cuminte decât găina.

Dupa părerea mea ar trebui să se facă deosebire în școalele populare dela țeară și în cele dela orașe ce se atinge de învățământul istoriei natural. Pecând orășanul are scopul, ca copilul să-i învețe în școală numai a cetii a serie și computul; țeranul ar schimbă toate pe una, adecă pe economie, căci ea îi dă pâne. Țeranul numai puține va cetii și a serie și apoi nu le mai ține în minte, pentru-că nu-i fac trebuință celelalte obiecte, dar învățându'l a purtă economia într'un mod științific n'ar uită nici când, căci la asta gândesce și și noapte, asta-l interesază mai mult decât toate.

1. Propunere: Nici la o școală să nu lipsească cărți agronomice, mai ales ce tratează despre lucrarea pământului și creșterea vitelor.

2. Propunere: Băeții să fie clasificați și din economie, ce le-ar arătă învățătorul în grădină sau pe câmp.

3. În planul de instrucție să se ia și economia ca obiect obligat și în împărțirea oarelor să provină și agronomia măcar de 3 ori pe săptămână.

Практичный провѣдъ при удѣленю науки религiѣ на подѣставѣ малого катехизма
въ I. и II. класѣ школъ народныхъ.

(Перетолковавъ зъ ромуньского Н. Гарасъ).

ЧАСТЬ ДРУГА.

(См. „Bukowiner pädagogische Blätter“ 1893 ч. 5—10 и 1894 ч. 1 и 7.)

(Дальше.)

О СВЯТЫХЪ ТАЙНАХЪ.

Котрi суть средства, котрыми Духъ святой удѣляе намъ свои дары?

Передъ отвѣтомъ на се пытане каже учитель: Вы чули, що коли зѣйшовъ Духъ святой на Апостоловъ, зробивъ ихъ зъ боязливыхъ смѣливыми, бодрыми; они дѣстали отъ Духа святого смѣливѣсть (бодрѣсть). Духъ святой зробивъ Апостоловъ мудрыми (розумными); они дѣстали отъ Духа святого мудрѣсть. Духъ святой здѣлавъ, що Апостолы могли говорить рѣжными языками; они дѣстали отъ Духа святого познание языкѣвъ. — Коли зѣйшовъ Духъ святой на Апостоловъ, якими зробивъ ихъ? Що дѣстали Апостолы отъ Духа святого? А чому не розумѣли они всего, що ще дѣстали отъ Духа святого? Понеже Апостолы знали лишь одень языкъ, то що ще дѣстали они отъ Духа святого? Отъ кого дѣстали Апостолы бодрѣсть, мудрѣсть и познание рѣжныхъ языкѣвъ? Памятайте-жь: То, що дѣстаемо отъ когось, и не маемо давати за то нѣчого, называе ся даръ. Що называе ся даръ? Если Апостолы дѣстали отъ Духа святого бодрѣсть,

мудрѣсть и пѣзнане языкѣвъ — безъ платы, то кажемо, що они дѣстали даръ Духа святого. Що дѣстали Апостолы? Въ якѣмъ видѣ зѣйшовъ Духъ святой на Апостолѣвъ? Огневый языкъ надъ головою кожного Апостола бувъ знакъ видимый, що они дѣстали даръ Духа святого невидимо. Чимъ бувъ языкъ огневый надъ головою кожного Апостола? Що за знакъ бувъ языкъ огневый? Чи можна було видѣти даръ Духа святого? Мы скажемо, Апостолы дѣстали почерезъ знакъ видимый, даръ Духа святого невидимо. Що дѣстали Апостолы почерезъ знакъ видимый?

Черезъ котрый грѣхъ стали ся Адамъ и Ева нещасливими? Котрый грѣхъ перейшовъ на всѣ люде? Чий даръ були згубили всѣ люде? До чого е наибѣльше наклонена воля наша? Кто мѣгъ помогчи намъ, щобы мы робили тѣлько добре. Чи змилювавъ ся Богъ надъ людьми, що стали ся нещасливими почерезъ грѣхъ? Богъ обѣцявъ першимъ людемъ, що кого имъ пѣшле? Кто е той обѣцанный Спаситель? Кто умеръ на крестѣ? Почерезъ кого могли люде дѣстати ѣтпущене грѣхѣвъ? Щобы мы могли тѣлько добрій дѣла робити и бути зновъ любленими ѣтъ Бога, обѣцявъ намъ Исусъ зѣлати Духа святого. Що обѣцявъ намъ Исусъ, щобы мы могли робити тѣлько добре, и абы мы были любленими ѣтъ Бога? Той даръ Духа святого пѣславъ Исусъ впередъ Апостоламъ.

Але и другимъ людемъ потрѣбно дару Духа святого; для того сказавъ Исусъ Христосъ Апостоламъ своимъ, щобы они робили якійсѣ дѣла видимый, почерезъ котрѣ дѣставали бы люде даръ Духа святого въ способѣ невидимый. Чи потрѣбно и другимъ людемъ дару Духа св.? Тожь що казавъ Исусъ Христосъ робити Апостоламъ своимъ? И що дѣставали люде почерезъ дѣла видимый? Си то дѣла видимый, почерезъ котрѣ дѣстають люде даръ Духа святого невидимо, называютъ ся тайны. Якъ называютъ ся тѣ дѣла видимый, почерезъ котрѣ дѣстають люде даръ Духа св.? Почерезъ що дѣстають люде даръ Духа св.? Тое, чимъ мы доходимо до якоисѣ цѣли, называе ся средство. Що называемо средствомъ? Понеже мы почерезъ тайны дѣстаемо даръ Духа святого, то що суть тайны?

Уважайте! я вамъ скажу теперь, що суть тайны. Тайны суть дѣла видимый, постановленій Богомъ, почерезъ котрѣ дѣстаемо даръ Духа святого въ способѣ невидимый. Повторяе ся бѣльше разѣвъ. Що за знакъ употребляе ся при тайнѣ? Кимъ постановленный той знакъ? Що дѣстаемо почерезъ той знакъ? Кѣлько частій отже мае тайна? Котрѣ то тѣ части? По сѣмъ читае ся що-до тайнъ зъ катехизма.

Всѣ сѣмъ тайнъ повиннѣ дѣти научити ся на память уже въ школѣ.

Про Крещеніе.

Якъ уже дѣти знаютъ всѣ тайны, переходить ся до обговореня и объясненя каждой тайны осѣбно. Каже ся: Вы чули, що св. Іоанъ научавъ людѣй при рѣцѣ Іорданѣ; дальше знаете такожь, що до него приходило богато людѣй, котрѣ обѣцали, що поправять ся. Кто зъ васъ може сказати, що робивъ св. Іоанъ зъ тыми людьми. Онъ внурявъ (потановлявъ) людѣй тыхъ по три разы въ воду. Якъ называло ся тое потановлене? Абы показати, що крещеніе е потрѣбнымъ, крестивъ ся Исусъ самый и приказавъ, абы и Апостолы крестили людѣй. Апостолы крестили людѣй, а потому передили тую власть епископамъ; епископы зновъ удѣлили ту власть священникамъ, котрѣ и сегодня крестять людѣй. Кто давъ ся крестити ѣтъ Іоана? Для чого? Кому приказавъ Исусъ крестити людѣй? А кому дали Апостолы тую власть? Кто крестить сегодня (теперь)?

Уважайте! Я вам скажу, що робить ся, коли священникъ крестить яку дѣтину. Отець и мати несуть дѣтину до церкви, а зъ ними идуть двое або больше людій, котрї мають тримати дѣтину до кресту; тї люде называють ся н а н а ш к и д и т и н ы. Священникъ пытае одного зъ нанашкѣвъ, яке имя хотять дати дѣтинѣ, и дае дѣтинѣ имя. Священникъ читае теперъ молитвы, а ѳтакъ каже до нанашка, котрый держить дѣтину на рукахъ, щобы обернувъ ся тварею до заходу, и такъ ѳтрѣкае ся нанашко въ имени дѣтины три разы ѳтъ духа нечистого; потому обертае ся тварею до всходу и зъединяе ся зъ Христомъ, также три разы. Куда несуть дѣтину отецъ и мати або и другї люде? Кто ще иде зъ ними? На що? Якъ они называють ся? Що пытае священникъ нанашка? Що дае священникъ дѣтинѣ? Куда обертае ся нанашко зъ дѣтиною на рукахъ? ѳтъ кого ѳнъ ѳтрѣкае ся? Въ чїе имя? А потому куда обертае ся? Зъ кимъ ѳнъ зъединяе ся? Кѣлько разѣвъ? — По сѣмъ сватить священникъ воду; а коли освятить, бере дѣтину и потановляе ю три разы въ воду. При першѣмъ потановленю каже: „Крещаетъ ся рабъ (раба) Божїй Н. во имя Отца, аминь“, при другѣмъ потановленю: „и Сына, аминь“, при третѣмъ: „и святого Духа, аминь“, а вытягаючи при третѣмъ разѣ зъ воды, каже: „и нынѣ и присно и во вѣки вѣковъ, аминь!“ Що робить священникъ зъ дѣтиною? Кѣлько разѣвъ потановляе ю въ воду? Що каже при першѣмъ . . . . . при другѣмъ . . . . . при третѣмъ потановленю? А що каже, коли ю вытягае зъ воды?

По-виймленю зъ воды обвивають дѣтину бѣлымъ полотномъ (крижмою), т. зн. що дѣтина очистила ся теперъ ѳтъ грѣху первородного. Въ що обвивають дѣтину по выймленю зъ воды? Що то значить? Чимъ очистилася дѣтина ѳтъ грѣху первородного? На що крестить ся дѣтину? Теперъ можна сказати дѣтемъ, що почерезъ крещенїе прїймае дѣтина вѣру въ Иеуса Христа и для того называе ся христїаниномъ. По сѣмъ читае ся що-до крещенїя зъ катехизма и повторяе ся.

Про Миромпомазанїе.

„Въ чѣмъ состоитъ Миромпомазанїе?“

Для лѣпшого порозумѣнїя сего питаня каже ся: Св. Апостолы крестили людї, а крещенї прїймали вѣру въ Иеуса Христа. Но щобы крещенї були въ сѣй вѣрѣ сильнї, и щобы ю тримали аж до смерти, клали (полагали) Апостолы руки на головы крещеныхъ и молили ся. Симъ утверждали они ихъ въ вѣрѣ христїанскѣй. Пѣзнѣйше запровадило ся, що кромѣ сего помазувано крещеного оливою, дуже пахнучою, котра называе ся святымъ Миромъ. Тое робить священникъ и сегоднѣшного дня. Коли помазуе священникъ дѣтину святымъ Миромъ, каже: Печать дара Духа святого аминь! Що робили Апостолы зъ крещеными? Що клали имъ на голову? И що ще робили? На що клали они руки и молили ся? А пѣзнѣйше що запровадило ся? Чимъ помазувано крещеныхъ? И якъ называла ся тая олива? Чи помазуе священникъ и теперъ св. Миромъ? Помазуванемъ святымъ Миромъ утверждае ся дѣтина въ вѣрѣ христїанскѣй. Въ чѣмъ утверждае ся дѣтина помазуванемъ св. Миромъ? На що помазуе ся дѣтину св. Миромъ? (Потѣмъ читае ся про миромпомазане зъ катехизма.)

(Дальше буде.)

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 13. 16., 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 3 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedsgebür beträgt 50 k. r. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zwespaltige Petit- zeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebür von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:

Demeter Isopescul.

Verantwortlicher Redacteur:

Josef Wotta.

*

Redactions-Comité:

Nicolai Ieremievici,

und

Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrerangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unveriegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 9.

Czernowitz, 10. Mai 1894.

XXII. Jahrg.

Franz Josef I., Kaiser von Österreich.

Têneră e școala din Pârtești de sus, têneră-i și filiala „școala română“ de acolo, ele sînt fiice de-a gemene, cari îngrijesc cu multă gingășie și iubire una de alta. În deosebî filiala mai are de scop, dacă odată va cresce fondul ei mai mare, să trimeată și să sprîjinească copiii ieșiți din școala din Pârtești de sus, și pe la alte școli mai înalte precum, gimnasiu, pedagogie, școale de industrie etc. etc.

Încheiî deci tratatul meu, băsât pe scurta praxă ce o am, cu dorința ferbinte, că în scurt să putem întelni și salutá în fie-care comună din acest ținut căte o întreprindere filantropică de feliul celei din Pârtești de sus.

КЪЛЬКА СЛЪВЪ О РЪЛЬНИЦТВЪ.

(Списавъ А. Бѣлобрамъ.)

Забираючи ся до написаня кълькохъ слѣвъ о рѣльництвѣ, не маю тутъ намѣреня научати Васъ, честнѣ читателѣ, о господарствѣ на рѣли. Знаю добре, що такихъ поученій, и добрыхъ и лихихъ, сегодня е доста, и то значило-бы стѣлько, яко бы дерево до лѣса носити, если-бы я, до того еще яко до тыхъ рѣчій меньше уздольненный, взявъ ся до такой науки. Замысляю тутъ тѣлько навести где-що о значеню рѣльництва для чоловѣка, для народу въ загалѣ и о зробленѣмъ поступѣ, и додати где-що о исторіи рѣльництва.

Натура и тѣло чоловѣка такъ устроенѣ, що мусять ся ѳтъ часу до часу покармомъ крѣпити, бо иначе загнули-бы. Здавало бы ся то може не одному нещастемъ, що чоловѣкъ мусить ѳети, бо иначе могъ бы собѣ жити безъ журбы и безъ тяжкоу працѣ; але изъ стороны моральной есть то для челѣвка правдивымъ добродѣйствомъ, що ему хоче ся ѳети. Якъ много було-бы такихъ людій, котрѣ замѣть працювати, волѣли-бы, якъ то кажутъ, лишъ на черевѣ лежати, або иншимъ пустымъ рѣчамъ ѳтдати ся; богато не хотѣло-бы нѣ тяжкоу працювати, нѣ учити ся, нѣ служити. Но Богъ тому иначе зарядивъ, кого бо до працѣ нѣ законъ Божій, нѣ власна охота не могутъ змусити, того змусюе жолудокъ, коли порожный.

Для того заразъ ѳтъ початку зачали люди дивити ся за покармомъ, якій где могли знайти. Однѣ могли живити ся овчачи, якѣ земля — особливо въ теплыхъ краяхъ сама выдае, другѣ знайшли въ лѣсахъ и на обширныхъ поляхъ много звѣрять, знову инші, мешкаючи межѣ рѣками и озерами або на морскихъ побережахъ, стали ся рыбаками и живили ся рыбами, а ще инші усвоивши где-котрѣ звѣрята примножували сѣ въ стада, жили зъ скотоводства и провадили жите кочуюче; наконецъ були и такі, що дерева пересажували и ихъ щенили, огороды закладали, землю обробляли и въ ню различне насѣне засѣвали або певнѣ пожиточнѣ рослины засажували. Поодинокій способъ житя мало люди провадили; все то зъ иншими лучили, и тѣ полученѣ способы творили разомъ оденъ способъ житя. Если розважимо, котрый способъ выживленя для чоловѣка найѳтповѣднѣйшій, то легко прѣйдемо до переконаня, що тымъ може бути лише рѣльництво.

Плоды, котрѣ сама земля выдае, недостаточнымъ суть покармомъ для чоловѣка, особливо въ краяхъ бѣльше студеныхъ. Чоловѣкъ не могъ бы лише лисничами, орѣхами, ягодами и и плодами выживити ся, навѣтъ и тогда, коли-бы до того часомъ рыбу, звѣрину або и пташе яйце мавъ. Самою звѣриною и рыбою могъ-бы вправдѣ чоловѣкъ выживити ся, но розвѣи чоловѣчскій стоявъ бы дуже низко и въ сей способъ разомъ лишъ дуже мало людій могло-бы жити. Въ краяхъ, где земля добре управлена, може на однѣмъ

квадратовомъ міріаметрѣ кѣлька тысячъ людій выживити ся; и зновъ на той самѣй просторони, ели-бы люде лише ловитвою рыбъ або польованемъ дикои звѣрины мали-бы жити, могло-бы лише кѣлканацять або за ледво кѣлкадесять мѣтце знайти. Изъ сего видимо, що до такого способу житя треба великои просторони. Потѣмъ мусѣли-бы поодинокѣ племена въ певнѣмъ ѳддаленю жити и бѣльше поодинокими родинами. Ели-бы на выше вспѣмненѣй просторони мусѣло кѣлька тысячъ ловцѣвъ замешкати, то въ короткѣмъ часѣ звѣрины бы имъ забракло, а потѣмъ и живности. Такѣ народы не могли-бы свого духа нѣ въ науцѣ, нѣ въ искусствѣ выобразовати, бо тѣ власности лише тогды могли-бы они осягнути, коли бы въ бѣльшѣй громадѣ и на однѣмъ мѣтци пробували; они провадять бѣльше кочуюче жите, бо ели имъ въ однѣй сторонѣ звѣрины забракне, то тягнуть въ иншу. Дятого жадне зъ тыхъ племень не осягнуло високого степеня просвѣты, и они позѣстають лише при дикихъ обычаяхъ. Такожъ изъ дикои звѣрины неможъ тѣлько живности нагромадити, щобы выстарчило на кѣлька лѣтъ; инакше але мае ся рѣчь зѣ збѣжемъ, и дятого то въ первѣмъ разѣ небеспечнѣсть голода е далеко бѣльша. Далеко лучше стоить рѣчь зъ племенами, котрѣ занимають ся скотоводствомъ; тѣ могутъ посѣдати великѣ стада скота и суть засмотрѣнѣ въ поживлѣне, якъ мясе та молоко, и въ одѣжь, а понеже при скотоводствѣ людемъ богато вѣльного часу позѣстае то можливѣй межи ними якѣсь степень просвѣты. Однакожь и тѣ племена не могутъ разомъ въ великихъ громадахъ пробувати и на однѣмъ мѣтци довго творити селеня; бо ели ихъ скотъ на однѣмъ мѣтци траву спасѣ, то и они мусять дальше тягнути.

Въ часѣ, коли Европейцѣ ѳткрыли Америку, знайшли они тамъ нарѣдъ, званный Индіянами, котрѣ по наибѣльшѣй части польованемъ дикои звѣрины живили ся. Европейцѣ взяли ся переселяти въ тѣ стороны, закладали зъ початку малѣ, потѣмъ чимъ-разъ бѣльшѣй селеня, множили ся и за кѣлкадесять лѣтъ намножило ся ихъ до миліона. Тогды то зѣбрали ся старшѣ Индіяне на однѣй краснѣй и обширнѣй сѣножати на котрѣй росли прекраснѣй яворовѣ дерева, щобы порадити ся, що тутъ почати, абы ихъ рѣдъ ѳтъ що-разъ бѣльшого насилія бѣлыхъ людій цѣлкомъ не зѣставъ знищенѣй. И повѣставъ оденъ старѣй индіскѣй проводыръ зъ мѣсця и сказавъ такъ: „Нашимъ наибѣльшимъ нещастемъ е то, що мы живимо ся мясомъ звѣрятъ нами убитыхъ, а бѣльѣ живлять ся зерномъ на рѣди годованымъ. Звѣря утѣкае на четырохъ ногахъ а мы маемо лише двѣ, и мусимо его такъ догонити. Бѣлымъ родить ся зерно въ супокою на рѣди. Звѣря потребуе 3 до 4 роки, нѣмъ вырасте, а бѣлымъ кожного року родить ся множество збѣжа. Ихъ помешканя наповненѣ дѣтьми, бо могутъ выгѣдне на однѣмъ мѣтци пробувати, а наша дѣтва гине въ подорожахъ ѳтъ студени и невыгоды. Дятого кажу Вамъ, нѣмъ въ тыхъ яворахъ перестануть соки кружити и нѣмъ они ѳтъ вѣка усхнутъ, выгубить рѣдъ бѣльѣй жѣючѣй зерномъ, сильнѣй народы червѣнѣ, жѣючѣ мясомъ. Чулисте свѣдѣ судъ!“

Розвѣй чоловѣчскѣй, освѣта, словомъ властива культура стали ся доперва ѳтъ тогды можливѣйми, ѳтъ кели люди зачали землю обробляти. Земля плодѣвита выдае такъ много зерна, що може множество народа выживити, хотъ и на малѣй просторони. Люди непримущенѣ до кочованя, могутъ позѣстати на однѣмъ и тѣмъ самѣмъ мѣтци, могутъ дома будувати, въ котрыхъ далеко лучше забезпеченѣ ѳтъ студени, спеки и иншихъ шкодливыхъ влѣяній воздуха; могутъ въ великихъ громадахъ проживати, и тѣ вслѣкѣ старожитнѣ мѣста котрѣ повѣтали вже въ старину, с. е. передъ вѣками, лише за помочѣю рѣльництва могли найвысѣй степень своєї

культуры осягнути. Доперва тогды мѡгъ чловѣкъ основно заняти ся наукою, пѡднести розвѡй духа и могли повстати великѡ сильнѡ державы (панѣства). Наша цѣла культура, котрою такъ слави́мо ся, полагае на рѡльництвѣ. Зъ рѡльництва може чловѣкъ нагромадити наибѡльше збѡжа и забезпечити ся ѡтъ голоду. Скотоводство стоить все въ звязи зъ рѡльництвомъ.

Всѣ тѣ рослины, котрѡи мы однимъ словомъ зьемъ збѡже, не е анѣ хорошѡи рослины, анѣ не выдають смачныхъ оwoчѣвъ. анѣ такожь не ѡтличають ся прѡятною якъ рожь. розмайрышъ и иннѡи цвѣти вонею, е то лише травы и слабѡи стебла, а ихъ оwoчемъ е маленьке и для ока непоказне зернятко. И ктожь-бы думавъ. тримаючи таке зеренце въ руцѣ, що ѡтъ тои травы и того зеренця зависить цѣлый розвѡй чловѣческой а навѣтъ и его существованє въ певныхъ формахъ! Яка маленька рослинка, а якѡи великѡи средства вливае она на рѡдъ чловѣческой! И такъ здае ся. якъ-бы цѣлый розвѡй чловѣческой висѣвъ на слабѡи ниточцѣ. Припустѣмъ, що всякѡи збѡжа перестали-бы родити, то щожь етало-бы ся зъ тыми такъ густо залюднеными краями та мѣстами зъ многими та великими фабриками? Зъ ѡтки тогды взяти хлѣба для такъ богато народу? Въ короткѡмъ часѣ замѣнили-бы ся тѣ краѣ въ пустынѣ. Но така е воля Бога, що люде мусять жити зъ поля. Ту волю обьявивъ Бѡгъ первому чловѣкови, коли го зъ раѡ выгнавъ, кажучи: „Въ потѣ чола твоего будешь обробляти землю и хлѣбъ ѣсти!“ Заразомъ видимо, що чловѣкъ, мимо розуму, мимо всякой славы и поступу его въ науцѣ, малымъ и лишь слабымъ е существомъ, котрого жизнь залежить лишь ѡтъ кѡлькохъ мѣзерныхъ рослинъ.

Дальше видимо такожь, якъ важный е станъ рѡльничѡи и рѡльництво! Рѡльництво е пѡдвалиною, на котрѡи спочивають промысль наука, вѣдомѡсть освѣта и всякѡи духовнѡи сокровища цѣлого чловѣчества. Якъ лишь та пѡдвалина ся зничить, упаде все, що передъ тысячами лѣтъ на нѡи збудовано; и що на нѡи спочивало, упало бы нехибно въ тѡи самѡи хвили. Кожде панѣство дбае о свѡй нарѡдъ и мусить о тѡ старати ся, абы рѡльництво цвилло и спочивало на здоровыхъ пѡдвалинахъ.

(Дальше буде.)

Local- und Provinzial-Nachrichten.

(An die gesammte Lehrerschaft der Bukowina.) Der Bukowiner Landes-Lehrerverein veranstaltet im Vereine mit der communalen Lehrerschaft der Landeshauptstadt Czernowitz am Montag, den 14. Mai l. J., um 8 Uhr abends in der Turnhalle des allgemeinen Czernowitzer Turnvereines (Josefsgasse) eine Gedenkfeier aus Anlass des 25jährigen Bestandes unseres Reichs-Volksschulgesetzes. Zur Theilnahme an dieser Feierlichkeit erlaubt sich das Fest-Comité die gesammte Lehrerschaft unseres Kronlandes höflich einzuladen.

(Der Verein der Lehrer- und Lehrerinnen) in Czernowitz veranstaltet am 14. Mai l. J. um 12 Uhr mittags im hiesigen Magistrats-Saale aus Anlass des 25jährigen Bestandes des österreichischen Reichs-Volksschulgesetzes eine Gedenk-Feier. Die Einladungen zur Theilnahme an diesem patriotischen Feste wurden vor mehreren Tagen verschickt, und es wäre zu wünschen, dass auch von den übrigen Lehrern, die keine Mitglieder des Vereines sind, sich recht viele an der Gedenk-Feier betheiligen.

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 13. 16., 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (vorauszahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 4 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebühr beträgt 50 kr. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zweispaltige Petitzeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebühr von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:
Demeter Isopescul.

Verantwortlicher Redacteur:
Josef Wotta.

Redactions-Comité:
Nicolai Ieremievici,
und
Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrerangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversiegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 10.

Czernowitz, 25. Mai 1894.

XXII. Jahrg.

Festrede

(gehalten anlässlich der Feier des 25jährigen Bestandes unseres Reichs-Volksschulgesetzes am 14. Mai 1894.)

„Nun ist es meine Überzeugung, dass das Zeugnis oder der Maßstab für den Stand der Cultur eines Staates nicht in der Bildung einzelner bevorzugter Classen, sondern gerade in der allgemeinen Volksbildung gelegen ist.“

Leopold Hasner, Ritter von Artha.

Hochverehrte Anwesende!

Das österreichische Volk im allgemeinen und die Lehrerschaft im besondern begehen heute ein großes patriotisches Fest, das Freudenfest des fünf- und zwanzigjährigen Bestandes unseres Reichsvolksschulgesetzes vom 14. Mai 1869. Die Sitte, das Andenken an ereignisvolle Tage festlich zu feiern, ist uralte, sie ist schön und der civilisierten Menschheit würdig; denn jede solche Feierlichkeit bietet den Theilnehmern an derselben die erwünschte Gelegenheit derjenigen Männer mit Liebe, Ehrfurcht und Dankbarkeit zu gedenken, welche ihren Völkern freiheitliche Institutionen gegeben, oder welche für die höchsten Ideale des Menschengeschlechtes mit Außerachtlassung ihrer persönlichen Interessen, mit unerschrockenem Mannesmuth und oft übermenschlicher Manneskraft gekämpft und gerungen haben. Solche Festtage sind aber auch für den culturellen Fortschritt von großem Werte; denn sie erwecken Liebe zum begonnenen Werke, sie mehren die Zahl der Freunde und Anhänger dieser großer Ideen, sie stählen den Muth und festigen die Ausdauer der Streiter.

Diese Motive sind es nun, welche die österreichische Lehrerschaft veranlassen haben, das fünf- und zwanzigjährige Jubiläum des Reichsvolksschulgesetzes, jenes Gesetzes, das „zu den größten und erfolgreichsten Actionen der österreichischen Gesetzgebung zu zählen ist, und welches vermöge seiner culturellen, socialen und politischen Bedeutung wohl eines der reichsten Juwelen in der Kaiser-

КОЛЬКА СЛОВА О РОЛЬНИЦТВАХ.

(Списавъ А. Бѣлобразъ.)

(Дальше).

Рольництво въ где-котрыхъ державахъ стоить въ дуже великомъ по-важаню. Такъ н. пр. въ Хинахъ, наибольшомъ и пайстарномъ цѣсарствѣ, въ першій день каждого нового року оре цѣсарь самъ своею рукою. О томъ пише одна вѣденска газета зъ минувшого року подъ заголовкомъ „Der Kaiser von China als Pflüger“ отце: Der „Sohn des Himmels“ vollzieht alljährlich die Ceremonie des Pflügens, um dadurch die Wichtigkeit des Ackerbaues zu veranschaulichen und das Volk anzuspornen den Landbau eifrig zu betreiben. Die Ceremonie fand dieses Jahr am 18. April statt. Der Kaiser verließ den Palast um 4 Uhr morgens, begleitet von seinem Hofstaat, und hielt auf dem Wege „Zum Kaiserfelde“ bei dem Altar jener Gottheit an, die der Landwirtschaft vorsteht an um dort Dankgebete und Opfer darzubringen. Hierauf brach der Zug auf, um bei einem anderen Götzenbilde nochmals haltzumachen, zu opfern und hierauf ein Frühstück einzunehmen. Die Procession setzte sich sodann wieder in Bewegung und langte gegen 6 Uhr bei dem „Kaiserfelde“ an. Dieses misst etwa $\frac{1}{2}$ deutsche Meile*) im Umfange. Um das Feld herum waren zahllose Pfähle eingesetzt, an welche man Flaggen und Banner befestigt hatte, die in alten Regenbogenfarben schilterten; an jeder der vier Ecken des Feldes war ein Pavillon errichtet. In der Mitte des Feldes standen eine Anzahl Höflinge in Gala-Uniform mit buntfarbigen Flaggen, und ergraute Landleute, deren jeder ein Ackerbaugeräth in der Hand hielt, bildeten ein Spalier, durch welches der Kaiser zu dem Felde schritt. Eine gelbe Kuh, die mittelst eines prächtigen Geschirres an den Pflug gespannt war, und die von zwei Prinzen geführt wurde, diente für die Ceremonie; zwei andere Prinzen hielten die beiden Seiten des Pfluges. Das Stück Land, das der Kaiser pflügte, war etwa 50 Fuß**) lang und 20 Fuß***) breit; er pflügte 16 Furchen, das heißt achtmal auf und nieder. Nachdem das Pflügen beendet war, nahm er einen Sack, der den Samen enthielt, und sein Hofmeister, der Präsident des Finanzministeriums, namens Wengtung-ho, streute den Samen aus. Hierauf pflügten drei Prinzen ihr Stück Land und besäeten es, worauf die Präsidenten der Ministerien und andere hohe Würdenträger ihrem Beispiele folgten. Die Ernte von dem Felde, welches der Kaiser pflügt, soll dem Schang-ti (höchsten Gotte) auf den verschiedenen Altären geopfert werden“.

У давныхъ Римлянъ було рольництво такъ улюблене, що найбільшій проваторъ, князь а наветь и царь по окнченій службѣ замешкували на селѣ и занимали ся рольництвомъ; а проваторовъ римскихъ (описъ житя св. Евстахія) якъ и пророковъ еврейскихъ, н. пр. пророка Елисея неразъ отъ плуга до чинности поклоняли; такожъ Гедона знайшовъ ангель при молоченю збѣжа. И сего дуже красного примѣру неможъ поминути: „Коли цѣсарь Иосифъ II. объѣжджавъ Моравію, зобачивъ при дорозѣ орючого селянина. Абы показати, якъ дуже поважае працю и станъ рольничій, высѣвъ монархъ зъ повоза, взявъ за плугъ и выоравъ нимъ колька скибъ.

Чоловѣкъ выдумавъ и вынайшовъ своимъ умомъ розличні машины, и ті выдуманы и откриты наробили много въ свѣтъ змѣнъ, однакъ всѣ ті, якъ: сила парова, желѣзница, телеграфъ, телефонъ, машины до сѣяння, кошени и т. д. не здѣлали толькы добродѣйства, що плугъ.

*) 1 d. Meile = 3.639 km. = 3 km. 639 m.

**) 1 Fuß = 31 cm., daher 50 Fuß = 15.5 m.

***) 20 Fuß = 6.2 m.

Коли и где насампередь занимали ся люде рільництвомъ, о тѣмъ не поучае насъ исторія всемірна, лише письмо святе о тѣмъ бѣльше споминае. Пѣсля письма святого бувъ першимъ рільникомъ Каинъ, сынъ Адама. Зъ ѣтки ѡнь научивъ ся рільництву, о тѣмъ въ письмѣ святѣмъ не споминаеся; лише можъ ся домислити, що пѣсля волѣ Божой першій чоловѣкъ уже въ раю трудивъ ся рільництвомъ, котре тогди для него не було утяжливую роботою, лише утѣхою и радостію; бо можъ и такъ слова св. розумѣти: Богъ запровадивъ чоловѣка до города утѣхи и радости, абы его управлявъ и стерѣгъ. По выгнаню изъ раю мало бути рільництво цѣлымъ его занятемъ. Пѣсля слѣвъ Г. Бога: „Въ потѣ чола твоего будешь землю управляти и хлѣбъ ѣсти!“ Каинъ наведеный естъ яко першій рільникъ, (хоть — що правда — не зробивъ великой чести своимъ товаришамъ), а рільництво пѣсля письма святого е такъ давне якъ и рѣдъ чловѣческой. Зъ симъ схѣдне е и се обстоятельство, що исторія всемірна нѣчого певного о початкахъ рільництва не споминае, а потѣмъ, що и байки поганьскі голосять, що рільництво свѣй першій початокъ изъ небесъ ѡтъ Богѣвъ мае. Такожъ и се не меньше е важною рѣчею, що зѣстаемо въ цѣлковитѣй непевности що-до ѣтчины збѣжа, се значить, що не можемъ на певно означити тыхъ краѣвъ, въ котрыхъ, нѣмъ еще чоловѣкъ его собѣ присвоивъ, дико росло.

Дальшимъ рільникомъ бувъ Ное, котрый выйшовши изъ корабля зачавъ управляти землю. И тогды зновъ Богъ споминавъ о рільництвѣ и казавъ: „Поки земля буде, поти будутъ ся змѣняти лѣто и зима, засѣвъ и жнива“.

Египтъ то край, где рільництво найперше зацвило, черезъ що найбѣльшою и найсильнѣйшою сталося державою. Въ тѣмъ краю сталася земля такъ дуже плодовою ѡтъ намулу рѣки Нїля. Та рѣка шо-року въ Жовтню и Листопадѣ выливши воду, затоплюе цѣлый край и лишае по собѣ богато намуду, чимъ землю робить дуже плодовою. Египтяне, котрі зъ штукою будownicюю дуже добре були ознакомлені, поробили по цѣлѣмъ краю штучні каналы, чимъ цѣлый вынывъ воды старанно уладили. Плоды земні були надзвычайні. На однѣмъ стеблѣ було по кѣлька колосѣвъ, якъ о тѣмъ споминае письмо св. (о снѣ Фараона, котрый видѣвъ стебло о сѣмъ колосахъ). Зъ одного зерна збирали до сто зеренъ, а можъ було одного року два и три разы сѣяти. Цѣлу роботу коло рільництва выконувала рѣка Нїль, бо чоловѣкъ не потребувавъ бѣльше робити, якъ лише зерно въ ту такъ плодоносну землю кинути. Незмѣрно велику вѣдомѣсть мали Египтяне въ будownicтвѣ, астрономіи, численю и землеписи, а для молодѣжи мали добре устроены школы. Тѣ вѣдомости перейшли пѣзнѣйше до Грекѣвъ и Римлянъ а еще пѣзнѣйше и до иншихъ народѣвъ. Недалеко рѣки Нїль выкопали и вымуровали изъ тесаного камня дуже велике озеро, до котрого въ часѣ выпльву тѣлько воды могли напустити, що вода лише до певной высоты по краеву розляти ся могла. Египтяне сѣяли пшеницю, ячмѣнь, жито, горохъ, фасулъ и ленъ, садили цыбулю, чеснокъ, огѣрки, гарбузы, мельоны и инше, и всѣ рослины мали дуже добрый смакъ, о чѣмъ свѣдчить письмо св., бо читаемо тамъ, що „Евреямъ въ пустыни захочувало ся египетскихъ присмакѣвъ“.

Египтяне збирали такъ збѣже, що при зжинаню зѣставляли дуже високу стерницю, котру то солому або стерницю заразъ на поли палили, изъ чога дѣставшій ся погѣлъ бувъ частею навозу (гною), або зновъ уживали еи получивши зъ тростиною, до паленя въ печахъ, до выпаленя цеголь и до иншихъ потребъ. Письмо св. оповѣдае, що коли Израильтяне въ Египтѣ тяжкі работы выконувати мусѣли, мали такожъ доставити

якоесь число паленыхъ цеголь, до выпаленя котрыхъ дѣставали соломы. А коли Мойсей хотѣвъ народъ Израильскій изъ Египту выпровадити, тогда розгнѣванный Фараонъ приказавъ, абы отъ Евреѣвъ все то саме число паленыхъ цеголь жадали, но соломы абы имъ меньше давали. И розойшовъ ся народъ по цѣломъ краю, абы соломы узбирати, но коли на дѣйшовъ часъ, то задля браку соломы назначеного числа паленыхъ цеголь не могли отдати, и били ихъ за то слуги Фараоновѣ. И удали ся старшій изъ народа Израиля до Фараона и просили: „Улекши рабамъ твоимъ, намъ не дають бѣльше соломы а жадають отъ насъ все то саме число цеголь якъ впередь“. И Фараонъ сказавъ: „Неробы есьте и робити вамъ ся не хоче. Дятого не дадутъ вамъ бѣльше соломы а число цеголь муситъ бути то саме. Идѣтъ до роботы! И видѣли сыны Израиля“, якъ пише письмо св., „що зъ ними есть зле“.

Молочене збѣжа дѣяло ся въ сей способъ, що въ поли, на гладко зрѣвнаной земли на тоцѣ розложили збѣже и гонили по нѣмъ волю, або ѣздили по нѣмъ деревянымъ валомъ (кльоцомъ). Если збѣже було мале, то выбивали зерно жердкою. Бувъ такожь розказъ, що по зжатию збѣжа не вольно було колося збирати, бо то було для бѣдныхъ. За часѣвъ Иеуса Христа була земля св. дуже старанно управлена, дятого и Спаситель нашъ порѣвнуе слово Боже изъ зерняткомъ, що засѣяне въ землю плодовицу. Тогда то земля св. дуже много народа живила, кождый кусень землѣ бувъ старанно управлений. Въ Галилеи и по стрѣмкихъ горахъ была земля штучно управлена. Пѣсля еврейского писателя Юсифа Флавія принадало на одну квадратую милю 19000 жителѣвъ.

Еще наведу примѣръ изъ исторіѣ всемирной И тутъ пишуть, що въ Египтѣ рѣльництво дуже було досконале. Перенесѣмъ ся теперь до Хйнахъ, а збѣбачимѣ, що въ тѣмъ краю такожь дуже давно рѣльництво зацвило и що черезъ рѣльництво та держава свою отвѣчну культуру узыскала. Здаеть ся, що въ жаднѣмъ краю на цѣлой земли рѣльництво не стоить на такъ высокомъ степені якъ въ Хйнахъ. Тамъ поля подобнѣй бѣльше огородамъ, бо кожда рослинка буває гноивкою старанно облята. Той великій розвѣй рѣльництва въ Хйнахъ е до подивленя, а то тымъ бѣльше, що не походить отъ дуже плодовицой землѣ, лише отъ мозольной працѣ, Навѣзъ (гноѣй) займае тамъ перше мѣстце. Отожь видимо, що кромѣ старанной управы землѣ, вилывае еще на урожай поля ужизнена землѣ, абы на нѣй годовані рослины своими корѣнцями могли покармъ черпати. Черезъ управу землѣ даемо можливѣсть рослинамъ, що могутъ свои корѣнцѣ запускати въ глубину еи, зъ котрой покармъ для себе брати мають. Если покарму замало, то рослины не растутъ. Отже видимо, що земля доконче потребуе навозу (гною). Навозомъ зовемо все то, що зѣгнати и по вывезеню на поле може рослинамъ за покармъ служити. Дятого навѣзъ (гноѣй) може бути: навѣзъ звѣрчій навѣзъ рослинный, навѣзъ рослиновѣрчій и навѣзъ земнистый.

(Конецъ буде).

Local- und Provinzial-Nachrichten.

(Der 14. Mai 1894.) Der Pfingstmontag dieses Jahres, als der fünfundzwanzigste Jahrestag unseres Reichsvolksschulgesetzes wurde, wie aus den Berichten der Zeitungen zu ersehen ist, in allen Kronländern der österreichischen Monarchie von der freisinnigen Lehrerschaft und nicht minder von dem größten Theile der Bevölkerung, in solener Weise gefeiert; denn die Idee einer allgemeinen Bildung hat in den letztverflossenen fünfundzwanzig Jahren bis in die untersten Schichten

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 13. 16., 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 4 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedsgebühr beträgt 50 kr. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr. Inserate für die zweispaltige Petitzeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebühr von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:

Demeter Isopescul.

Verantwortlicher Redacteur:

Josef Wotta.

✻

Redactions-Comité:

Nicolai Ieremievici,

und

Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversiegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. II.

Czernowitz, 10. Juli 1894.

XXII. Jahrg.

Festrede

(gehalten anlässlich der Feier des 25jährigen Bestandes unseres Reichs-Volksschulgesetzes am 14. Mai 1894.)

(Schluss.)

Am 2. März 1869 hatte der Minister mit Bewilligung Sr. k. und k. Majestät den Gesetzentwurf dem Abgeordnetenhaus übergeben, und schon am 21. April desselben Jahres legte der Schulausschuss den Bericht dem hohen Hause vor. Die Annahme des Gesetzes erfolgte kurz vor dem Schluss der Reichsrathssession.

Anlässlich der vor Schluss der Reichsrathssession abgehaltenen Thronrede verkündigte Se. Majestät der Kaiser den vor dem Throne versammelten beiden Häusern des Reichsrathes in höchsteigener Person, dass es ihm eine angenehme Regentenmaßnahme war, das Reichsvolksschulgesetz sanctionieren zu können. So hat das Reichsvolksschulgesetz Gesetzeskraft erlangt.

In diesem Gesetze sind in erster Reihe folgende drei Bestimmungen von großer Bedeutung, durch welche die Gewähr geboten wird, dass die Bildung eine echte Herzens- und Gemüthsbildung und ein Gemeingut aller Völker des Staates ohne Ausnahme werden kann: 1. Die wahrhaft sittlich-religiöse Erziehung des heranwachsenden Menschengeschlechtes; 2. die ausschließliche Staatsaufsicht über das Schulwesen und 3. die achtjährige Schulpflicht. Dieselbe beginnt mit dem 6. und dauert bis zum vollendeten 14. Lebensjahre. Für mehrere Kronländer, und darunter auch für die Bukowina wurden bezüglich der Schulpflicht gewisse Ausnahmen gestattet, welche durch die Landesgesetzgebung geregelt wurden. Außerdem mögen noch folgende Bestimmungen unseres Reichsvolksschulgesetzes hervorgehoben werden: Die Realien, das Zeichnen, Turnen, Singen und die weiblichen Handarbeiten werden als selbständige Unterrichtsgegenstände in der Volksschule gelehrt; bei der Errichtung neuer Schulen ist sowohl den Bedürfnissen des Unterrichtes als auch der Gesundheitspflege Rechnung zu tragen; mit der Volksschule können auch Anstalten für Kinder im

КОЛЬКА СЛОВА О РОЛЬНИЦТВѢ.

(Списавъ А. Бѣлобрамъ.)

(Конецъ.)

Найплодовитша краина зъ часомъ може ся высилити, понеже черезъ бѣльше якъ сто тысячъ лѣтъ тѣлько жнивъ зъ ней збирано а нѣчимъ того убытку не вынагороджувано, або меньше вынагороджувано нѣжь збирано. Если-бы тѣ краѣ черезъ такъ довгій часъ выдавали а нѣчого не ѳтбирали, або мали бѣльше выдатку якъ приходу, то въ кѣнцы мусѣло-бы наступити ихъ банкротство; но въ Хѣнахъ иначе.

Тамъ уже черезъ кѣлька тысячъ лѣтъ рѣкъ- въ рѣкъ збирають жнива, а земля не высилити ся. лишь якъ родила передъ тысячами лѣтъ, такъ родити и до сегодне.

Якже то може бути? Бо землю за то, що выдае, вынагороджують навозомъ и тяжкою працею. Особливо ѳтходы человѣческїи у нихъ дороговѣннимъ навозомъ, и спродають его въ сушеныхъ цеглахъ, котрїи потѣмъ при уживаню водою розпускають. Той навѣзъ справляе наилучше землю, бо люде найсильнѣйшїи покармы споживають. ѳтходы тѣ суть дуже палачїи, для того, если ихъ самыхъ уживае ся, повиннїи бути въ осени вывезенїи, розпрѣстертїи и приоранїи. Сей навѣзъ есть дуже полезный на поля тяжкїи, зимнїи и глинятїи.

Если Хѣнчикъ до себе гостя запроситъ, а гѣсть по скѣнчавшїи ся гостинѣ, ѳтходячи домѣвъ, не причинивъ-бы ся доматорови до помноженя навозу, то зъ его стороны було-бы дуже невдячно. Коло дорѣгъ стоятъ хатки для укритя зъ написами, взывающими подорожного, абы зѣоставивъ подарокъ. Если Хѣнчики вывандрують въ чужїи краѣ, то имъ огородники въ штупцѣ огородництва не могутъ доказати.

О рольництвѣ у Грековъ и Римлянъ не можъ щось особлившого сказати, хоть оно у тыхъ народѣвъ доста высоко стояло.

Зъ христїанствомъ розширило ся рольництво такожь и по-межи поганьскимъ народомъ въ Европѣ. Не якобы рольництво у тыхъ народѣвъ не було знане; они занимали ся нимъ уже за часѣвъ поганьскихъ, особливо Славяне зъ великимъ трудолюбїемъ управляли землю. А коли христїанство у нихъ запроваджено, то настало улѣпшене и рольництво проваджено бѣльше сїстематично. Особливо Бенедиктины въ початкахъ христїанства провадили взорове рольництво и розширяли по межи наверненными до христїанства народами. Они высушували багна, вырубували лѣсы и замѣняли тѣ-же въ землю плодовицу; такожь спроваджували новїи роды насѣня рольничого. Въ теперѣшнихъ часахъ рольництво майже на цѣлѣй земли розширене, а кочующїи народы, занимающїи ся лише скотоводствомъ и ловитвою дикої звѣрины, занимають лишь дуже мале число.

Если говорю о исторїи рольництва, то не можю цѣлкомъ залишити такожь исторїю поодинокихъ родѣвъ збѣжа. Я уже высше навѣвъ, що не вынайдено краю, зъ котрого рослины збожеви походять, се есть, где найперше дико росли и найперше були годованїи. Нѣкотрїи ученїи твердятъ, що збѣже нѣколи въ дикѣмъ станѣ не росло, но черезъ старанне годоване зъ певныхъ родѣвъ травъ зѣстало выдосконалене, але тѣ домислы на нѣчѣмъ не опертїи.

Що ся тычитъ различныхъ родѣвъ збѣжа, то просо есть одно зъ найстаршихъ и було управлене уже въ давныхъ часахъ. Коли Римляне пѣдбили Марсею въ Галїи, с. е. въ теперѣшнѣй Францїи, знайшли тамъ богато проса. Въ бѣльшїи части Африки занимае просо до сегодне перше мѣсце по-межи иншимъ збѣжемъ и зовесе тамъ дуна. У насъ въ где-

котрыхъ сторонахъ було просо головнымъ зббжемъ. но пбзнйше почастн залишили его управу и взяли ся до управы иншого зббжа.

Пшениця становить головне зббже въ рбльництвб на цблбй земли. Мука зъ неи есть найбблйша, найдрбнбйша и наймякша, и уживають ей наиббльше до печива розличныхъ тбствъ. Е два роды пшеницб: яра и озима, и оба роды вымагають глинистои и доброи, гноенои землб.

Жита не такъ много уживае ся якъ пшеницб; однако е богато такнхъ людй, що жито цбнять выше бтъ пшеницб, бо кажутъ що хлббъ житный далеко пожнвнбйшй и здоровнй бтъ пшеничного. Здае ся, що въ полудневыхъ сторонахъ меньше жита сбъяи, якъ пшеницб, за-то жито сбъяи ббльше на пбвнчй, где для пшеницб вже за-студено. Тутъ належить и то навести, що гдекотрй цвбтки лишь въ житб любятъ рости и цвисти, и то товариство такъ собб уподобали, що, коли жито зъ одного краю запроваджено до другого, и они ту подорожъ спбльно бтъбули, и пр. блаватокъ (Kornblume), кукбль (Trespel, Raden, Himmelsrbschen, Mariengbschen). Жито есть двоакъ: яре и озиме.

Ячмбнъ належить до найстаршого зббжа. Родить ся такъ въ полудневыхъ якъ и въ пбвнчныхъ сторонахъ, где вже жадне зббже рости не може, а то для того що ячмбнъ дуже борзо дозрбвае; для него выстарчае коротке лбто, если лишь е бтновбдне тепло. Хлббъ зъ ячменю печено вже давно, якъ се видимо зъ евангелйя, где апостоль Филипъ до Иеуса каже: „Есть тутъ оденъ хлопчикъ, котрый мае сбмъ хлбббвъ ячмбнныхъ“. Але ячмбнъ уживали еще въ инший спосббъ: або робили зъ него крупы, або варили пиво, що вже въ старожитнбмъ Египтб дбвало ся. Въ гдекотрыхъ околицяхъ уживають ячменю до годованя конй. Е два роды ячменю: дворядовой зъ ббльшимъ зерномъ и четьорядовой зъ меншимъ зерномъ.

Овееъ мало служить людемъ за покармб. На покармб уживають его лишь въ горахъ, где инше зббже не родить ся; тамъ печуть зъ него хлббъ, робятъ зъ муки поливку (зупу, киселицю або джурб). У насъ уживають бвса на покармб для конй и другихъ домовыхъ звбрятъ.

Ленъ належить такожъ до найстаршихъ рослинъ. Уже старожитнй народы, якъ Египтяне, Фенйкйяне, Индйяне выробляли зъ лену найкраснй полотно, котрй въ торговли були дуже дорогоцбннымъ предметомъ и звали ся ббсеиъ або ббсюрб. Лишь королб и великй богачб могли ихъ куповати и одежу зъ нихъ носити. Зъ насбня выробляли и теперъ ще выробляютъ олбй.

Гречку (татарку) мали Татаре въ часб своихъ нападбвъ до Европы принести; они годовали нею конб. Покармб зъ неб есть здоровый; робятъ зъ неи крупы, но такожъ мелють ю на муку, а пбдчасъ цвбту достачае она пчоламъ богато меду.

Нбмъ скбнчу описъ зббжа, не могу не спбмнути еще о однбй рослинб, котра, хоть она не належить до роду зббжа, дуже важне мбсце въ рбльництвб займае, а нею есть барабуля (картофля). Походить она, якъ намъ вбдомо зъ полудневои Америки, и заледво е 150 або 200 лбтъ тому, якъ ся взяли до еи управы. Есть то у насъ нова рослина. Зъ початку примусювали людй до еи управы (и пр. прускй король), а оповбдають, що король французскй до управы барабулб не примусювавъ, але хитрости употреблявъ. Приказавъ доста великй огородъ барабулями засадити и выдавъ острый заказъ, абы нбхто не важивъ ся рушити сеи рослины, бо то королбвска потрава. Тогда зачали въ ночи барабулб красти, бо кождый хотбвъ сеи королбвскои потравы покушати и такожъ для себе засадити. Король дививъ ся черезъ шпаны паркану на ту крадбжъ, и

тѣшивъ ся, що въ такъ легкій и простый способъ управа барабуль межи его пѣдаными ширила ся.

Дуже забавну исторію оповѣдають о Англіи. Оденъ енераль пѣславъ королевѣи кѣлька барабуль въ подарунку, котрѣ засадили въ огородѣ; а коли тѣ дозрѣли запросила королева дуже значнѣ особы въ гостину. Але якъ на нещасте черезъ невѣдомѣсть замѣсть зъ землѣ novelty барабульки позбирали на бадыляхъ ростучѣ бамбульки и зварили тѣ, ушekli, присмажили зъ масломъ и еще посыпали грубо цукромъ. Но коли гостѣ ту потраву споживати зачали, показавъ ся мимо такъ богатои приправы такъ неприемный смакъ, що пѣктѣ ей не мѣгъ вѣсти. Гостина ѣтбула ся, бо кромѣ сеи потравы були еще и инші на столѣ; но рослины барабуль приказано яко цѣлкомъ неужиточнѣ повыврати, и знищити. Въ кѣлька днѣвъ потѣмъ приказавъ огородникъ, выконуючи приказъ королевѣи, барабулиню спалити, а при тѣмъ ушekli ся кѣлька барабульокъ, що на барабулиню висѣли; а коли огородникъ одну упечену барабулю припадково настолочивъ, выйшла зъ неи дуже прѣятна вонь (запахъ) и скортѣло его скоштувати. Донерва ѣтъ тогды, а пѣзнѣйше зъ опису дѣзнали ся, якъ належитъ барабульъ уживати.

Є такѣ люди, що спроваджене барабульъ зъ Америки до Европы за найбѣльше добродѣйство держать. Родять ся они на доста пустѣмъ и пѣсковатѣмъ поли и выдаючи доста богатый збѣръ можуть выживити бѣльшу люднѣсть, нѣжъ яке будъ збѣже.

Но е и такѣ людие що о барабуляхъ судять некористно; они кажутъ, що люди, котрѣ лишъ барабулями жѣють, стають ся слабыми на силахъ и тупыми на умѣ. Неможь сказати, чи то такъ въ истинѣ дѣе ся, бо такой рѣчи не можъ такъ легко справдити, но все таки они якѣсь свойства въ собѣ мати мусять. За-молодѣи уживанѣи барабульъ справляють часомъ великѣ слабости. Барабульъ уживають такожь на покармѣ для домовыхъ звѣрять. Зъ барабульъ вываряють горѣвку, котра затримуе въ собѣ такъ зовымый фузель и при ужитю ей нищитъ дуже здорвле.

Ри ж у у насъ не управляютъ, лишъ въ Хѣнахъ, Индіи и въ цѣлѣи всхѣдно-полудневѣи Азіи. Тамъ заступае рѣжь пшеницю и инше намѣ збѣже.

Належало-бы еще о кукурузахъ, гороху, фасуляхъ и иншихъ рослинахъ спѣмнути, но поперестану на повысшихъ, бо тѣ найбѣльше на цѣлѣи земли розширенѣи.

Въ кѣнци мушу навести, що Славяне зъ поконвѣку зъ великимъ замилованемъ провадили рѣльництво. Коли инші народы яко дикѣ горды лишъ воювали а пѣдбиваючи инші народы зъ рабунку жили, Славяне за бирали чимъ разъ бѣльше землѣ пѣдъ управу и розширили ся майже въ цѣлѣи Европѣ. У Славянъ було рѣльництво въ дуже великомъ пошанованю, и майже святымъ, що свѣдчитъ вже самъ выразъ „збѣже“, бо збѣжемъ зове ся то, що походить „зъ Бога“ або ѣтъ Бога.

Длятого земля становитъ для нашего народу найбѣльшѣи скарбъ, она мати наша; поки маемо землю, маемо такожь и все, хотъ-бысьмо нѣчого иншого не мали. Бо искусство (штука), торговля (гандель) и т. и. упасти могутъ, но земля поздстане; а Богъ защепивъ въ сердца роду чоловѣческого и любовь до рѣльництва и ѣтдавъ ему землю до управы.

Local- und Provinzial-Nachrichten.

(Aus der Landesschulraths-Sitzung vom 23 Mai 1894.) Die Schulexpositur in Fundul-Sadowei (Attinenz von Sadowa) wird in eine selbständige, 1classige Volksschule umgewandelt. U.-Spr. Rom., Deutsch Uggd. — Die 1classige Volksschule in Pożoritta wird in eine 2classige

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 13., 16., 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 4 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebür beträgt 50 kr. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zweispaltige Petit- zeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebür von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:
Demeter Isopeskul.

Verantwortlicher Redacteur:
Josef Wotta.

Redactions-Comité:
Nicolai Ieremievici,
und
Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrerangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversiegelte Beschwerde- schreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 12.

Czernowitz, 25. Juni 1894.

XXII. Jahrg.

Für die Lateinschrift.¹⁾

Motto: Lasst uns immer des wahren Fort-
schrittes eingedenk sein!

Die Fertigkeit im Schreiben erreichen wir durch praktische, vom Leichten zum Schwierigen fortschreitende Übung bei gleichzeitiger theoretischer Belehrung über die Schreibwerkzeuge und die Buchstabenformen. Je mehr eine zweckentsprechende Theorie, zweckentsprechende Schreibwerkzeuge und zweckentsprechende Buchstabenformen die Übungen unterstützen, desto schneller erzielt man einen günstigen und nachhaltigen Erfolg.

Den einfachen, klaren Zügen der Antiqua haben jedenfalls schon in der altrömischen Kunstepoche bestimmte Vorschriften für die Proportionen ihrer Formen zugrunde gelegen. Gegen das Ende des 15. Jahrhunderts fiengen die Italiener Felix Felicianus und Lucas Pacinolus wieder an, die Formen der Antiqua-Großbuchstaben durch Anlegen von Kreisen und Linien auf geometrische Verhältnisse zu stützen. Während dieser Fortschritt in Italien das Verständnis für die classischen Formen der altrömischen (lateinischen) Buchstaben wieder herbeiführte und dadurch auch die Entwicklung einer reineren Form der Schreibschrift begünstigte, waren in Deutschland die zu Anfang des 16. Jahrhunderts von Albrecht Dürer („Underweisung der Messung“, Nürnberg 1525) versuchte Nachahmung jener Richtung und seine zu wenig systematische Anwendung einheitlicher geometrischer Formen (kleine Quadrate) auf die gothische Schriftform (Fractur, damals Textur genannt) nur vorübergehend von Erfolg. In Frankreich waren zu gleicher Zeit die ähnlichen Bestrebungen Geoffroy Torys von dauernder Wirkung. England blieb unbeeinflusst; doch wurde hier wie in Frankreich zu Ende des 16. Jahrhunderts für den Druck schon vielfach die Antiqua anstatt der

¹⁾ Zur Preisbewerbung.

Практичний провѣдъ при удѣленю науки релігій на підставѣ малого катехизма
вѣ I. и II. класѣ школъ народныхъ.

(Перетолковавъ зъ ромуньского Н. Гарасъ).

ЧАСТЬ ДРУГА.

(См. „Bukowiner pädagogische Blätter“ 1893 ч. 5—10 и 1894 ч. 1, 7 и 8.)

(Дальше.)

Про тайну „причащеніе“.

Якъ называе ся тайна, почерезъ котру дѣстають люде прощеніе грѣха первородного и стають ся христіянами? А якъ называе ся тайна, почерезъ котру утверджають ся крещеній въ вѣрѣ христіяньскѣй? Котра е трета тайна зъ тыхъ сѣмохъ, котрыхъ вы уже научили ся? Добре! Трета тайна называе ся причащеніе (причастіе) або евхаристія. Уважайте! Я скажу вамъ сегодня, въ чѣмъ состоить тайна причащенія.

Исусъ Христосъ хотѣвъ, чтобы по Его смерти и по вознесенію на небо христіяне мали якась средство, почерезъ котре они могли-бы ся соединити зъ Исусомъ и бути участниками житя вѣчного.

Средство тое установивъ Исусъ близко передъ своею смертію, коли бѣвъ послѣдній разъ пасху зъ Апостолами своими. Исусъ взявъ хлѣбъ изъ стола, зробивъ на нѣмъ знакъ креста, поблагословивъ го, переломивъ, давъ Апостоламъ Своимъ и сказавъ: „Пріймѣтъ, ѣжте! се е тѣло мое. (Пріймите, ядите! сіе естъ тѣло мое“.) Потому взявъ чашу зъ виномъ, поблагословивъ, подавъ Апостоламъ и сказавъ: „Пійте зъ неѣ всѣ, се е кровь моя нового завѣта, котра проливае ся за васъ и за многихъ задля спасенія грѣхѣвъ“. Потѣмъ додавъ ще: „Се робѣтъ на памятку мою. (Сіе творите во споминаніе мое“).

Исусъ хотѣвъ, абы зъ кимъ злучили ся христіяне? Чи могли христіяне злучувати ся зъ Исусомъ и по вознесенію Его? Абы христіяне могли злучувати ся зъ Исусомъ, то що Исусъ установивъ? Якъ называе ся то средство? Коли установивъ Исусъ св. причащеніе? Якъ Исусъ сидѣвъ зъ Апостолами Своими при столѣ, то що взявъ въ руки? Якій знакъ зробивъ Исусъ надъ хлѣбомъ? И кому давъ хлѣбъ? А що сказавъ? А потѣмъ що ще взявъ Исусъ? Що зробивъ насампередъ зъ нею? Кому подавъ Исусъ чашу зъ виномъ? И що сказавъ при тѣмъ?

Слова: „Пріймѣтъ, ѣжте! . . . . Пійте зъ неѣ всѣ . . . .“ повторяе ся бѣльше разѣвъ, чтобы дѣти собѣ запомняли. Потѣмъ каже ся: Уважайте! Що взявъ Исусъ въ руку, коли бѣвъ зъ Апостолами Своими пасху? А коли Исусъ поблагословивъ хлѣбъ, поломавъ и давъ Своимъ Апостоламъ, то що сказавъ имъ? Въ що перемѣнивъ ся хлѣбъ почерезъ благословене Исуса? Що пріймили Апостолы ѣтъ Исуса пѣдъ видомъ хлѣба? Що пріймили Апостолы пѣдъ видомъ вина? Апостолы отже пріймили ѣтъ Исуса пѣдъ видомъ хлѣба саме тѣло, а пѣдъ видомъ вина саму кровь Господа нашего Исуса Христа для спасенія грѣхѣвъ и житя вѣчного (Повторяе ся). А що приказавъ Исусъ на послѣди словами „се робѣтъ на памятку мою?“ Тыми словами приказавъ Исусъ, чтобы и Апостолы то само робили, що Исусъ. Апостолы мали отже благословити хлѣбъ и вино и роздавати христіянамъ, чтобы тѣ-же пріймили, ѣдючи хлѣбъ, самое тѣло, а пѣчи вино, саму кровь Господа нашего Исуса Христа.

Що приказавъ Исусъ словами: „Се робѣтъ на памятку мою?“ Що мали благословити Апостолы? И що мали пріймати христіяне пѣдъ видомъ хлѣба? А що пѣдъ видомъ вина?

Апостолы и робили такъ, якъ имъ приказавъ Иусуъ. Они молили ся надъ хлѣбомъ и виномъ, благословили и роздавали християнамъ, мовлячи тѣ слова, котрѣ чули ѡтъ Иусуса, а именно : „Верѣтъ (пріймѣтъ) ѣйте“... и „Пійте изъ неи все“..... То, що робили Апостолы, теперь робять епископы и священники котрѣ дѡстали ѡтъ Апостолѡвъ право, то робити. Епископы и священники отже молятъ ся пѡдчасъ службы Божой надъ дарами хлѣба и вина, котрѣ Божю силою перетворяють ся (перемѣняють ся) въ тѣло и кровь Господа нашего Иусуса Христа. Если християне пріймають въ церквѣ ѡтъ священника пѡдъ видомъ хлѣба саме тѣло, а пѡдъ видомъ вина саму кровь Господа Иусуса Христа, то каже ся, що они причацають ся. Мы скажемо отже, що причащеніе состоитъ въ тѡмъ, що християне пріймають пѡдъ видомъ хлѣба и вина саме тѣло и саму кровь Иусуса Христа для спасеня грѣхѡвъ и жита вѣчного. — Чи робили Апостолы такъ, якъ имъ Иусуъ приказавъ? Що робили они надъ хлѣбомъ и виномъ? Межи кого роздѣляли они даръ хлѣба и вина? И котрѣ слова казали при тѡмъ? А хто робить теперь такъ, якъ давно робили Апостолы? Ѳтъ кого дѡстали они право на то? Въ що перетворяе ся хлѣбъ? А въ що перетворяе ся вино? Що пріймають християне въ церквѣ пѡдъ видомъ хлѣба? А що пѡдъ видомъ вина? И що пріймають они тогды? Въ чѣмъ состоитъ св. причащеніе? (Повторяе ся бѡльше разѡвъ).

Про тайну покаянїя.

Каже ся дѣтемъ : Вы чули, що чоловікъ почерезъ св. крещеніе очищае ся ѡтъ грѣха первородного и ѡтъ всехъ грѣхѡвъ, котрѣ набовивъ передъ крещеніемъ, а святымъ миромъ утверждае ся крещеный въ вѣрѣ християнскѡй. Лучае ся однакожь часто, що чоловікъ и по крещенію зробить щось такого, що не е добрымъ, такого щось, що Богови не е пріемнымъ. Тогды робить християнинъ грѣхъ, ѡнъ грѣшить. Почерезъ грѣхъ губить чоловікъ даръ Божій, с. е. ласку Божу и стае ся нещасливымъ. Щобы зновъ дѡстати даръ Божій и чути ся щасливымъ, мусить употребляти до того средство, установлене Господомъ Иусусомъ Христомъ, а тымъ стредствомъ е св. тайна покаянїя. Ѳтъ чого очищае ся чоловікъ почерезъ св. крещеніе? Въ чѣмъ утверждае ся чоловікъ святымъ миромъ? Хоть е чоловікъ крещеный и утвержденый въ вѣрѣ християнскѡй, то що робить ѡнъ часто? Якъ называе ся то, що християнинъ робить, и що не е добрымъ? Що тратить чоловікъ почерезъ грѣхъ? Якимъ робить ся ѡнъ? Що мусить чоловікъ употребляти, щобы назадъ дѡстати даръ Божій? Якъ называе ся то средство? Що дѡстае чоловікъ почерезъ покаянїе?

Уважайте! Господь нашъ, Иусуъ Христосъ, пробуваючи на земли, сказавъ людемъ грѣшнымъ, котрѣ приходили до него, щобы поправили ся : „Идѣтъ въ супокою, грѣхи вамъ ѡтпущенї“, т. е. вы е очищенї ѡтъ грѣхѡвъ вашихъ, але абысьте бѡльше не грѣшили. Одному слабому чоловікови, котрого зъ лѡжкомъ принесли були передъ Иусуса (бо слабый не мѡгъ встати), щобы ѡнъ его спасъ, сказавъ Иусуъ : „Ѳтпускають ся тобѣ грѣхи“, с. е. будь очищенный ѡтъ грѣхѡвъ. Иусуъ прощавъ людемъ грѣхи. Що казавъ Иусуъ людемъ грѣшнымъ, котрѣ приходили до него? Що сказавъ разъ Иусуъ одному слабому? Кому прощавъ Иусуъ грѣхи? Отже що мѡгъ робити Иусуъ? Уважайте! Сю силу ѡтпускати грѣхи давъ Иусуъ Апостотамъ Своимъ заразъ по воскресенію Своѣмъ. Иусуъ, именно, показавъ ся Апостоламъ, подувъ на нихъ и сказавъ : „Пріймѣтъ духа святого! кому ѡтпустите грѣхи, тому будутъ ѡтпущенї, а кому затримае, будутъ затриманї“. Кому давъ Иусуъ силу ѡтпускати грѣхи? Коли? Що зробивъ Иусуъ, коли показавъ ся Апостоламъ Своимъ? И що сказавъ? (Се повторяе ся бѡльше разѡвъ). Що за силу отже дѡстали Апостолы ѡтъ Иусуса?

Та сила перейшла ѳть Апостолѳвъ на епископѳвъ и священникѳвъ, котрїи и сегоднїшнаго дня въ имени Исуса ѳтпускають грѣхи тымъ, котрїи хотять поправити ся, с. е. котрїи хотять бути зновъ добрыми. То робять они такъ: Грѣшний чоловѣкъ приходитъ до священника и каже ему всѣ грѣхи, котрїи зробивъ, и ѳбѣяе, що вже буде сокоти ся (хоронити ся) ѳтъ грѣхѳвъ. Потѳмъ молитъ ся священникъ за грѣшного, а грѣшний дѳстае почерезъ молитву священника ѳтпущенїе своихъ грѣхѳвъ ѳтъ самого Господа нашего Исуса Христа.

На кого перейшла сила Апостолѳвъ, ѳтпускати грѣхи? До кого ѳтже иде для того грѣшний чоловѣкъ? И що каже ѳнъ священникови? Що ѳбѣяе ѳнъ? А що робить священникъ? Що дѳстае чоловѣкъ почерезъ ту молитву? Тенерь каже учитель ѳтвѣтъ даный въ катихизмѣ на пытане „Въ чемъ состоить покаянїе“ и ѳбѣяенїе поодинокїи слова, котрїи дѣтемъ тяжко зрозумѣлїи. Той ѳтвѣтъ повторяе ся бѳльше разѳвъ, щѳбы дѣти могли собѣ добре его запам'ятати.

Про тайну священства.

О котрыхъ тайнахъ учили вы ся до тенерь? Якъ называе ся пята тайна? Уважайте! Тенерь будемо учити ся, въ чѣмъ состоить священство. Вы знаете, що Исусъ прїйшовъ на землю, абы научати людїи и абы избавити ихъ ѳтъ грѣха. Исусъ хотѣвъ, щѳбы божественна Его наука розширила ся межи всѣма людьми и абы затримала ся ажъ до кѳнца свѣта. Исусъ яко чоловѣкъ немавъ лишити ся на завсѣгды на земли, для того и выбравъ дваняцять мужѳвъ (Апостолѳвъ), котрїи мали проповѣдувати евангелїе всѣмъ людемъ. То приказавъ имъ Исусъ слѣдующими словами: „Идѣтъ въ весь свѣтъ, проповѣдуйте евангелїе всѣмъ людемъ и крестѣтъ во имя Отца и Сына и святаго Духа“.

Чого прїйшовъ Исусъ на свѣтъ? Чию науку мавъ Исусъ розпросторити межи всѣма людьми? Хто того желавъ? Чи Исусъ мавъ зѳстати ся на завсѣгды на земли? Кого выбравъ Исусъ, щѳбы проповѣдувавъ евангелїе межи всѣма людьми? Котрыми словами приказавъ имъ Исусъ то робити? Але бо и Апостолы не мали жити чѣчно. По ихъ смерти треба було также когось, щѳбы проповѣдувавъ евангелїе дальше. Для того приказавъ Исусъ Апостоламъ, щѳбы передали ту силу, що дѳстали ѳтъ Него, другимъ мужамъ добрымъ и богобоязнымъ. Апостолы такъ и зробили. Куды лишъ приходили, то научали и клали на свое мѣсце другихъ богобоязныхъ мужѳвъ.

Чи мали Апостолы на завсѣгды жити? А по ихъ смерти не треба було нѣкого, щѳбы проповѣдувавъ евангелїе? Для того що приказавъ Исусъ Апостоламъ? Чи робили такъ Апостолы? Кого клали они на свое мѣсце?

Уважайте? Я вамъ скажу, якъ Апостолы то робили. Они клали руки на голову тыхъ выбранныхъ, и молили ся, щѳбы Богъ удостоивъ ихъ, проповѣдувати св. евангелїе и выконувати св. тайны. Тїи наслѣдники Апостолѳвъ называли ся архїереѣ, епископы. На пѳдставѣ силы, котру дѳстали архїереѣ ѳтъ Апостолѳвъ, клали и они руки на голову мужѳвъ выбранныхъ, молили ся за нихъ и такъ высвячували ихъ на священникѳвъ, котрїи такожъ дѳставали силу, проповѣдувати евангелїе и выконувати св. тайны. То святе дѣло, котре и сегодне выконують архїереѣ, называе ся священство. Вы чули, що Апостолы клали на свое мѣсце иншихъ мужѳвъ; якъ они то робили? Що за силу дѳставали тїи мужѣ? Якъ называли ся наслѣдники Апостолѳвъ? А архїереѣ не клали рукъ на голову другихъ мужѳвъ выбранныхъ? На що они ихъ высвячували? И що за силу дѳставали они почерезъ то дѣло? Чи выконують архїереѣ то

святе дѣло и сегодня? Якъ называе ся то святе дѣло? Въ чѣмъ состоитъ священство? Въ томъ, що черезъ рукоположене архіерея и черезъ его молитву достае выбранный силу, проповѣдувати слово Боже и совершати св. тайны.

(Дальше буде).

Local- und Provinzial-Nachrichten.

(Der neue Leiter der Landesregierung.) Herr Hofrath Leopold Graf Goëß übernahm am 21. Juni die Leitung der Landesregierung. Vormittags fand die Vorstellung der Beamten der Landesregierung unter Führung des Herrn Regierungsrathes Stroner statt. Bei dieser Gelegenheit hielt der Regierungsrath Stroner folgende Ansprache: „Hochgeborener Graf! Ich erlaube mir die Beamten der k. k. Landesregierung, der Propinationsdirection und der Czernowitzer Bezirkshauptmannschaft ergebenst vorzustellen. Bei diesem Anlasse glaube ich die Versicherung aussprechen zu können, dass wir alle ohne Ausnahme stets bestrebt sein werden, durch unermüdeten und dauernden Fleiß und durch gewissenhafte, treue Pflichterfüllung uns Ihre Zufriedenheit zu erringen; hiebei knüpfe ich die ergebene Bitte, uns Ihr Wohlwollen gütigst zuwenden zu wollen.“ Herr Hofrath Graf Goëß erwiderte hierauf: „Sehr geehrte Herren! Indem ich das durch die Allerhöchste Gnade Sr. Majestät des Kaisers mir verliehene Amt antrete, danke ich zunächst für die freundlichen Worte, welche der geehrte Regierungsrath in Ihrem Namen soeben an mich gerichtet hat, und begrüße Sie herzlich als meine Mitarbeiter im Amte. Ich brauche nicht auszuführen, in welchem Sinne ich auf Ihre Unterstützung rechne; es wird genügen zu sagen, dass die politische Geschäftsführung in diesem Kronlande, gleichwie in anderen Kronländern, eine durchaus gewissenhafte, gerechte und streng objective sein muss, dass die Gesetze und Verordnungen zu handhaben sind ohne irgend welche Rücksicht auf Confession, Nationalität, Stand und Vermögen der beteiligten Parteien, und dass jeder, gleichviel ob Hoch oder Nieder in gleichem Maße den Schutz des Gesetzes genießen, aber auch in gleichem Maße demselben Achtung zollen muss, durch eine so gestaltete Geschäftsführung wird das Ansehen und der Einfluss der Verwaltungsbehörden selbst am wirksamsten befördert werden, damit ist aber unsere Aufgabe noch nicht erfüllt; der politische Beamte, insbesondere der im executiven Dienste stehende, soll nicht allein der gewissenhafte Hüter des Gesetzes, er soll auch ein warmer Freund, ein wohlwollender Berather der Bevölkerung, insbesondere jenes Theiles sein, welcher infolge eines geringeren Maßes an geistigen oder materiellen Mitteln an fremde Unterstützung angewiesen ist. Mein persönliches Verhältnis zu Ihnen, meine geehrten Herren, möchte ich recht aufrichtig und herzlich gestaltet sehen, ich möchte die Erfüllung Ihrer Pflichten nicht erst durch dienstliche Über- und Unterordnung und durch das strenge Band der Disciplin, sondern durch höhere Motive gewährleistet haben, d. i. durch die uns allen gemeinsame unverbrüchliche Treue und Ergebenheit für unseren allergnädigsten Kaiser und Herrn, die vor Allem durch selbstlose berufseifrige Thätigkeit im Allerhöchsten Dienst zum Ausdrucke kommen soll. So lassen Sie uns denn, meine geehrten Herren, mit vereinten Kräften ans Werk gehen, jeder im Kreise seiner Pflichten und als treue Diener Sr. Majestät unseres allergnädigsten Kaisers wirken zum besten des Reiches und des Landes, dessen staatliche Verwaltung uns anvertraut ist.“ Herr Regierungsrath Stroner stellte sodann dem Herrn Hofrath die einzelnen Beamten vor.

Am 23. d. fand um 11 Uhr vormittags die Vorstellung des Lehrkörpers der k. k. Lehrer- und Lehrerinnenbildungsanstalt unter Führung des Herrn Schulrath D. Isopescul beim Herrn Hofrath Leopold Graf Goëß statt. Hiebei hielt Schulrath Isopescul nachstehende Ansprache: „Hochgeborener Herr Graf! Wir beehren uns, Euer Hochwohlgeboren namens des Lehrkörpers der k. k. Lehrer- und Lehrerinnenbildungsanstalt ehrfurchtsvollst zu begrüßen und zu bitten, Euer Hochwohlgeboren wollen diesen Anstalten Ihre wohlwollende Aufmerksamkeit gütigst zuwenden.“ Der Herr Hofrath erwiderte ungefähr Folgendes: „Indem ich Ihnen, meine geehrten Herren, für die freundlichen Worte danke, füge ich hinzu, dass ich Ihnen im allge-

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 13., 16., 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 4 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebür beträgt 50 kr. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zwespaltige Petit- zeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebür von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:
Demeter Isopescul.

Verantwortlicher Redacteur:
Josef Wotta.

Redactions-Comité:
Nicolai Ieremievici,
und
Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Fine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversiegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 13.

Czernowitz, 10. Juli 1894.

XXII. Jahrg.

Der Volksschullehrer auf dem Lande.

(J. Decker-Ilisehestie.)

Wenn ich mich unterfange über die Stellung der Lehrer auf dem Lande und ihre Lage mit einigen Bewerbungen vor die Öffentlichkeit zu treten, so muss ich gestehen, dass mich eine gewisse Befangenheit beschleicht, vornehmlich darüber, womit ich eigentlich beginnen soll. Besonders Tröstliches habe ich nicht zu berichten und muss schon eingangs erwähnen, dass die Ideale, welche ich seinerzeit meinem Berufe entgegenbrachte, zumeist in ihr Nichts zerronnen sind. — Wie unsäglich groß ist der Kreis der Berufsthätigkeit; wie schwer und mühevoll die Arbeit — und wie verhältnismäßig gering — auf die längere Berufsthätigkeit zurückblickend — der Erfolg! — Lege ich mir ferner die Frage vor, was hast du für alle deine Mühe und Aufopferung, für all' die Sorgfalt und hingebende Treue im Berufe? — Ach, fraget nicht, ich hätte diesfalls wahrlich nicht viel Erfreuliches zu berichten. — Mit Leuten zumeist umgehend, die den Wert der Schulbildung nicht zu schätzen wissen, die den Schweiß der aufgewandten Mühe höchstens mit dem physischen Gebrauch der Mistgabel und des Dreschflegels in Vergleich ziehen und zu dem erbaulichen Schlusse kommen, dass der Lehrer imgrunde genommen ein Faulpelz sei, weil er nicht schon mit Sonnenaufgang in die Schule geht und wie der Tagelöhner im Kreise ihrer liebenswürdigen Jugend bis Sonnenuntergang robote. Ja, diese Herren Lehrer sind in den Augen des Landvolkes zu große Herren, die den Weisungen eines beliebigen Gemeinde Magnaten sich nicht fügen wollen und es selbst wagen eine eigene Meinung zu haben. — Diese Herren Lehrer führen ein viel zu luxuriöses Leben, sie wollen anständig gekleidet sein, während es ihnen doch besser bekäme, den Sirak zu tragen. — Und diese niemmersatten Lehrer, die schon so viel Opfer verschlingen, wagen es selbst mit dem Gebotenen nicht zufrieden zu sein und noch immer größere Gehalte anzustreben; sie sind mit ihren, ihnen zur Verfügung gestellten Wohnungen unzufrieden und möchten in Palästen wohnen! O diese Racker von Schulmeister! — In der Schule wollen sie sich nichts drein reden lassen und auch keine Weisungen

Nu voesc să mă întrelas mai departe în metoda cum aceasta calitate principală a sufletului s'ar pute desvoltă, căci chipul e diferit și atârnă dela iscusința educătorului, dară numai caracterul educătorului să nu fie diferit, căci atunci educația devine stirbată și scopul pierdut.

ЧИТАНІЕ.

(Рефератъ, котрый читавъ на конференціи учителей въ Кѳцманно, р. 1893,
Кость Томюкъ.)

Матерія и поступоване при науцѣ читаня.

Матерія до читаня знаходить ся въ буквари и въ читанкахъ для шкѳлъ народныхъ.

Внѣшній видъ читаня.

Розрѳжняемо при науцѣ читаня три головніи степенѣ :

- 1) механічне либо скорше читане,
- 2) зрозумѣе либо льогічне читане и
3. деклямаційне читане.

Пѳдъ механічнымъ або скоримъ, либо поспѣшнымъ читанемъ розумѣсь звиннѳсть, скорописніи либо печатаніи буквы зъ належитою скоростою пѳзнавати, тыми-жъ представленіи звуки вправно, чисто и выразно выговорувати и въ склады и слова лучити. — Пѳдъ зрозумѣлымъ либо льогічнымъ читанемъ же розумѣти належить, зъ чувствомъ, а затѣмъ зъ природнымъ голосоударенемъ (наголосомъ) выражене мысліи черезъ ѳтновѣдне пѳднесене и знижене голоса.

Деклямаційнымъ зве ся таке читане, котрымъ мы чувства въ другихъ взбудити намѣряемо. Понеже того ѳтъ дѣтины жадати не можна, а въ данѳмъ разѣ то для неи було бы майже надприроднымъ, прото деклямаційне читане не належить до народной шкѳлы, и мы тому тутъ тѳлько скорымъ и льогічнымъ читанемъ будемо займатись. Превеликимъ е пожиткомъ для дѣтій, научитись добре читати, а добре читане мѣститъ въ собѣ такъ поспѣшне, якъ такожь и льогічне читане.

Вправа въ обоихъ мае свое мѣсце въ народній шкѳлѣ. Єсть то непростимымъ порокомъ, присвоювати собѣ безмыслне, механічне, скорше читане. Нѣчимъ не убивае ся умъ такъ, якъ такимъ читанемъ. Одень ученикъ читае одно речене або тѳлько кѳлька слѳвъ одностайно (монотонно) и безъ зрозумѣня и такий-же самъ хѳдъ практикуе ся ажъ до послѣднего, хиба що вправа въ тѳмъ перерываєсь, с. е. що учитель выкликне свое „мыльно“ або пѳсля неудачѣ въ читаню до кары утѣкаєсь. До того прилучаєсь еще и иншіи дуже значный блудъ. Въ загалѣ думаютъ, що ученикъ научить ся поспѣшно читати, если ѳнъ дуже богато и много читае, и прискорютъ тымъ скорочитане, котре е матерію всего злого читаня. Тѳлько частѣйша вправа въ читаню одного и того самого уступу уможливляе выразну и чисту вымову звукѳвъ, складѳвъ и слѳвъ и спрямоване уваги на змѣсть цѣлого уступу.

Въ новѣйшѳмъ часѣ попали гдеякіи педагоги въ противуположный блудъ. Занедбувано особенну науку поспѣшного читаня, думаютъ, що дѣтина потрафитъ сама зъ себе уступъ въ читанцѣ плавно читати, если она его лишь зрозумѣе. Изъ той то причины выступили на мѣсце особенно и выключно потрѣбныхъ уступѳвъ до читаня изъясненя и языкословній обговорюваня поодинокихъ уступѳвъ, и очекувано результата либо успѣха, що кожда дѣтина такимъ дѣломъ и образомъ изъясненый и языко-

словно оброблений уступъ до читаня конче буде муєѣла вправно читати, но въ тѣмъ обманено ся. Неоспоримую правдою есть и то, що зрозумѣлый уступъ до читаня дѣти читають вправнѣйше и плавнѣйше, якъ такожь и на ѳвторотъ, що зъ вправнымъ, частѣйше повторенымъ читанемъ змѣсть перечитаного уступа самъ собою дѣтинѣ ѳтворяе ся. Однакъ вправы въ читаню не осягае ся жаднымъ способомъ а найменше выключно лишь выдобуванемъ змѣсту, тѣлько черезъ неустанне, неутомиме, категоричне и рѣжнораке оброблене перечитаного. Зъ того всего выходитъ, що обѣ вправы въ школѣ треба зъ великою старанностію выконувати.

Притѣмъ повиненъ учитель отсими загальными правилами вести ся :

1. Въ першихъ двохъ школныхъ рокахъ треба особенно механічну вправу въ читаню узглядняти : льогичне же читане есть о стѣлько невыключене, о скѣлько при нѣмъ лишь въ короткости о смыслѣ прочитаныхъ поодинокихъ слѣвъ, реченій и короткихъ уступѣвъ часто выпытуемо ся

До осягненя вправного читаня въ першій класѣ належитъ при каж дѣмъ ѳдѣлѣ Букваря такъ довго затримувати ся, ажъ поки дѣти не набудуть ясного погляду. Щобы ту цѣль осягнути, повиненъ учитель часто рядки, а въ кождѣмъ рядку слова числити и приказати, тѣжь въ ихъ склады мовнѣ розбирати. При складахъ треба всегда увагу на то звертати, котрѣ зъ проволокомъ а котрѣ рѣзко вымовлятись мають, и зъ якои то причины слоги то числится ся, то зновъ вымовляе ся. При кождѣй новѣй вправѣ ѳтносно поступованя научного въ Буквари робить ся ученикѣвъ на то уважными и веказуе ся имъ такожь, якъ читатись мае, а якъ нѣ. Чимъ всестороннѣйша и рѣжнороднѣйша, особенно зъ початку, була вправа при тѣй самѣй матеріи, тимъ лучшого успѣха можна надѣятись ; чимъ точнѣйше и докладнѣйше въ першихъ годинахъ школныхъ науку перепроваджуеь, тимъ успѣшнѣйше можъ пѣзнѣйше напередъ поступати.

2. Въ середнѣй класѣ треба еще такожь много прилѣжности взглядно вправы и оборотности уживати.

3. Въ высшѣй класѣ уступае льогичне читане и лишае ся въ завѣшеню, однакъ зъ повсегдашнимъ узглядненемъ оборотности и вправности.

Подае ся для обохъ вправъ слѣдуючѣ сказѣвки :

а) Сказѣвки, що-до вправи въ скорѣмъ читаню.

1. Треба дѣтемъ приказати, щобы завѣгды по-малу, но безприродно и спѣвауючо читали.

2. Наставати треба зъ самого початку на голосну, выразну и чисту вымову (выговоръ) всѣхъ звукѣвъ, складѣвъ и слѣвъ, но притѣмъ треба выстерѣгати ся всякого штучного, безприродного и крикливого выговору.

3. Слабшымъ дѣтемъ треба приказати, если они зовѣмъ блудно читають либо въ читаню зовѣмъ перестаютъ, щобы слова на склады, а склады на звуки розбирали и зновъ складали, с. е. вязали. Пѣбеля потреби отже складають и выголошуютъ, а где потрѣбно, то ще и счисляють склады и звуки складѣвъ.

4. Треба при кождѣй задачи такъ довго приказати читати, ажъ поки пожадану плавностъ при тѣм-же осягне ся. Слабшѣ ученики потребуютъ особенной пѣдпомоги.

5. Всѣ ученики муєять при вправѣ скорого читаня бути притомными, понеже каждая дѣтина такъ въ рядѣ яко и внѣ ряда повинна либо одно довше речене, либо бѣльше короткихъ реченій прочитати, при чѣмъ всѣ другѣ читають зъ нероздѣльною увагою въ мысли зъ ними. Слабшѣ повиннѣ навѣтъ на кожде слово показкою вказувати. Въ початковѣй и въ середнѣй, а навѣтъ и въ высшѣй класѣ препоручаеь при кѣнци вправъ наука читаня въ хорѣ зъ великою пользою ; но притѣмъ муєить ся на

остановки (павзы), якъ такожь голосоударене (наголосъ) и вырази рѣвно-мѣрно добре уважати. Въ початковѣй класѣ означае учитель, ударяючи прутикомъ, коли по ѳпочинку читане далѣй мае продолжатись.

б) Указане при вправахъ льогичного читаня.

1. Учитель прочитуетъ самъ впередъ уступъ въ читанцѣ вправно и пѣсля льогичныхъ правилъ. Добре прочитане зѣ стороны учителя есть и остане головнымъ средствомъ цѣлои вправы. Мае оно двояку цѣль, а то оно повинно по першѣмъ ученикамъ за взѣръ служити, якъ они читати мають, а по другѣмъ ихъ дѣйстно до правдивого зрозумѣня наводити, що власне при льогичномъ читаню е першимъ услѣвомъ. Если тѣлько дѣтина уступъ изъ читанки зъ природнымъ голосоударенемъ и такимъ-же выраже-немъ прочитаный учуетъ, то зрозумѣне тогожь приходить часто само ѳтъ себе и обширне пояснене стае ся излишнимъ

2. Учитель выпытуетъ теперъ дѣтй, хто-бы спробувавъ уступъ зъ читанки въ такй самый способъ читати, якъ ѳнъ самъ прочитавъ, и такъ заохотить ихъ самъ до того.

Щѣбы ся перша штука удалась, то дѣти повиннй уже на то ѳтважитись, на власнй свои силы вправляти ся Такъ дѣсь въ загалѣ при всѣхъ языкословныхъ вправахъ. Тѣлько ѳтважнй дѣти, що напередъ знають, що блудѣвъ ихъ и слабѣстй учитель въ злое имъ не вмѣнитъ, достигаютъ до доброго читаня, говореня и писаня. До наслѣдованя прочитаного учителемъ не повиннй тѣлько однй и тй самй ученики выбиратись; бере ся, само собою розумѣеь, зъ початку лучшихъ, но мало-по-малу и слабшихъ, котрй оказують добру волю.

3. Учитель приводитъ тамъ, где потреба, дѣтей до глубшого зрозумѣня прочитаного. Понеже льогичне читане подвѣйно выступае, а то оденъ разъ яко звычайне а другй разъ въ особныхъ годинахъ завсѣгды передъ языкословнымъ розвиненемъ прочитаного уступа, тожь учитель повиненъ въ першѣмъ случаю що до поясненя коротко и ѳтлично въ звязи выслѣвляти, и на вправу найбѣльшу вагу класти. ѳнъ поясняе тѣлько поодинокй, еще незрозумѣлй слова, повѣсти и реченя, и такимъ дѣломъ стараеь зрѣбити вражѣне, котре на нихъ цѣлѣсть мае здѣлати, если лишъ они тое зъ добрымъ наголосомъ и wyraзно читати будутъ

4. При читаню самѣмъ мае учитель уважати на природне и стае голосоударене и на правдиве выражене прочитаного уступа.

5. При вправномъ, с. е. механйчнѣмъ читаню непорадно есть, до другого уступа переступати, поки послѣдного уступа ученики добре не переробили.

6. Въ высшѣй класѣ повиннй дѣти безъ пѣдпомогй учителя уступы въ читанцѣ дома читати и на тыхъ же вправляти ся, щѣбы мало-по-малу до самѣстѣйного читаня привыкли и тое-жъ конче набули.

7. При читаню стихѣвъ (поезй) зверне еще учитель особенну увагу на то, щѣбы дѣти черезъ блудне голосоударене на мыльне понятие рима (стиха) не попали. Есть то похибка, котра часто придаряеь и не тѣлько самому уступови, но такожь въ загалѣ правильному читаню значну шкоду наносить.

Local- und Provinzial-Nachrichten.

(Vom Centralausschusse.) Am 28. d. M. um 5 Uhr nachm. hielt der Centralausschuss unseres Landeslehrervereines eine Sitzung ab; dieselbe nahm folgenden Verlauf: Nachdem das Protokoll der letzten Ausschusssitzung verlesen und verificiert worden war, theilte der Vorsitzende, Herr Schulrath I s o p e s c u l, mit, dass die Vereinsleitung über Anregung des hohen Land-

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Er erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 13. 16, 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 4 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebühr beträgt 50 kr. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zweispaltige Petitzeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebühr von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:

Demeter Isopescul.

Verantwortlicher Redacteur:

Josef Wotta.

✱

Redactions-Comité:

Nicolai Ieremievici,

und

Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrerangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversiegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 14.

Czernowitz, 25. Juli 1894.

XXII. Jahrg.

Die Schulfestlichkeiten als Erziehungsmittel*).

Motto: „Ich weiß wohl, dass papierne Gebrauchsanweisungen noch keinen Erzieher machen, dass man es nur auf dem mühseligen, langen Wege der Erfahrung wird.“

Salzmann.

Von dem Grundsatz ausgehend, dass die „Erfahrung“ die beste Lehrmeisterin, die beste Erzieherin sei, habe ich die so einfachen und so schlichten Worte Salzmanns mir als Motto gewählt.

Was nützen uns all' die mannigfachen Anweisungen und verschiedenartigsten Recepte über Erziehung und Unterricht, wenn wir sie im praktischen Leben nicht zur Anwendung und Ausführung bringen können; was nützen uns alle Wissenschaft und Gelehrsamkeit, wenn uns die Erfahrung fehlt, die uns zeigen soll, wie selbe zu verwerten sind.

Es mag ja sein, dass schon oft über obiges Thema in Lehrerkreisen viel debattiert und geschrieben wurde und dass sogar hervorragende Pädagogen ihre Ansichten „über die Schulfestlichkeiten als Erziehungsmittel“ ausgesprochen haben mögen — dies gebe ich gerne zu; aber deswegen ist obiges Thema noch immerhin nicht als erledigt und als abgeschlossen zu betrachten, da die Erfahrung es wieder ist, welche dabei noch ein Wörtlein mitzusprechen hat und somit zu jeder Zeit ihr „veto“ einlegen kann.

Wie bekannt, führen gar viele Wege nach Rom; ebenso sind die Wege gar mannigfach, die der Lehrer, der Erzieher im Unterrichte, in der Erziehung zu gehen hat, — sie alle aber führen immer wieder, ob mit oder ohne Mühe, zu dem einen Ziele: „Den Mensch — zum Menschen zu erziehen und das Kind zu einem nützlichen Gliede der socialen Gesellschaft, des Staates, heranzubilden“. Auf allen diesen Wegen, die der Lehrer sowohl, als auch das Kind zu gehen haben, dürfen sie — (soll das Werk den Meister loben, und der

*) Zur Preisbewerbung.

ДЕЩО З НАУКИ О ВИХОВАНЮ.

За др. Лінднером і др. Бартошевским.

I. ЦІЛЬ ВИХОВАНЯ.

Ціль виховання є подвійна, формальна і материяльна. Формальна ціль виховання є самостійність питомця; бо виховане мусить колись перестати і уступити самовихованю. Материяльна ціль виховання є осягнене призначення чоловіка яко чоловіка і члена суспільности. Головні поняття морального ідеалу людського виховання є совітність, совершенство, зичливість, правдивість і справедливість.

Совітність є згода волі з пізнанем. Хто хоче і ділає то, що пізнає за добре, що ему совість ділати наказує, той чоловік, кажемо, совітний. Дитина не годна завсїгди пізнати, що добре, тому мусить слухати досвідку старших і підчиняти їм свою волю. Се називаєм послухом і через него виховуєм питомця до совітности.

Силу, многосторонність і згоду волі називаємо совершенством волі. Однак годі виховати чоловіка, котрий би знав все дуже добре. Тому конче при вихованю обмежитись на тім, щоби питомець одержав загальне образоване, котре приспособляло би его до всего, а на підставі сего загального образованя треба ему подати спеціальне фахове образоване, в котрім повинен дійти до як найбільшого совершенства; бо через совершенство поодиноких членів суспільности в різних напрямх дійде загал до совершенства. Ідея совершенства привязує одиниці до товариства, але тому противить ся самолюбетво. Его може побороти тільки зичливість. Чоловік зичливий приймає чужу волю за свою, він хоче, щоби чужа воля сповнилася, отже зичить другому добра. Зичливість повинна бути осередком вихованя, а воспитатель повинен плекати в вихо: анци доброту серця, співчуте, податливість, згідливість, услужливість і доброчинність, котрі то свойства витворяють зичливість.

Право є на то, щоби через него уникати спорів. Право публичне не управляє стосунку держави до горожан, а право приватне стосунку горожан межи собою. Правдивість вимагає від всіх пошанованя існуючого права. Зі взгляду на публичне право називаємо правдивість законностию, а зі взгляду на приватне право честностию. Щоби виплекати в питомцеві правдивість, мусимо плекати у нїм патриотизм, згідливість, додержуване слова, правдомовність і т. п. честности.

Зичливість і незичливість вимагають відплати, але та відплата повинна бути справедлива. Справедливість вимагає рівномірної відплати. Відплатою зичливости є вдячність, до неї повинен воспитатель приучувати свого питомця. Відплату за незичливість називаємо відомщенем. Відомщене се кара, котра пристойть не поодинокому, а суспільности, котра виконує єї через дотичні власти. Воспитатель повинен придушувати в питомцеві злість і охоту до відомщення, але найзавзятійше мусить поборювати лож, що є ворогом всіх вичислених честнот.

Послідною і найвищою цілію вихованя є, щоби вихованець переняв ся сими ідеями і після них застосував свою волю і свої діла, і таким способом став ся норответвеним характером. Поступаючи в своїх ділах розсудно, поступає собі чоловік і норответвенно тай після вільної волі, через що стає самостійним, отже осягнув свое призначене, що є цілію вихованя. Се є ідеал, до котрого чоловік при найбільшім стараню за все свое жите тільки меньше або більше зблизити ся може. Розуміє ся про те

само собою, що осущення сеї задачі годі сподівати ся підчас вихованя, котре може положити тільки підставу до дальшої будови, що є задачею вихованя.

2. Средства вихованя.

Все то, чого вживаємо, щоби осягнути ціль вихованя, називаємо средством вихованя. Воспитатель і все окружене дитини впливають самі собою і за помочю своїх дійствий на єї виховане. Задачею воспитателя є прото знати і дбати о то, що належить допустити до впливу на дитину, а від якого впливу єї хоронити. Він буде допускати все то, що до доброго вихованя потрібне, а буде не допускати, але відвертати від неї все то, що доброму вихованю шкідливе. Тілесному вихованю сприяє їда, рух, спочинок і сон, а духовому розвоєви зносини і приклад, праця і відпочинок, спостереження і досвід, розривка і забава. Все се буде воспитатель подавати дитині, зважаючи на то, коли, як довго і кілько всего того питомцеві треба. Дуже важна для вихованя є також заперечаюча діяльність воспитателя, котрий має не дозволяти не лише того, що питомцеві шкідливе, але і не одного, що єму нешкідливе, аби єго привичаїти, зрікати ся не одного в житю і бути задоволеним і малим.

Дозволене або недозволене сего чи того не повинно ніколи зависіти від самоволі воспитателя, але повинно бути консеквентне і зависиме від того, чи оно вийде вихованцеві на добро. Призволене і заперечене із сторони воспитателя вимагає, щоби питомець підчиняв ся єму в тім. На то треба нераз вжити и примусу. Призволяюча і заперечаюча діяльність воспитателя має великий вплив на будучність вихованця, на єго вимоги, задоволене і цілу судьбу.

На волю питомця впливаємо через приказ і заказ. Спершу буде питомець підчинятись їм в механічний спосіб, з часом же мусить послух виходити із пізнаня єго користи і мало-по-малу уступати все більшій свободі питомця. Приказ мусить бути добре обдуманий і рішучий, певний, короткий і сильний, об'єктивний, консеквентний, невідкличний і до виконаня можливий.

Приказ відносить ся до послуху, розпоряджене до занятя, а за да ча до зручності питомця. Розпорядженем передаємо вихованцеві якусь роботу до виконаня. Ся робота стає ся задачею, если вимагає особливої тілесної або душевної спрятности, Задача мусить відповідати силам питомця і не повинна займати всего вільного часу. Через працю стає ся питомець все більше самостійним, а прикази і закази уступають радам і пересторогам. Нагороди і кари заставляють питомця, що не годе ще розрізнити доброго від злого, до виконаня приказів і заказів, надіючи ся нагороди за добре, а боячись кари за зле. Але нагорода і кара повинні бути тільки надзвичайними средствами вихованя, котрих вживати би лиш тогди, коли иньші природнійші не вистарчають. Вимір нагороди і кари повинен бути справедливий. Найліпші ті нагороди і кари, котрі бувають природними наслідками діл питомця. Ніколи не належить вживати нагород і кар неморальних або хоч-би і неприличних. Простого виконаня обовязків питомця не треба винагороджувати. Даровитість, талант і иньші природні свойства питомця не заслугоють на нагороду. Найкрасшою нагородою для питомця повинно бути задоволене воспитателя, дальше заохота, признане заслуг, похвала і відзначене.

Єдиною цілюю караня повинна бути поправа укараного. Найприроднійшими карами є незадоволене, нагана, напiмнення, грізьба, стоянє в лавці і поза лавкою (Що се значить, не розуміємо, позаяк „поза лавкою“ значить

по німецьки „hinter der Bank“ — Ред.) переміщене, замикане і виключене із школи. Висьміюване, ганьблене і т. п. кари недостойні воспитателя, а тілесна кара виключена зовсім із школи.

Воспитатель повинен вживати нагороди, а особливо кари дуже ощадно, а надто при караню не забувати, що кара має на цілі поправу укараного а не відомщене. Поучене виховує сполучує теоретичні і практичні правди з житевими досвідом. Таке поучене має великий вплив на питомця в науковім і моральнім взгляді. Але ще скрутішим ніж поучене буває приклад; бо він показує питомцеві не тільки, що і як робити треба, але також, що то, чого від него желяють, можливе. Приклад може виходити від самого воспитателя, від окружена дитини, або може бути взятий із історії та з інших ідеалів. Приклад буде тим скрутішим, чим більше его вражінє на питомця, чим вільніша а вражлівіша душа питомця в тій хвили, коли приклад на ню впливає, і чим більше той приклад відповідає успособленю вихованця. Найскрутішим прикладом є звичаї і обичаї народні. Де вони добрі і хороші, там і моральність має найпевнішу підставу.

(Дальше буде).

Local- und Provinzial-Nachrichten.

Fünfundzwanzigjähriges Bestandsjubiläum des hohen k. k. Bukowiner Landesschulrathes. Am 10. Juli l. J. war ein Vierteljahrhundert vollendet, als der erste Bukowiner Landesschulrath seine erste Sitzung abgehalten hatte. Von den Mitgliedern des ersten Landesschulrathes sind nur noch fünf am Leben. u. zw. der gewesene Landespräsident, Herr Freiherr von Myrbach, Herr Dr. Fechner, Herr Demeter Isopescul, k. k. Schulrath und Director der Lehrer- und Lehrerinnenbildungsanstalt, der bereits in das sechsundzwanzigste Jahr ununterbrochen als Mitglied des h. k. k. Landesschulrathes thätig ist, Herr Julius von Wazl, k. k. Statthaltereirath i. R., gewesener administrativer Referent und Herr Stefan Wolf, k. k. Schulrath und Gymnasial-Director i. R. — Die übrigen gewesenen Mitglieder des ersten Landesschulrathes: Herr Wilhelm von Alth, Sparcassa-Director, Herr Theophil von Bendella, nachmaliger Erzbischof, Herr Dr. Jenkner, ev. Pfarrer, Herr Dr. Ignatz Kornicki, röm. kath. Pfarrer, Herr Dr. Josef Marek, k. k. Landesschulinspector, Herr von Petrowicz, erster Bürgermeister von Czernowitz, Herr Konstantin Popowicz, gr. or. Consistorialrath und Herr von Wojnarowicz, k. k. Statthaltereirath sind bereits in ein besseres Jenseits abgerufen worden. — **Ehre Ihrem Andenken.**

Bei dieser Gelegenheit ist es wohl gestattet zu fragen, was in den 25 Jahren für das Volksschulwesen in der Bukowina geschehen ist. — Viel, sehr viel, d. h. mehr als in irgend einem anderen Kronlande der großen österreichischen Monarchie. Da Zahlen immer eine deutliche Sprache führen, wollen wir sie auch hier sprechen lassen. Im Jahre 1850 zählte man in der Bukowina 50, i. J. 1865 156, i. J. 1871 167, i. J. 1880 206, i. J. 1885 252, i. J. 1890 305 und i. J. 1893 314 Volksschulen. Da uns keine statistischen Daten aus dem Jahre 1869 zur Verfügung stehen, ziehen wir jene aus dem Jahre 1871 in Rechnung. Bukowina besass im fraglichen Jahre 167 Volksschulen, während man 1893 deren 314 zählte. Die Zunahme betrug daher in den 22 Jahren 147 und in Procenten nicht weniger als 88 02%.

tt.

Aus der Landesschulraths-Sitzung vom 21. Juli 1894. Vor der Sitzung hielt Se. Hochgeboren Herr Hofrath Graf Goëß folgende Ansprache: „Ich begrüße Sie, meine Herren, achtungsvoll. Die Aufgabe des Landesschulrathes ist eine weit schwierigere als in anderen Ländern. Das Volksschulwesen ist nämlich gegenüber dem in anderen Ländern zurückgeblieben gewesen; es muss nun mit rascheren Schritten vorgegangen werden, um das Versäumte nachzuholen. Dies bedingt bedeutende finanzielle Opfer des Landes.“

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 13. 16., 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (vorauszahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 4 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebühr beträgt 50 k. r. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr. Inserate für die zweispaltige Petitzeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebühr von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:

Demeter Isopescul.

Verantwortlicher Redacteur:

Josef Wotta.

✱

Redactions-Comité:

Nicolai Ieremievici,

und

Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrerangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unveriegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 15.

Czernowitz, 10. August 1894.

XXII. Jahrg.

Erzherzog Wilhelm.

Unser Kaiserhaus, die österreichisch-ungarische Armee und überhaupt die Monarchie haben einen schweren Verlust erlitten. Erzherzog Wilhelm Franz Karl, der Oheim unseres erlauchten Kaisers, ist am Sonntag, den 29. Juli l. J. infolge eines unglücklichen Sturzes vom Pferde eines jähen Todes gestorben. Erzherzog Wilhelm machte am Sonntag vormittags einen Spazierritt in Weckersdorf, als plötzlich an der Stelle, wo sich der Erzherzog zu Pferde befand, der electriche Bahnzug vorbeisauste. Das Pferd scheute, Se. k. und k. Hoheit fiel mit dem Hinterhaupte auf einen scharfkantigen Stein und blieb bewusstlos liegen. Von der Unglücksstätte wurde der Erzherzog in seine Villa gebracht, wo er um halb 6 Uhr nachmittags verschied.

Erzherzog Wilhelm trat selten in die Öffentlichkeit, doch wie wenig man auch von ihm sprach, so gehörte er doch zu jenen hervorragenden Männern, deren stillem Wirken ihr Vaterland viel zu danken hat. Erzherzog Wilhelm, geboren am 21. April 1827, Sohn des Erzherzogs Karl, des ebenbürtigsten Gegners des großen Napoleon, erbt er mit den Geistesgaben des Vaters auch dessen menschenfreundliches Herz und leutseliges Gemüth, die ihm die Liebe und Anhänglichkeit Aller zuwendeten, welche Gelegenheit hatten, ihm näher treten zu können. Schlicht in seiner vornehmen Erscheinung, imponierte er doch auch denjenigen, die in ihm nichts anderes als den General zu sehen glaubten, durch den geistigen Zug, der sich unverkennbar in seinem fein geschnittenen Antlitz ausprägte. In ihm lebte ein Theil jener edlen Kraft, die seinem Vater

suprafiresc în mod așa de solemn și sacru, și aci fără de a rări evlavia cetitorului, că nici cel mai iscusit institutoriu nu le-ar fi putut explica așa naiv și fără suprindere. Cartea așa dară poate deșteptă și nutri în elev simțemintele cele mai nobile, fine și mai sacre. Un odor nestimat este pentru copil educarea simțemintelor estetice. Lectura bună este necesită de a produce în cetitoriu sêu și acest simț. Din cele înregistrate pân'aci am vedut cât de prețuită este o lectură bună și precaut aleasă și pusă în mâinile ângerașilor junî.

(Finea va urma.)

ДЕЩО З НАУКИ О ВИХОВАНЮ.

За др. Лінднером і др. Вартошевским.

(Дальше.)

3. Увага.

Увага є скуплене нашого духа, звернене до певного предмета. Она є головним услівем успішної науки так само, як неувага спиняє ба навіть унеможливяє всяку науку. Тому повинен учитель образувати у дітій увагу, а відзвичаювати їх від розсіянности, оспалости і неуваги, котрі то хиби так часто у дітій стрічають ся. Щоби дітій призвайти до уваги, треба уважати на слідуучі правила. Перед всім треба узглядняти вік дитини; чим меньша она, тим коротше може тревати єї увага, тим частійше треба науку переривати, аби дитина могла відпочити. Чим цікавійше для дитини то, чого єї учимо, тим більша буде єї увага; тому треба старати ся збудити в дитині цікавість для предмету науки.

Метода також важна для збудження і утримання уваги; бо і найцікавійший предмет збудить дітій і не зверне на себе їх уваги, коли спосіб науки млавий, сухий, незрозумілий і незаймаучий! А на виворіт приступний, зрозумілий, живий і займаучий спосіб ученя викличе і займе увагу дітій для будь якого предмету. Любов дітій до учителя споводує замиловане дітій і до науки, они будуть слідити за кожним словом улюбленого учителя з пильною увагою. Похвала і нагорода уважних, а нагана і відповідне укаране неуважних дітій є також добрим средством до збудження і скріплення уваги у дітій. Дальше повинен учитель переконувати учеників своїх, які користи впливають з уваги, а які некористи з неуваги, і повинен їх ставляти перед очи, що уважні діти навчають ся багато і легко, а неуважні мало-що знають, тай того мусять тяжко, бо власними силами учити ся. Увагу спомагають наконєць тишина окруженя, обмежене число предметів окружаючих дитину і взагалі усунене всего, що спосібне відвернути увагу від предмету науки.

Отсе є головні правила, яких мусять учитель держати ся, щоби викликати і скріпити у дітій увагу, без котрої не може обійти ся ніяка наука.

4. Спостереження.

Змисли і сили духові немовляти неначе сплять, через то оно не в силі робити ніякі спостереження. Мало-по малу збуджують ся его змисли і сили духові і оно починає спостерігати вражіня, які внішні предмети і зміни внутрішного его стану ділають на его змисли а через них і на его душу. Позаяк вражіня бувають внішні і внутрішні, то і спостереження є внішні і внутрішні.

Сила, котрою чоловік спостерігає вражіння, будить ся в дитині дуже вчасно. Від якості тих спостережень зависить у великій мірі ціле образоване дитини: тому повинен вихователь ту силу плекати так, аби она укріпляла ся чим раз більше, і щоби спостереження були завжди точні і ясні.

Насамперед мусить вихователь заохочувати дитину, щоби радо робила спостереження; він мусить подавати їй до того як найбільше спосібности і плекати єї природну цікавість, звертати єї увагу на все, що спостереження гідне, відповідати на всі питання розумно і радо, а не придумувати цікавість дитини, забороняючи їй ставляти питання, чи то не відповідаючи на них зовсім, або лиш не радо. Найбільше спосібности до спостережень подає природа. Тому повинна дитина як найчастійше і як найдовше находити ся посеред природи в огородах, лісах і т. п., а учитель повинен звертати єї увагу на все, що спостереження гідне. Далі повинен вихователь вправляти силу спостерігательну своєю питомця і в області штуки, ремісла, господарства, домітства і т. д. І забавки розумно приладжені, а ще більше самими дітьми споружені, допоможуть їй спостерігати не одно. Так само скріпить і виобразує силу спостерігательну у дитині наука, если опирає ся на погляді, через що і сама наука буде лекшою, яснійшою і тривалішою.

Щоби спостереження були ясні і точні, на то треба, щоби учитель не задоволив ся тим, що діти сами спостерігають, бо они мають очи, а не видять, мають уха, а не чують. Учитель мусить прото заставляти дитини, щоби свої спостереження робили точно, уживаючи до того, о скільки се дасть ся зробити, всіх своїх змислів. Відповідними питаннями і замітками, всестороннім описуванем і порівнуванем предметів переконає ся учитель, чи спостереження дитини точні і ясні, чим знов управляють ся змисли, будить ся цікавість, заохочуєсь до дальших дослідів і до науки, виробляєсь основність, скріплюєсь характер; наколи неточні і неясні спостереження витворяють хибні поняття, поверховність і плиткість відомостей, лінивість і несталий характер. Однак число, ясність і точність спостережень зависить від добре виплеканих змислів, тому повинен вихователь дбати о як найліпше образоване змислів, чим положять підставу до мислих точних і ясних спостережень, що для дальшого образованя і вихованя дитини дуже важне.

5. Память.

Stellungen Виображеня не пропадають із нашої душі зовсім, їх тільки затемнюють нові. Всі они переховують ся в нашій умі неначе в скарбниці і ми можемо їх при даній спосібности на ново викликувати, відновлювати або репродукувати. Та спосібність незміненої репродукції виображень називає ся п а м я т ь. Она є для нашого образованя дуже важна; бо без неї не могли би ми собі нічого запам'ятати ані пригадати, даремна була би прото вся наша мука над наукою. Із сего великого значіння памяти для науки виходить konieczність, дбати о управу і образоване памяти дитини, котру особливо в молодім віці можна виобразувати і скріпити до високого степеня. Найпершим свойством памяти є єї ¹вірність. Добра память у того, хто виображеня добре собі запам'ятав і добре їх собі пригадує. Память буває легка або трудна, як за скоро хто собі що затамлює і пригадує. Память широка обнимає багато виображень, тревала переховує виображеня довго, а коротка ні. Отже добра память є ¹вірна, ²легка, ³широка і ⁴тривала.

Память належить розвивати дуже за-молоду; бо чим більше чоловік старіє ся, тим більше слабне єго память. Найважнішим средством виобра-

зованя пам'яті є виучуване на пам'ять. То, чого дитина має виучити ся на пам'ять, мусить бути легке і зрозуміле; бо що за трудне і незрозуміле, то не бере ся голови і не має для дитини вартости. Далше не треба завдавати на пам'ять за багато, бо то шкодить души і тілу, обтяжуючи одно і друге. Учитель повинен виучуване на пам'ять кілько мога улекшувати, обявляючи предмет науки у всякий можливий спосіб. Велику прислугу в зятявленю річий незвісних, нових подасть получене їх із річами вже звісними і такими подібними, що їх нагадують. Льогічний порядок, в яким то, що собі запам'ятати належить одно по другім слідує, одно із другого виходить, спомагає пам'ять не мало. Душевне і тілесне здорове та спокій є також головні услівя легкого, певного і тревалого задержаня та відновленя вражень, спостережень і виображень, тому то здорова і спокійна дитина виучуєсь особливо в ранних годинах багато, скоро і добре. Але найважнійшою підмогою пам'яті є часте повторюване; бо через тоє давнійші виображеня відновляють ся і утверджають ся в пам'яті тим сильнійше, тревальше і вірнійше.

При розвиваню пам'яті треба дуже уважати, щоб она не стала, ся односторонню, але треба дбати і о єї всестороннім виобразованю. Учеників, що н. пр. не легко запам'ятовують собі числа, імена і т. п. повинен учитель правляти як раз в тім взгляді; таких знов, що люблять учитись лиш поезії, заставляти би до виучуваня прози і на виворіт, а хто з них любить все лиш на пам'ять учитись, того заставляти би, аби оповідав і власними словами. Накорець належить уважати, щоби т. зв. механічна пам'ять, що не турбуєсь зрозумінем виученого, не витворяла ся у учеників, але щоби пам'ять ішла в парі із зрозумінем; бо тільки гармонійне виобразоване пам'яті і понятливости користне для духового образованя чоловіка, успособляючи его до духової праці, розвиваючи его уметвенні сили.

(Далше буде).

Local- und Provinzial-Nachrichten.

(Vom Centralausschusse.) Am 1. d. M. um 5 Uhr nachm. hielt der Centralausschuss unseres Landes-Lehrervereines eine Sitzung ab; dieselbe nahm folgenden Verlauf: Nachdem das Protokoll der letzten Ausschusssitzung verlesen und verificiert worden war, verlas der Vorsitzende, Herr Schulrath I s o p e s e u l nachstehende Einläufe:

Löblicher Ausschuss des Bukowiner Landes-Lehrervereins!

Mit der sehr geehrten Zuschrift ddo. 15. Juli Zl. 173 wurde die gefertigte Gemeindeverwaltung verständigt, dass der löbliche Bukowiner Landes-Lehrerverein dieses Jahr seine Generalversammlung im Orte Bilka abzuhalten beabsichtige. Diesbezüglich erlaubt sich die Gemeindevertretung nach gehöriger Rücksprache mit der löblichen hierortigen Schulleitung Nachstehendes zu berichten:

Die Gemeinde Bilka besitzt keine Gasthäuser, Herbergen oder sonstige für den Empfang von Gästen practikable Wohnungen und hätte eventuellen Falls die geräumigen Schullocalitäten den P. T. Mitgliedern des löblichen Landes-Lehrervereines zwecks Unterkunft nach Thunlichkeit zur Verfügung gestellt. Nun ist aber das Schulhaus obbezogener Gemeinde in den Ferienmonaten dieses Jahres gründlichen Reparaturen unterzogen worden, so dass deren Räume bis zu Beginn des nächsten Schuljahres unbewohnbar und unbenützlich sind, was somit den einzig gewesenen Modus unsere lieben Gäste zu empfangen ausschließt.

Durch die Inangriffnahme einiger unanfschiebbaren öffentlichen Baulichkeiten und Herstellungen von nothwendigen Reparaturen sind die Kräfte der Gemeindeangehörigen und der Gemeindeverwaltung in diesem Jahre derart in Anspruch genommen und zer-

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erscheint am 10. und 25 jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 10., 13., 16., 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 4 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebühr beträgt 50 kr. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zweispaltige Petitzelle 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebühr von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:

Demeter Isopescul.

Verantwortlicher Redacteur:

Josef Wotta.

✻

Redactions Comité:

Nicolai Ieremievici,

und

Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrerangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversiegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 16.

Czernowitz, 25. August 1894.

XXII. Jahrg.

Ein offenes Wort an die Collegen.

(W. Decker — Jakobeny.)

Anlässlich zweier Vorfälle, welche in jüngster Zeit in Lehrerkreisen vorgekommen, sei es mir gestattet, einige offenherzige Worte über »Collegialität und deren treuen Bundesgefährtin, die Freundschaft« an die geehrten Collegen und Colleginnen richten zu dürfen.

Es sei ferne von mir auch nur im Geringsten in irgend welcher Weise persönlich zu werden; diejenigen, welche sich durch meine offenen Worte getroffen fühlen, werden vielleicht gut thun, in Hinkunft sich etwas mehr über Collegialität und Freundschaft« informieren zu wollen und über das Grundprincip derselben, sich einigermaßen Rechenschaft abgeben zu können.

Colleague sei collegial, sei freundschaftlich! Ist es nicht, als ob ein eigener poetischer Zauber, diese so schlichten und doch so inhaltvollen Wörtchen umschlungen hielte?

Das Wort »Colleague« gleichbedeutend mit den Begriffen: Amtsbruder, Amtsgenosse, Amtshelfe — sagt uns auf den ersten Blick, dass es durchaus nicht gesonnen ist, weder nach oben, noch nach unten hin einen besonderen Unterschied zwischen den Gliedern ein und desselben Standes, ein und desselben Berufes, zu machen. Und doch zeigt uns die Erfahrung, dass im praktischen Berufsleben nur zu oft davon Umgang genommen, und dass das Wort »Colleague« nur in den seltensten Fällen in jener offenen und biedereren Weise zur Anwendung gebracht wird, die wir demselben seiner wahren Bedeutung nach naturgemäß auch zukommen lassen sollten.

Colleague einander zu nennen und dabei weder Collegialität noch Freundschaft zu empfinden, noch collegial und freundschaftlich einander gesinnt zu sein das ist zum mindesten die reinste Ironie.

Das wahre Wesen des Begriffes »Colleague« ist nicht in dem zu suchen eben nur einen Anspruch auf diese sogenannte, conventionelle Titulatur erheben zu können — nein! es bedingt (und dies mit Recht) noch den weiteren Anspruch auf eine wahre, echte und rechte Collegialität.

l) acele ilustrațiuni, cari sânt alăturate ver unui text, spre exemplu în privința: geografică, etnografică, arhitectonică, tabelară; apoi în cea a: costumurilor, acaretelor, armelor, monumentelor, tipurilor animalice, botanice, geologice, etc. trebuie artificios și perfect lucrate.

IV. Ca proumare ale astor puncte ar mai trebui în special de observat și conducerea lecturii (bibliotecei) pentru junime. Și'n privința aceasta mai ales de aceea, că dela o conducere conștiincioasă atâră foarte mult și lectura sau cetirea cărților, cari sânt în biblioteca pentru junime. De unde scie copilul, care carte este mai folositoare? El cetesce ce găsesce. »În timpul nostru«, țice Herder, »nimic nu poate mai bine educă, și nobilă, ca o lectură bună sau rez.« Spre a coresponde măcar în parte cerințelor acestora, educatoriul sau conducătoriul bibliotecei este silit, conform emisului din 1883, să observe:

1. Ca alegerea lecturii pentru junime să purceadă din un punct de vedere pedagogic.

2. Moderare înțeleaptă în privința cetirii.

3. Cetirea unei cărți să se esecute cu perseveranță și concentrare de idei.

4. Lectura să se măsore după etatea elevului.

5. Individualitatea elevului să fie observată.

6. Soartea vitală, adecă situațiunea specială a vieții să fie considerată, așa de bună-oară copilul crescut în abundauță să cunoască cel puțin din lectură monotonia rurală, prin urmare să capete o carte de soiul acesta; ear' copiii dela țeară să capete cărți, cari pertratează viața urbană, ș. m.

7. Lectura să fie instructiv-didactică și să meargă paralel cu planul de instrucțiune. Și

8. Un isvod ar trebui numai decât compus, în care cărțile pentru junime să fie toate după etatea copiilor înregistrate.*)

Acestea sânt după părerea mea normele, cari ar trebui în viitoriū să se considere la compunerea, edarea și conducerea cărților pentru junime. Urmând educatoriul tuturor acestor norme cu exactitatea cea mai perfectă, va împleni tot dea-una pe deplin datoria și misiunea sa cea gravă în privința aceasta atât în fața lumii, cât și față cu conștiința sa lăuntrică.**)

ДЕЩО З НАУКИ О ВИХОВАНЮ.

За др. Лінднером і др. Бартошевским.

(Конець.)

6 Фантазия.

Способність душі, котрою можемо відновляти виображення в відмінній формі, складати з різних частий кількох тисбражень нові небувалі а з опису творити образи ніколи невидані, називає ся фантазією або виображеню. Она має великий вплив на духовий розвій чоловіка. Она збогачує душу нашу великим множеством різних виображень і спомогає тим науку. Она підносить нашого духа і скріпляє нашу волю. Але вибухла фантазия шкодить душі і тілу, навіть може одно і друге в недугу загнати, ба й убити. Тому повинен воспитатель завчасу належито образувати сю способность і уважати пильно на то, аби она вийшла дитині на добро.

*) Уле puncte sunt luate din ped. respective din metodi limbei germane de Franz Branku.

***) Articolele din No. 13, 14 și 15 sânt elaborate încurse pentru premiare. (Red.)

До найперших средств, котрі образують фантазію дітей, належать діточі забави і іграшки; межі ними найліпші ті, що дають дітем нагоду до ділани, до комбінації, отже і до плекання фантазії. Різномордість, яку подибуємо в природі, має також великий вплив на фантазію. Повісти, казки, байки, поезії і т. н. твори літературні займають фантазію дітей і заохочують їх до наслідования хорих а занеханя бридких характерів з'ображених в тих письмах. Однак читане може споводувати фальшиве виобразоване фантазії і через ню погубити душу і тіло молодіжи, коли зміст книжок фантастичний або спосібний спровадити читаючого на злі думки. Тому повинен учитель добре розважити, що дає ученикам читати, щоби не наробити лиха. Музика, сьпів, деклямації та відповідні вікові і понятю представлени театральні причиняють ся також до розвою і ублагодження фантазії. Особливо належить хоронити дітей від хоробливої фантазії, що робить страх перед упирами, духами і т. п., тай перед фантастерією в поглядах на сьвіт, жите і людий. Страхів не треба наводити на дітей, але коли би закрали ся до діточої душі, викорінювати їх, доказуючи, які они безпідставні. Фантастерію треба поборювати, заставляючи фантастів до практичної роботи і показуючи їм сьвіт і жите в правдивім сьвітлі.

Із сего виходить, що воспитатель мусить пильно доглядати фантазії свого вихованця, що вже з першого дитинства в нїм виявляєсь, аби єї розвинути мірно і в добрім напрямі та ужити на користь доброго образованя і вихованя, а не дати їй вибуяти в хоробливий і шкідливий спосіб на нещасте чоловіка

7. Вплив читаня.

На виховане і образоване дитини впливають не тільки воспитатель і учитель, але й природа, товариство, доля і другі чинники. Межі средствами виховуючими і образуючими займає видне місце і читане. Книжки є товаришами, ба навіть і приятелями чоловіка, але на жаль і межі книжками є вороги особливо молодіжи, що причинили їй вже не мало лиха. Тому мусить воспитатель присвятити сему предметови пильну увагу, коли має з него вийти користь для вихованя і образованя питомця. Воспитатель мусить уважати не тільки на те, що — але і як вихованець читає. Читане може відбуватись в двоякий спосіб: перший, коли воспитатель читає з питомцем разом, а другий, если питомець читає сам. На перший випадок добре буде, коли учитель приготує ученика на то, що з ним читати хоче і зацікавить его до того. При читаню самім мусить учитель об'яснити нові питомцеві незнакомі понятя, указуючи на подібні, ему відомі. По перечитаню добре буде зібрати в коротких словах зміст прочитаного і відповідними питаннями звернути увагу дитини на головні особи, події і другі важні моменти перечитаного твору.

Колиж ученик має сам читати, тогди повинен учитель мати отсе перед очима. Перед усім не повинен ученик читати за багато і не всілякої всячини, щоби через вибуялу таким способом фантазію не відчувив ся від дійстности, не став ся фантастом. Далі треба дбати о то, аби питомець не читав нічого невідповідного, незрозумілого, пересадного, пуетого, але аби читав то, що відповідає его досьвідови, науці і вихованю, отже що користне, зрозуміле, хороше і добре. Ученик повинен при читаню поступати самоділно, здаючи собі і другим справу з перечитаного, виробляючи собі о тім свій власний суд. Добре, бо особливо користно, коли ученик підчас читаня буде собі робити із перечитаного записки, ба навіть витяги, коли буде підкрисляти найважнійші місця. До виробленя

суду о перчитанім причинить ся порівнане читаного із добутками науки і власними досвідками ученика. Твори, важні і багаті змістом, повинен ученик читати уважно по кілька разів, щоби таким способом як найдокладнійше їх зрозуміти, і присвоїти собі як найбільше з того скарбу, який в них накоплений. Памятати належить, що для молодіжи найліпші ті книжки, котрі відзначають ся хорошим норветвенним духом, але сю ціль скривають у займаючій внішній одежі, отже не містять сухих моралізацій. Дітем не належить подавати до читаня дитинячі нісенітницї, а призвичаювати би їх до висшої духової поживи; бо справедливо кажуть, що для дітий то саме доста добре, що найліпше. Розумне читане творів правдивої літературної вартости причинить ся в великій мірі до доброго вихованя і образованя молодіжи.

8. Метода вправи і призвичаєня.

Нїодно сотворіне не приходить такє немічне на сьвіт, як чоловік. Дитина повонароджена склонна до не-одного, але не спосібна до нічого. Всего а всего, навіть сидіти, ходити і т. п. найпростійших робіт мусить вона мало по-малу і з трудом мучити ся. Виучене якої небудь нової спосібности вимогає много труда, аж через численне повторюване уступають трудности і чоловік стає ся чим раз спосібнійшим до того діла, так що з часом може его виконувати механічно, навіть і не думаючи, що і як робить. Так то виконують ремісники, а ще більше малярі, різьбярі і другі художники такі штучні діла, що не вправний в тім чоловік не може їм доста надивувати ся. Таким способом навчає ся чоловік говорити і єспівати, читати, писати і рисувати, пливати, грати і т. п. а управляючись в тім постійно допроваджує до досконалости. Підставою вправи є призвичаєне, котре стає ся другою природою чоловіка.

І штуку норветвенного жита можна собі присвоїти, управляючись в тім і призвичаючись до него. Метода вправи старає ся, щоби навести питомця на дорогу норветвенного призвичаєня і утримати его на тій дорозі против всякої покуси. Щоби се осягнути, треба подати вихованцеві спосібність до норветвенних діл а відвертати від него все то, щоби могло его звести на противну дорогу. Привольюване і недозвольюване, наказ і заказ, наука і приклад є відповідні в тім ділі средства виховуючі. Наслідки сеї методи пізнати в обичайних родинах, де діти, маючи у тім взгляді хорошу науку і добрий приклад, таким способом привикають до норветвенного жита. Сею метою можна осягнути великі здобутки в норветвеннім взгляді, але виключне єї уживане витворює механічний звичай, котрий при змінених обставинах сам один не годен утримати питомця на висоті норветвенної свободи. Тому повинен воспитатель привести свого вихованця з часом до норветвенности через свобідний розсудок.

9. Надзїр.

При вихованю має надзїр двояку ціль; одна є вислідити вихованця, щоби пізнати, які его природні властивости і в якім направленю розвивають ся его тілесні і духові сили. Друга ціль надзору є наглядати внішне заховане і поступки вихованця, щоби удержати їх в належитих границях і охоронити таким способом дитину від ріжних небезпеченьств, та норветвенних і тілесних шкід.

Розсліджуване індивідуальности вихованця потрібне і користне для него самого і для воспитателя; бо тільки, пізнавши природу чоловіка і skutок ужитих средств виховуючих, усвершає ся воспитатель в штуці

педагогічній, а для вихованника буде виховане скучним, коли воно вживати буде средств відповідних індивідуальности дотичної дитини.

Надзір над поведенем питомця, т зв педагогічна поліція конечно в домашнім і шкільнім вихованю; бо брак належитого надзору міг-би при малих відомостях і зручностях, при слабій воли дитини поспувати і ушкодити єї морально і фізично. Добрий надзір віддаляє від дітей всякі небезпеченства, під его впливом привикають они до доброго, а підріши, упикають злого вже із власної волі.

Чим менші діти, тим точнійший і постійнійший мусить бути надзір над ними. Від першої хвилі життя новонародженого немовляти мусить пильний надзір хоронити его слабе тіло від всякого ушкодження. Скоро дитина пічне розвиватись духово, стають впливати і на єї душу всякі обставини, а небезпеченства для єї тіла і душі збільшають ся і умножають ся чим раз-то більше. Здачею педагогічного надзору є відвертати всяке зло, що через змисли могло би закрасти ся до душі і їм пошкодити. Воспитатель буде пильно надзирати, щоби дитина не чула, не виділа, не говорила і не чинила нічого такого, щоби могло пошкодити єї души і тілови.

Коли діти підростуть, то треба, щоби надзір над ними уступав все більший свободі. На місце надзору наступить поучуване, остережене і довіріє воспитателя, а послух, правдомовність і одвічальність питомця. Не добре шпіонувати одні діти другими, одним дітем повірять-би надзір над другими тільки тогди, коли они совістні і правдолюбиві.

Надто строгий і занадто далеко посунений надзір не дає виобразоватись самостійности, ба навіть виховує брехунів, хитрунів, обманщиків і лицемірів; тому доконче, щоби дітем давати розумно вимірену свободу, аби стали ся колись розумними і норответвенними людьми. Розширяючи мало-по малу свободу дітей, буде воспитатель мати нагоду пізнавати налоги своїх вихованців і після їх поведеня осудить чи надзір над ними має зменшатись, чи противно збільшатись.

Local- und Provinzial-Nachrichten.

(**Erhennungen.**) Se. Excellenz der Herr Minister für Gultus und Unterricht hat ernannt zur Übungsschullehrerin an der Lehrerinnenbildungsanstalt in Czernowitz die mit dem Titel einer Lehrerin bekleidete Übungsschul-Unterlehrerin an dieser Anstalt Leontine Strzelbicka und zur provisorischen Übungsschul-Unterlehrerin die Supplentin an der Übungsschule dieser Lehrerinnenbildungsanstalt Helene Vysloužil.

V A R I A.

Das „Zifferblatt“,

ein Behelf für das Rechnen im Zahlenraume von 1—100, beziehungsweise von 1—1000, insbesondere für die gründlichste Einübung des Einmaleins.

Von Raphael R. E. Kaindl.

I. Beschreibung des Zifferblattes.

Das Zifferblatt, von dem ich heute spreche, ist ein etwa zwei dm² großes Cartonblättchen, welches auf den 30 Zifferplätzen der 1. Seite jede der Ziffern von 1—9 dreimal, die Ziffern 6, 7 u. 8 außerdem noch ein viertesmal aufweist, u. z. so, dass je zwei neben- oder unter-

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 10., 13., 16., 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 4 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebür beträgt 50 kr. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zwespaltige Petitzeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebür von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:
Demeter Isopescul.

Verantwortlicher Redacteur:
Josef Wotta.

Redactions-Comité:
Nicolai Ieremievici,
und
Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrerangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversiegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 17.

Czernowitz, 10. September 1894.

XXII. Jahrg.

Ueber die Kurzsichtigkeit bei den Schulkindern.

Die Ursachen und Verhütung dieser Krankheit.

Von Prof. J. Wotta.

Bevor ich mich mit der Kurzsichtigkeit als Schülerkrankheit befassen kann, wird es nöthig sein, das Auge und seine wesentlichen Bestandtheile einer kurzen Betrachtung zu unterziehen, wobei ich ausdrücklich bemerken muss, dass ich mir durchaus nicht einbilde etwas ganz Neues den freundlichen Lesern vorzuführen, sondern diejenigen Leser, denen z. B. die Flüsse, Gebirge oder Thiere in Afrika oder Central-Asien bei weitem geläufiger sind als die Hauptorgane ihres eigenen Leibes, mit dem wichtigsten Sinne bekannt machen will, und darum bin ich bestrebt gewesen, auf Grundlage gemachter Wahrnehmungen und auf Grundlage eingehender Studien von Berichten über Versuche, welche von verschiedenen Männern der Wissenschaft in dieser Hinsicht ausgeführt und beschrieben wurden, eine kurze und übersichtliche Zusammenfassung dessen zu bieten, was einerseits als Ursachen der Kurzsichtigkeit angesehen und andererseits als Mittel zur Verhütung dieses Uebels empfohlen wird.

Das Auge gehört zu den höheren Sinnesorganen. Bezüglich der Sinne heißt es: »Die Sinnesorgane sind die Pforten der Seele, und was nicht durch die Sinne in die Seele gelangt, das existiert in ihr auch nicht.« Es ist auch jedem gebildeten Menschen bekannt, welche wichtige Rolle bei jeder geistigen Bildung unsere Sinne spielen, und die allerwichtigste Bedeutung haben unstreitig unsere Augen; Grund genug dieses theuerste Kleinod näher kennen zu lernen um es zu schützen, zu hegen und entsprechend zu pflegen.

Dass die Schärfe und die Dienstbarkeit unserer Sinne im allgemeinen und des Gesichtssinnes insbesondere mit dem culturellen Fortschritte der Menschheit im steten Abnehmen begriffen ist, wird kein Denker in Abrede stellen, und es fragt sich nur, ob dieser Abnahme eine Grenze bestimmt werden kann, oder ob sie ins Unbegrenzte zunehmen soll.

Se înțelege de sine, că trebuie să vorbești tot-deuna în tonul, în care ar fi vorbit persoana, pe care o faci să vorbească și de aceea să-ți dai osteneală de a fi stăpân pe voace. Petrică, a venit mama! Să se pronunțe cu totul altfel ca: Iubiților copii! cât de mult v'am dorit!

Prin această schimbare continuă a tonului, narațiunea ta nu numai că capătă vieță, ci și voacea ta capătă flexibilitatea cuvenită, ce îți e indispensabilă, dacă vrei să vorbești cu temei și pîntrundere cătră ai tăi școlari.

În fine, caută să pui și acțiune în narațiunea ta. Și aceasta o poți face, dacă cauți să exprimi prin mâna și mișcarea corpului tău, acțiunile pe care le narezi.

De pildă: Petrică, a sosit mama! trebuie pronunțat cu o mină, care să exprime cel mai înalt grad de bucurie. Pe lângă aceasta să nu aibi o pozițiune liniștită și să-ți iei o ast-fel de pozițiune în care e de obicei un copil prin veselia despre întoarcerea neașteptată a mult iubitei sale mame.

Ca material pentru convorbirea cu copiii mai propun încă explicarea unor ast-fel de tablouri, ce presintă pentru copii ceva atrăgătorii.

Bine înțeles, că toate tablourile au ceva atrăgător pentru copii, însă tot-deuna unul mai mult decât altul. Descrierea naturii celei pline de vieță, mai mult decât reprezentarea celei fără de vieță; animalele mai mult ca oamenii, și ființele active mai mult decât acelea, ce stau în neactivitate. Descrierea unei lupte între cucoși are pentru copii mai multă atracțiune, decât prezentarea feluritelor specii de găini. De sigur, că pe acestea le vor privi copiii câtva timp cu multă plăcere, însă îndată se vor sătura de aceasta. La privirea luptei dintre cucoși vor întârzi mai mult și ori ce repețire le va fi bine venită.

Tot ce s'ar dice despre narațiune, are valoare și pentru explicarea tablourilor. Dacă vrei să-ți atragi copiii, atunci să ai în vedere cu privire la ele aceleași observațiuni, pe care ți-le-am dat cu privire la celelalte.

Ași pute să-ți spun mai multe asupra amândurora, dacă simți însă îmboldire, ca să-ți atragi copiii prin narațiune și explicare de tablouri, atunci le vei învăța însuși, fără ca să ți-le mai spun eu.

Технічній выражена въ поодинокихъ школьныхъ предметахъ.

Якъ извѣстно, у насъ на Буковинѣ такі обставины, що въ семинаріи учительской мужеской. где н. пр. послѣднаго школьнаго року 76% питомцевъ руской и ромынской народности задля 16%. Нѣмцевъ (решта бо, с. е. 8% принадлежало польской народности), все предметы выкладываютъ ся на нѣмецкомъ языкѣ, а на рускомъ и ромынскомъ лише самый рускій, взгл. ромунскій языкъ яко такі, всего разомъ по 4 години въ I. и II. роцѣ а по 3 години въ III. и IV. роцѣ; окромъ того назначено по 1 години на тыждень въ III. роцѣ черезъ друге нѣвоче и въ IV. роцѣ черезъ цѣлый рокъ на науку специальной методики рѣжныхъ предметѣвъ. Позаякъ але питомцѣ низнихъ роковъ въ тыхъ предметахъ лише въ нѣмецкомъ языкѣ техничній выражена могли набути а до того еще и ѳновѣднихъ учебниковъ русскихъ нема, черезъ що та наука е лишь обманомъ, ибо майже весь часъ минае зъ диктованемъ тыхъ выражений, тожь — щобы згадану науку хоть въ части здѣлати выгѣднѣйшою и щобы молодымъ учителямъ, ставляющимъ ся до другого, с. е. квалификаційного испыту не бракло при томъ-же техничныхъ выражений — буде ся ѳтъ часу до часу все техничній выражения въ сихъ листахъ помѣщати, а то на першомъ мѣсяци новѣйшій, въ скобкахъ же давнѣйшій, с. е. якій находятъ ся въ давнѣйше уживаныхъ школьныхъ учебникахъ.

I. Технічній выраженя дотичній рахунковъ.

Rechnen — рахувати, числити (считати, исчисляти); zählen — числити, лѣчити (считати); numerieren — числовати (числити); Zahl — число (цифра, лѣчба); Ziffer — цифра; System — укладъ (составъ, система); Zehnersystem (dekadisches Zahlensystem) — укладъ десятковый; Rechnung — рахунокъ, рахуба (счетъ); Rechnungsart — способъ рахованя; Hauptrechnungsart, (Operation) — головной способъ рахованя, дѣло чисельне; bedeutende Ziffer — вартостна цифра; benannte Zahl — назване число; unbenannte Zahl — не назване число; einnamige Zahl — одноименне число; mehrnamige Zahl — многоименне число; einnamig benannte Zahl — одноименно назване число; mehrnamig benannte Zahl — мноименно назване число; gleichartige Zahlen — однородній числа; ungleichartige (heterogene) Zahlen — много- або рѣзно-родній числа; ganze Zahl — цѣле число; gebrochene Zahl (Bruch) — дробъ (ломъ).

Mehrheit (Vielheit, Menge) — многѣсть, скѣлькѣсть, сила; Einheit — единица, одина (еднотка); Merkmal — прикмета, признака, знамка; Zahlenbildung — творене (изображеніе) чисель; Größe — величина; Zahlengröße — величина чисельна; Raum — просторъ; Resultat — выпадокъ; anschaulich — наглядно; Anschaulichkeit — нагляднѣсть; Zahlenreihe — рядъ чисельный або чисель; natürliche Zahlenreihe — природный рядъ чисель; Einerstelle — мѣстце одиниць, — единичне або безъусловне; Zehner-, Hunderter-, ...stelle — мѣстце десятокъ, сотокъ, ...; Grundsatz (Princip) — за-сада, правило (законъ); Ziffernklasse — циферна громада; Classe der Einer — громада одиниць, с. е. ътъ 1. до 6. мѣстця, або ътъ одиниць до сотокъ тысячій; Classe der Millionen — громада мѣльонѣвъ, с. е. ътъ 7. до 12. мѣстця; Classe der Billionen — громада бѣльонѣвъ, с. е. ътъ одиниць бѣльоновыхъ до сотокъ тысячныхъ бѣльонѣвъ; Classe der Trillionen — громада трѣльонѣвъ, с. е. ътъ одиниць до сотокъ тысячныхъ трѣльонѣвъ и т. д.

Громада мае або 1 або 2 передѣлы: передѣлъ низшій и передѣлъ высшій, а передѣлъ мае 1, 2 або 3 цифры; низшій передѣлъ мае имя (назву) громадне а высшій передѣлъ мае сполучене имя подрядне або передѣлу высшого, с. е. тысячій. Наступуюча табеля показуе то наглядно:

Г Р О М А Д А									
трѣльонѣвъ			бѣльонѣвъ			мѣльонѣвъ			одиниць
П Е Р Е Д ъ Л Ъ									
	высшій		низшій		высшій		низшій		высшій
	сотки		десятки		сотки		десятки		сотки
	одиниць		одиниць		одиниць		одиниць		одиниць
и т. д.	тысячій		тысячій		тысячій		тысячій		тысячій
	трѣльон- новыхъ		трѣльон- новыхъ		бѣльон- новыхъ		мѣльон- новыхъ		тысячій
	сотки		десятки		сотки		десятки		одиниць
	десятки		одиниць		сотки		десятки		одиниць
	одиниць		одиниць		одиниць		одиниць		одиниць
	сотки		десятки		одиниць		сотки		десятки
	десятки		одиниць		одиниць		одиниць		одиниць
	одиниць		одиниць		одиниць		одиниць		одиниць
О В Н А Ч Е Н І Е									
	999		99		9		.		.
	2 5 4 8		0 0 0		2 7 3		4 0 1		8 2 9
			6 5 1		0 0 0		0 0 5		4 0 6
	1 8 6		4 2 0		3 0 0		0 1 7		0 0 6
									0 5 4
									0 2 9
									3 0 5

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4, 7, 10, 13, 16, 19, 22, und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 4 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebühr beträgt 50 kr. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zwispaltige Petitzeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebühr von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:
Demeter Isopescul.

Verantwortlicher Redacteur:
Josef Wotta.

Redactions Comité:
Nicolai Ieremievici,
und
Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrervereinerangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversiegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 18.

Czernowitz, 25. September 1894.

XXII. Jahrg.

Ueber die Kurzsichtigkeit bei den Schulkindern.

Die Ursachen und Verhütung dieser Krankheit.

Von Prof. J. Wotta.

(Fortsetzung.)

»Die Annahme einer Prädisposition (Anlage) ist nur bedingt richtig, und zwar nur insofern, als wir die physische Erziehung gleichsam als Erbschaft mit in den Kauf nehmen müssen und uns somit schon als Säuglinge im Besitze einer Dysämie befinden können. Die Disposition zur Kurzsichtigkeit ist nicht angeboren, sondern wird anerzogen, die Kurzsichtigkeit selbst ist niemals angeboren.« Sanitätsrath Dr. Fizia fand, dass von den Eltern der 103 kurzsichtigen Schüler des Teschener Gymnasiums in 14 Fällen der Vater, in 10 Fällen die Mutter allein und nur in einem Falle Vater und Mutter kurzsichtig waren. Man hat somit geschlossen: Da man weder von einer ererbten noch einer angeborenen Kurzsichtigkeit im Grosse und Ganzen sprechen kann — und da verhältnismäßig eine so grosse Anzahl von Menschen kurzsichtig wird, die Ursache dieses Übels müsse in der grösseren Anstrengung der Augen während des Schulbesuches zu suchen sein.

So plausibel dieser Schluss auf den ersten Blick erscheint, ebensowenig ist er seinem ganzen Inhalte nach richtig, selbst in dem Falle kann er keinen Anspruch auf allgemeine Giltigkeit erheben, wenn man den Umstand berücksichtigt, dass die Kurzsichtigkeit bei Städtern viel häufiger als bei der Landbevölkerung, bei Studierenden mehr als bei Handarbeitern angetroffen wird, und dass diese Krankheit mit der Verbreitung des höheren Volksunterrichtes zuzunehmen scheint; denn wäre diese Folgerung allgemein richtig, so müssten alle Personen, welche ihre Augen während des ganzen Lebens anzustrengen gezwungen sind, folgerichtig kurzsichtig werden, was durchaus nicht der Fall ist.

Bevor ich jedoch weitere Schlüsse zu ziehen mir erlauben kann, muss ich die Resultate vorführen, welche auf Grundlage durchgeführter Untersuchungen gewonnen werden.

Învață cum să-ți întrebuințezi mâinile.

Cine pune zahăr cu lingurița într'o ceașcă de cafea și acela-și întrebuințează mâinile, însă cumcă n'am în vedere o asemenea întrebuințare, dacă vré cine-va să îndemne pe alții de a învăța să-și întrebuințeze mâinile, se înțelege de la sine. A învăța să-și întrebuințeze mâinile însemnează mai mult a căută să aibă în a sa putere, prin felurite esercițiuni, toți mușchii lor, ca ast-fel să poată cu ei întreprinde și esecută felurite lucrări.

Și fiind-că aici e vorba de formarea cui-va, ca educator, atunci trebuie să înveți de a întreprinde cu preferință ast-fel de ocupațiuni, și a esecută ast-fel de lucrări, ce-ți pot fi de folos în educațiune.

Persoane, la care poți să înveți ceva în această privință găsești pretutindeni, și în cea mai mare parte vor fi gata de a-ți face cunoscută arta, pe care o întrebuințează în lucrările lor.

Așá d. e., dacă întâlnești o persoană, care posede desteritatea de a face diferite figurí prin îndoirea hârtiei, nu considerá aceasta ca ceva puțin important, ci caută de învăța. Aceasta îți va procura diferite avantagii la copí, ce 'ți sînt încredințați, și în special la aceia, cari au mâinile prea slabe spre a puté întrebuința instrumente.

Învață încă și împletitul, dacă ai ocasiune, fiind-că prin aceasta vei puté să-ți ocupi școlarii într'un mod plăcut și folositor.

Caută și un grădinar, dela care poți să iai lecțiuni câte-odată. Învață să poți întrebuința sapa și târnăcopul, să faci straturí, să cunoscí avantagiile, ce se pot observá la ieșirea, plantarea și așteptarea producțiunilor obicínuite ale grădinarilor. Dacă veđi, că se dezvoltá la ai tîi școlari înlesnirea pentru cultura grădináriei să nu te împotrivesc, ci să cauți de a nutri și a o satisface, de a fi ajutătorul și consilierul micilor grădinari și de a fi în chipul acesta pentru ei, o foarte importanta persoană.

Cu deosebire caută ocasiune de a învăța să lucrezi în lemn și cu mucava. Îți recomand aceste lucrări mai cu seamă, fiind-că sînt foarte curate și nu-ți dau atát de multe ocațiuni să-ți murdărescî mâinile, hainele și camera, și pe lângă acestea înveți să întrebuințezi și anumite instrumente ca rîndeaua, barda, sfredelul, burghiu, ciocanul etc...

Dacă scii să mánuescî asemenea instrumente, atunci puterea și activitatea e mărită și vei fi în stare de a o puté transmite și școlarilor și a-i conduce ast-fel la importanta, folositoarea și plăcutá lucrare din a lor inițiativă. De unde am timp, întrebă tu, ca să pot face toate acestea? Prin aceasta mă silesc, ca să-ți dau al optulea sfat.

Технічний вираженя въ поодинокихъ школьныхъ предметахъ.

I. Технічний вираженя дотычний рахунковъ.

(Дальше.)

Verhältnis — отношение (стосунокъ); Glied — членъ; Vorderglied — передникъ (предвѣдучій членъ); Hinterglied — слѣдникъ (послѣдуючій членъ); Exponent — кротникъ (выкладатель выложникъ); Verhältnis der Gleichheit — отношение рѣвности; steigendes Verhältnis — отношение ростуче (умножающе, прибывающе, возмoгающе, восходящее); fallendes Verhältnis — отношение спадающе, (унижающе, убывающе, нисходящее); gleiche Verhältnisse — рѣвнѣи отношеня; Formveränderung — видозмѣнъ; einfaches Verhältnis — простое (поединче) отношение.

Proportion — пропорція (сорозмѣрнѣсть, сорозмѣрие); äußere Glieder — крайні (крайнї) члены; innere Glieder — середні члены; stetige Proportion — постоянна пропорція; reine Zahlenproportion — щироцисельна пропорція; Richtigkeit einer Proportion — вѣрнѣсть пропорціѣ; Kennzeichen für die Richtigkeit der Proportion — знамена вѣрности пропорціѣ; Grundsatz (Criterium) — тверджене; zwei Arten von Zahlen sind gerade proportioniert — два роды чисель е прямо пропорціональнї, або стоять зъ собою въ прямѣмъ отношенїю; verkehrt proportioniert — ѳворотно пропорціональнї або стоять зъ собою въ ѳворотнѣмъ отношенїю; Regeldetrie — правило трѣхъ; einfache Regeldetrie — простое правило трѣхъ (трѣпоставка); zusammengesetzte Regeldetrie — зложено правило трѣхъ; Auflösung — розвязане; Zweisatzrechnung — двопоставка або рахунокъ двопоставнїй; Ausführung — выконане.

Capital — истина або капїталъ; **Zins** — провїзія (чиншъ, лихва, лифа); **Percent** — ѳсотокъ (процентъ); **Commissionär** — комїсантъ (справникъ); **Commission (Provision)** — комїсове (справне, провїзія); **Promille** — ѳтысячокъ (промїлле); **Staatspapier** — державнїй папѣръ; **Spesen** — кошта побочнї, (выдатки, кельтунокъ); **Sensarie (Mäklererei)** — барышѣвне (факторне); **Mäklergeschäft** — барышѣвництво; **Sensal (Mäkler)** — барышѣвникъ (факторъ); **Agio (Aufgeld)** — надавка (надатокъ, ажїо); **Termin** — речинець; **verzinsliches Capital** — ѳтсѳточно истина; **unverzinsliches Capital** — безъ ѳтсѳточно истина; **Anfangscapital** — початкова истина; **Endcapital** — наконецна истина; **aliquoter Theil** — вмѣтна часть; **Terminrechnung** — рахунокъ речинцевїй; **Gesellschaft** — спѣлка; **Gesellschaftsrechnung (Theilregel)** — рахунокъ спѣлки; **Verhältniszahlen** — числа ѳносительнї або ѳносники; **Durchschnittsrechnung** — рахунокъ пересѣчнїй; **Mischungsrechnung** — рахунокъ змѣшки; **legieren** — сплавлїати; **Legieren** — сплавнїе; **Legierung** — сплавно; **Kettenrechnung (Kettensatz)** — рахунокъ ретяжнїй (цѣпнїй укладъ — ѳтъ ретяжъ, ретягъ, цѣпа — Kette); **Strichmethode** — способъ попричертнїй; **Zinseszins** — ѳтсѳтокъ ѳтъ ѳтсѳткѣвъ; **Zinseszinsrechnung** — рахунокъ ѳтпровїзїйнїй, (рахунъ ѳтсѳткѣвъ ѳтъ ѳтсѳткѣвъ); **verzinsen** — ѳтсѳткувати (опроцентувати); **Aufzinsungsfactor** — чинникъ прирѳсту провїзіѣ; **Abzinsungsfactor** — чинникъ потрученїя провїзіѣ.

Potenz — степень; **potenzieren** — степенувати (пѣднести до степени); **Potenzexponent** — выложникъ (выкладатель, кротникъ) степени; **Wurzel** — корѣнь; **algebraischer Ausdruck** — загалнїй (альгебраичнїй) выразъ; **Coëfficient** — сочинникъ (коэфїціентъ); **Monom** — одночленъ (простїй выразъ, мономъ); **Binom** — двочленъ (бїномъ); **Trinom** — трѳчленъ (трїномъ); **Polynom** — многочленъ (зложенїй выразъ, полїномъ); **steigend geordneter Ausdruck** — ростучо уладженїй многочленъ; **fallend geordneter Ausdruck** — спадаючо уладженїй многочленъ; **positives Zeichen (Glieđ)** — додатнїй знакъ (членъ); **negatives Zeichen (Glieđ)** — ѳтъемнїй знакъ (членъ); **entgegengesetzt** — противнїй, -а, е; **Gleichheitszeichen** — знакъ рѳвности.

Zweite Potenz (Quadrat) — другїй (другоряднїй) степень або квадратъ; **dritte Potenz (Cubus)** — третїй (треторяднїй) степень або кубъ; **zweite oder Quadratwurzel** — другїй або квадратовїй корѣнь; **dritte oder Cubikwurzel** — третїй або кубїчнїй корѣнь; **Wurzel exponent** — выложникъ (кротникъ, выкладатель) кубїчнїй; **Wurzel ausziehen** — корѣнь добувати (вытягати).

Gleichung — рѳвнане; **Gleichung des ersten Grades** — рѳвнане перво-степенне; **Gleichung des zweiten Grades** — рѳвнане второстепенне; **Gleichung des dritten Grades** — рѳвнане третѣстепенне; **die Unbekannte** — незвѣтна; **Gleichung des ersten oder zweiten Grades mit einer oder mehreren Unbekannten** — рѳвнане перво- або второстепенне о одной або о бѣльше

неизвестных; bestimmte Gleichung — условне рѳвнана; unbestimmte Gleichung — безъусловне рѳвнана; Auflösung der Gleichung — розвязана рѳвнана.

Comparationsmethode — способъ вымѣтнй порѳвнана; Substitutionsmethode — способъ вымѣтнй вставленя; Eliminationsmethode — способъ вымѣтнй о рѳвннхъ чинникахъ.

Gewichtsmaße — тягарки (мѣры тягаровѣ); Schrot — вага монетна (стяжъ), Korn, зерно (вага широго, с. е чистого золота або сѣббла); Feinheit — цѣннѳсть (ширѳсть, чистѳсть); Feingehalt — цѣнный змѣсть; Zusatz — примѣшка (присада); Tausendtheile — тысячины; Münzpfund — монетный фунтъ; Zollpfund — мытовый фунтъ; Münze — монета; Münzfuß — стопа монетна; 45 Guldenfuß — 45-реньскова стопа; österreichische Währung — австрѣйска валюта; Gold-, Silber-, Kronen-, Wienerwährung — золота (сѣббна, коронова, вѣденска) валюта; Reichsgoldwährung — державно-золота валюта; Doppelwährung — подвѳйна валюта; die Mark — гривна; kölnische Mark — кольоньска гривна; Scheidemünze — монета здавкова (дрѳбнѣй грошѣ); Landesmünze — монета краева (обѣжна); Nenn- oder Nominalwert — именна вартѳсть; Curs — курсъ (цѣна); Curantgeld — обѣжна монета; Handelsmünze — торговельна (торговнича) монета; prägen — чеканити (ковати); geprägte Münze — чеканена монета; Längenmaß — довжина; Flächenmaß — площина; Zeitmaß — мѣра часу; Zeitgröße — часовина; Hohlmaß — мѣрчакъ; Körper- oder Cubikmaß — мѣра объема; Juwelen-gewicht — тягаръ бисерный; Goldgrän — золотый грень; Banknote — банкнота (банкѳвка); Staatsnote — нота державна (державка); Ballen Tuch oder Leinwand — звѳй (поставъ, пака, вюкъ) сукна або пологна.

(Дальше буде).

Local- und Provinzial-Nachrichten.

(Aus der Landesschulraths-Sitzung vom 5. September 1894.) Nachbenannten Volksschullehrpersonen werden Dienstalterszulagen zuerkannt, und zwar: den Unterlehrerinnen Clementine Awakowicz und Minna Kanczaker in Wiznitz und dem Lehrer Bazanski in Okna die erste, dem Oberlehrer Gregor Jakubowicz in Hatna und dem Lehrer Wilhelm Decker in Jakobeny die zweite, schließlich dem Oberlehrer Johann Jaroszynski in Brodok und dem Lehrer Daniel Mielnik in Neu-Solonetz die vierte. Dem gr.-or. Religionslehrer am Staatsgymnasium in Czernowitz, Eusebius Iwanowicz, wird die erste, dem Professor am gr.-or. Obergymnasium in Suczawa, Konstantin Prokopowicz die zweite, und dem Professor am Czernowitzer Gymnasium, Karl Wolf, die dritte Quinquennalzulage bewilligt. Die Bezirksschulrätthe in Kimpolung und Storozynetz werden zur Durchführung der Verhandlungen wegen Erweiterung der einclassigen Volksschule am Gutsgebiete Louisenthal auf zwei, beziehungsweise der einclassigen Volksschule in Ober-Stanestie auf drei Classen ermächtigt. Die einclassige Volksschule in Stupka wird auf zwei Classen erweitert, und der B-Sch-R. wird ermächtigt, mit Rücksicht auf die grosse Anzahl schulpflichtiger Kinder in dieser Gemeinde, die Verhandlungen wegen Erweiterung dieser Schule in eine 4classige durchzuführen. Nachstehenden Gemeinden werden unverzinsliche Vorschüsse aus der diesbezüglichen Dotation des Landesschulfondes für das laufende Jahr zu Schulhausbauzwecken bewilligt, und zwar: Gurahumora 1000 fl., Zastawna 2000 fl., Russ-Manastiora 1000 fl., Kimpolung 2000 fl.; überdies wird dieser Gemeinde die Bewilligung eines derartigen Vorschusses in gleich hohem Betrage für das kommende Jahr in Aussicht gestellt; Kisselen 2000 fl., Wiznitz 5000 fl., Radantz 2000 fl., Istensegits 1000 fl. und Kuczurmare 3000 fl. Wegen Systemisierung einer Lehrstelle für das Turnen und ein wissenschaftliches Fach an der gr.-or. Oberrealschule in Czernowitz, werden die entsprechenden Anträge dem Ministerium für Cultus und Unterricht erstattet. Die Supplenten am gr.-or. Obergymnasium in Suczawa, Johann Tiron und Dr. Emil Sigall werden in gleicher Eigenschaft für das

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 10., 13., 16., 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungenpreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 4 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebühr beträgt 50 kr. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zwespaltige Petit-
zeile 8 kr. Eine einmalige Beilage
4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebühr
von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:
Demeter Isopescul.

Verantwortlicher Redacteur:
Josef Wotta.

Redactions-Comité:

Nicolai Ieremievici,
und
Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversiegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 19.

Czernowitz, 10. October 1894.

XXII. Jahrg.

Dr. Wilhelm Vysloužil.

Mit dem 1. October l. J. wurde der k. k. Landesschulinspector, Herr Dr. Wilhelm Vysloužil, über sein eigenes Ansuchen in den Ruhestand versetzt.

Herr Dr. Wilhelm Vysloužil, geboren am 30. Jänner 1832 in Olmütz in Mähren, verbrachte die Kindes- und die ersten Jugendjahre in der deutschen Gemeinde Freihermersdorf in Schlesien, studierte sodann am Gymnasium in Olmütz und an der philosophischen Facultät der Universität in Prag, wo er im Jänner des Jahres 1854 die Lehramtsprüfung für Mathematik und Physik am ganzen Gymnasium mit gutem Erfolge ablegte. Mit Erlass der k. k. Statthalterei in Prag vom 28. September 1854 Zl. 29332 wurde er dem Prag-Altstädter Gymnasium als Probecandidat zugewiesen, erhielt aber noch im October desselben Jahres eine Supplentenstelle in Olmütz und im November 1855 eine solche in Brünn. Im Schuljahre 1858/59 war Dr. Vysloužil als wirklicher Lehrer am Gymnasium in Tarnow und sodann vom Schuljahre 1859/60 bis 1870/71 an dem Obergymnasium in Czernowitz. Nach zwölfjähriger Verwendung an dieser Anstalt bat er um Verleihung einer Professorsstelle an dem damals neuerrichteten Realgymnasium in Brünn, und verlebte dort die Schuljahre 1871/72 und 1872/73, zugleich aushilfsweise an einer communalen, und weiters an der neu errichteten deutschen stattlichen Lehrerbildungsanstalt beschäftigt.

Auf Grund der Allerhöchsten Entschliebung vom 22. September 1873 wurde Dr. Vysloužil zum Director des Staats-Real- und Obergymnasiums in Nikolsburg, und auf Grund der Allerhöchsten Entschliebung vom 9. Juni 1877 zum k. k. Landesschulinspector ernannt und dem k. k. Landesschulrathe für die Bukowina zur Dienstleistung zugewiesen.

Die Enthebung von diesem Amte erfolgte mit Erlass des Bukowiner k. k. Landespräsidiums vom 29. September 1894 Zl. 3692 auf Grund der Allerhöchsten Entschliebung vom 20. September d. J. — Herr Dr. Vysloužil wirkte durch 17 Jahre als Landesschulinspector. Der scheidende Landesschulinspector hat

de educator. Nu te-ai gândit de loc asupra valorii timpului? N'ai reflectat de loc, cât poate să cugete, să învețe și să lucreze un om inteligent într'o oară? Cum poți să te porți tu așa de risipitor cu oarele vieții tale? Cum vrei să poți educă, când te stăpânesce patima jocului? Nu te abați tu de la ale tale datorii, când sună oara de joc și te chiamă la masa de joc? Cum vei pute tu să predici a lor tîi școlari stăpânirea de sine când tu însuți ești școlar al patimii jocului? Nu va influența exemplul tîu asupra copiilor și îi vei face să aibă aplecare spre jocul de cărți?

Așa dar amice! tu care ești cuprins de aceasta patimă, alege! Renunță la jocul de cărți, sau la educațiune, fiind că amîndoue se împacă tot așa de puțin, ca și lucrările într'o turnătorie cu cântatul cu armonica.

Eu cred, că ți-am răspuns în de ajuns la întrebarea: de unde să am timp, ca să pot învăța toate acestea?

Renunță numai la toate deprinderile, pe care le-ai avut de a risipi timpul până acum, și atunci vei ave timp în abundență de-a învăța tot ce poate înlesni și ușură ocupațiunea cu educațiunea.

Caută de a intra în relațiune cu o familie sau cu o societate de educațiune, ai cărei copii seau școlari se deosebesc printr'o sănătate escelentă.

Și pentru-ce? Aceasta o vei ghici foarte ușor. Dacă vrei să te faci educator, atunci trebuie să înveți de asemenea, cum să ții școlarii sănătoși. În această privință ai pute să-ți însușești încă cunoscințele necesare în școalele medicilor și din scrierile pe cari le alcătuesc ei. Cred însă, că le poți dobândi mai ușor și mai sigur prin contactul cu persoane, cari au probat, că au cunoscința și desteritatea necesară în întreținerea sănătății copiilor.

Observă! grădinarul are mai multe mii de vâlastare în supravegherea sa, cari cresc și prosperează în a sa îngrijire, fără ca să aibă o cunoscință justă și solidă asupra părților lor interne, — fără să fi studiat fiziologia plantelor. În același chip vei învăța și tu să conservi sănătatea copiilor. În contact cu persoanele cu cari te consilies să întri în relațiune, vei vedé cum tratează copiii spre a pute procură corpului lor putere și energie și ce fac cu ei când se bolnăvesc.

În cel din urmă cas trebuie să scii trei lucruri! Să affi ce le lipsesce, ce le-a căusat boala și mijlocul simplu, prin care se poate înlătură desordinea din corp.

Toate acestea se învață mult mai sigur în contact cu ast-fel de persoane, sub a căror supraveghere prosperează copiii, decât din prelegerile medicale și din cărți, fiind-că la cei dintâii lucrurile se experimentează prin intuițiune, ear al aceștia prin descriere la a cărei întrebunțare se poate cine-va ușor înșelá.

Технічний вираження въ поодинокихъ школьныхъ предметахъ. *)

(Дальше.)

II. Технічний вираження дотычній геометріѣ.

Raum — просторъ; Räumlichkeit — просторѣсть; Raumgröße — просторина; Raumform — просторникъ; Richtung — напрямъ (направлене); Körper — тѣло; Materie — матерія (матѣва); Größe — величина; Weite — проширнѣсть; Anschauung — нагляднѣсть; Anschauungsvermögen — змога наглядности (змога поглядна); Modell — взорникъ (модель); Operation — дѣлане; begrenzen — обмежити; Ausdehnung — розтягнѣсть (розмѣръ); Punkt — точка (ка-

*) См. чч. 17 и 18.

панка); Fußpunkt — спідъ ліній; neben einander liegend — попри себе лежачій, а, е; senkrecht unter einander liegend — впроть поверхъ себе лежачій, а, е; schief unter einander — скосо поверхъ себе; aufeinanderlegen — наверхити; Ebene — рѳвнина, (рѳвня); Ebenheit — рѳвнота; eckiger Körper — гранякъ; runder Körper — круглякъ; Grundkörper — основнякъ.

Linie — лінія (ленія); gerade Linie — проста (пряма) лінія; krumme Linie — крива лінія; vertikale Linie — отвѳена (простопадла, простовисна) лінія; wagrechte Linie — позема (рѳвноводна) лінія; senkrechte Linie — прямова лінія; schiefe oder schräge Linie — скоса (скѳсьна) лінія; parallele Linien — рѳвнобѳжній ліній; nicht parallele Linien — нерѳвнобѳжній ліній; convergierende Linien — збѳжній ліній; divergierende Linien — розбѳжній ліній; Durchschnittspunkt — точка пересѳчна; Endpunkt — крайточка; verjüngter Maßstab — уменьшене мѳрило (уменьшена мѳра).

Kreislinie — колова лінія (коло); Mittelpunkt — осередокъ (средоточка); Umfang (Peripherie) — округъ (обвѳдъ); Durchmesser — поперечникъ (промѳръ); Halbmesser — пѳвпоперечникъ (полумѳръ, лучъ); Sehne — тѳтива (хорда); Tangente — стична; Bogen — лукъ (дуга); Projection — проекція; Neigung — наклѳнъ (нахилене).

Fläche — площа (площина); Kreisfläche — кружокъ (кругъ); Kreisabschnitt — ѳттинокъ (ѳтрѳзокъ) круга; Kreisabschnitt — вырѳзокъ круга; Kreisring — круговой перстенъ; Flächeninhalt — вмѳстимѳсть (кватратне содержане).

Winkel — куть; Schenkel — рамено (рамя); Scheitel — вершокъ; Transporteur — кутѳмѳръ; voller Winkel — повный куть; gestreckter (gerader) Winkel — выпрощеный куть; erhabener Winkel — выгнутый куть; hohler Winkel — вгнутой куть; rechter Winkel — прямой куть; stumpfer Winkel — тупой куть; spitzer Winkel — острый куть; schiefer Winkel — скѳсьный (скосый) куть; Nebenwinkel — примежный куть; Scheitelwinkel — вершковый куть; äußerer Winkel — вѳшний куть; innerer Winkel — внутренный (внутрѳшний) куть; correspondierender oder Gegenwinkel — отвѳтный куть; Wechselwinkel — поперемянный куть; Anwinkel — примежный куть; Distanz (Entfernung) — ѳтдалъ (ѳтстоя).

Dreieck — трикутникъ (триугольникъ, трибочникъ); Seite — бѳкъ; gegenüberliegend — супрѳтилежный, а, е; anliegend — прилежный, а, е; Außenwinkel des Dreieckes — вѳшний куть трикутника; gleichseitiges Dreieck — рѳвнобочный трикутникъ; ungleichseitiges Dreieck — нерѳвнобочный трикутникъ; gleichschenkliges Dreieck — рѳвнораменный трикутникъ; Grundlinie — лінія пѳдставна; Höhe — высокѳсть (высота); Spitze (Scheitel) — вершокъ (острѳнь); rechtwinkliges Dreieck — прямокутний трикутникъ; stumpfwinkliges Dreieck — тупокутний трикутникъ; spitzwinkliges Dreieck — острокутний трикутникъ; schiefwinkliges Dreieck — скосокутний трикутникъ; Hypothenuse — прѳтипряма; Kathete — пряма; Gleichheit — рѳвнѳсть; Ähnlichkeit — подѳбнѳсть; Congruenz — пристайнѳсть; congruent — пристайный, а, е; Congruenzfall — тверджене пристайности; construieren — построи (начѳрти); halbieren — переполовити (-вяти); pythagoräischer Lehrsatz — тверджене пѳтагорейске.

Viereck — чѳтырокутникъ (чѳтыроугольникъ, чѳтырѳбочникъ); Diagonale — перекутня (диагональ); Trapezoid — трапезойдъ; Trapez — трапезъ; Parallelogramm — рѳвнобѳжникъ; rechtwinkliges Parallelogramm — прямокутний рѳвнобѳжникъ (прямякъ); schiefwinkliges Parallelogramm — скосокутний рѳвнобѳжникъ (укосникъ); Quadrat — рѳвнобочный прямякъ (квадратъ, рѳвнобочный прямокутний рѳвнобѳжникъ); Rechteck — нерѳвно-

бочный прямникъ (нерѣвнобочный прямоугольный рѣвнобѣжникъ); Rhombus — рѣвнобочный укосникъ (рѣвнобочный скосокутный рѣвнобѣжникъ, ромбъ); Rhomboid — нерѣвнобочный укосникъ (ромбойдъ, нерѣвнобочный скосокутный рѣвнобѣжникъ); Fünf, Sechs, Sieben, Acht, Zehneck — пяти-, шести-, семи-, осми-, десятикутникъ; Vieleck — многокутникъ (многоугольникъ, многобочникъ); regelmäbiges Vieleck — правильный многокутникъ; unregelmäbiges Vieleck — неправильный многокутникъ; einspringender Winkel — впадный куть.

Körper — тѣло; Körperwinkel — тѣлесный куть; Körperecke — уголь; Kaute — грань (грана); eckiger Körper — гранчасть тѣло або гранякъ; regelmäbiger eckiger Körper — правильный гранякъ; Tetraäder (Vierflächner) — чотыростѣнь (чотыростѣнникъ); Hexaädar (Sechsfächner) — шестѣнь або шестистѣнь (шестѣнникъ або шестистѣнникъ, кубъ); Octaäder (Achtflächner) — осмистѣнь (-стѣнникъ); Dodekaäder (Zwölf flächner) — дванадцатистѣнь (-стѣнникъ); Ikosaäder (Zwanzigflächner) — двадцатистѣнь (-стѣнникъ); Polyäder (Vielflächner) — многостѣнь (стѣнникъ); unregelmäbiger eckiger Körper — неправильный гранякъ.

Prisma (Ecksäule) — гранникъ (гранный стовпъ, прѣзма, призма); Grundfläche — подстава; Seitenfläche — бочница (бочна площа); Oberfläche — поверхность; Seitenoberfläche — бочна поверхность; Grenzebene (fläche) — обмежница; Seitenkante — грана бочна; 3, 4, 5, . . . seitiges Prisma — три-, чотыро-, пяти-, . . . гранны прѣзма; senkrechtes Prisma — пряма прѣзма; schiefes Prisma — скоса (скѣсна) прѣзма; Parallelepiped — рѣвнобѣжностѣльникъ; rechtwinkliges Parallelepiped — прямоугольный рѣвнобѣжностѣнникъ; prismatischer Schnitt — перекрѣй прѣзмы; Netz — сѣть; Diagonalschnitt — перекутный крѣй; Cubikinhalte — объемъ (кубичне содержане).

Pyramide (Spietzsäule) — пѣрамѣда (остростовпъ); Spitze — острѣнь (вершокъ); Pyramidenhöhe — высота пѣрамѣды; Seitenhöhe — бочна высота; abgekürzte Pyramide — притуплена пѣрамѣда; Pyramidenstumpf — пѣрамѣдальный пенъ.

Runder Körper — круглякъ; Cylinder (Rundsäule) — валець (цѣлѣндеръ, круглый стовпъ); Mantelfläche — опония; gleichseitiger Cylinder рѣвнобочный валець.

Kegel — стѣжокъ (конусъ); abgekürzter Kegel — притупленный стѣжокъ; Kegestumpf — стѣжковый пенъ.

Kugel — куля; Achse — ось; Pol — бѣгунъ (поль, полюсь); Parallelkreis — рѣвнолежникъ; Berührungspunkt — точка стычна; der größte Kreis der Kugel — наибѣльше коло куль; Äquator — рѣвникъ; Kugelabschnitt — ѓтрѣзокъ куль; Halbkugel — пѣвкуля; Kugelmütze (Calotte) — чашка куль; Kugelzone (Gürtel) — полосъ кулевый.

Ellipse — елѣпса; Leitstrahl — проводный лучъ; Brennpunkt — ожгло (огнище, жарнице); Hyperbel — гѣперболя; Parabel — параболя.

(Дальше буде).

Local- und Provinzial-Nachrichten.

(K. k. Schulrath, Herr Demeter Isopescul), wurde mit der Inspicierung der romänischen Schulen in der Bukowina betraut.

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Er erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 10., 13., 16., 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 4 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebühr beträgt 50 kr. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zweispaltige Petitzeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebühr von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:
Demeter Isopescul.

Verantwortlicher Redacteur:
Josef Wotta.

Redactions-Comité:

Nicolai Ieremievici,
und
Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversiegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 20.

Czernowitz, 25. October 1894.

XXII. Jahrg.

Zur Behandlung polnischer Mädchennamen in den Schul-Nachrichten.

Mit dem einzigen Worte »Kleinösterreich« liebt man unser herrliches Buchenland zu bezeichnen, sobald von dem bunten Conglomerate gesprochen wird, zu welchem die verschiedensten nationalen Elemente der Bewohner desselben den Stoff lieferten. In prägnanter Kürze die zu bezeichnende Sache vollständig erschöpfend und daher auch vollberechtigt ist das Wort jedenfalls und wir besitzen, in mehr oder weniger gelungenen Darstellungen der Verschiedenheit der einzelnen, in Abstammung, Sprache, Sitten und Gebräuchen, Glaubensbekenntnissen und Trachten charakteristisch von einander sich abhebenden Völkersplitter unserer schönen, engeren Heimat, diesbezüglich illustrierende Bilder, wie solche reicher und packender kaum gewünscht, ja sogar kaum gedacht werden können.

Sociale, wechselseitig sich ergänzende Existenzbedürfnisse, dieser unermüdet thätige Motor im labyrinthisch sich durchkreuzenden Gruppenverkehre der Menschen, bringen es naturgemäß mit sich, dass so Manches aus der einen oder aus der anderen Gruppe derselben hinüberspringe und in der Mitte derselben dankbaren Boden gewinnend und kräftige Wurzeln schlagend, unter localer Begünstigung eine Metamorphose durchgehe, die über kurz oder lang nicht mehr gestattet, wenigstens auf den ersten flüchtigen Blick nicht, in der sich darbietenden Erscheinung den ursprünglichen Fremdling zu vermuthen.

Nirgends wohl macht sich dieser, man möchte sagen, von der allwaltenden, liebevollen Mutter Natur angestellte Versuch zur still und unbeobachtet fortschreitenden Verquickung der heterogensten Urstoffe so sehr bemerkbar, wie auf dem Gebiete der Sprachen, von denen keine der heute lebenden von sich behaupten darf, an nicht ureigener Fülle sich bereichert zu haben: Der Nachbar lernt ja vom Nachbar, entlehnt ihm für das Erlernete, durch Nützlichkeit oder Schönheit willkommene den entsprechenden, den Begriff deckenden Ausdruck und da es der Nachbarn gar so viele gibt, nach rechts und links, bis in die

În același timp încep și puterile aflătoare în mână de a manifesta o tendință spre acțiune. Copilul apucă, pipăe și aruncă orî și ce de la un loc la altul. Dacă i-se dă în urmă un cal de lemn el îi clădescе un grajdîu din cărți sau scaune, îi dă de mîncare, îl scoate afară, îl leagă de un scaun, sau de altceva, ce poate servi ca trăsura și de a fi trasă de el, etc. Numai după ieșirea din starea de copilărie începe rațiunea să se arete activă prin reprezentarea lucrurilor nesensuale.

Prin aceasta natura ne-a arătat ordinea, în care putem să-i fim de ajutor la dezvoltarea puterilor fragede.

СТРАВА, ТРАВЛЕНЕ ЕИ И КРОВЬ.

(Пбеля 2-ои книжочки „Де-що про здоровле“ изъ выданъ товариства „Просвѣта“ 1881 — списавъ Николай Шкурганъ.)

Страва, яку чоловѣкъ пріймае, походить або зъ рoстинъ або зъ звѣрять. Частинки, якихъ чоловѣкъ до житя потребуе, суть передовсѣмъ: бѣлокъ, товщъ, вода и сѣль. Въ гдeкотрыхъ стравaxъ, особливо въ молоцѣ и яйцяхъ, находимо всѣ тѣ частички, тому молоко и яйца е найлѣпшимъ поживлѣнемъ; въ иншихъ е лише одна або двѣ зъ нихъ а крѣмъ того богато такихъ частинокъ, котрѣ непотрѣбнѣи нашому тѣлу. Бѣлка находить ся въ мясѣ звѣрять богато, далеко меньше въ рoстинахъ. Щобы тѣлько бѣлка зъ рoстинныхъ стравъ въ наше тѣло впровадити, що н. пр. зъ фунта мяса, мусѣли бысьмо 5 до 6 фунтѣвъ, а бараболѣ навѣтъ 9 до 10 фунтѣвъ спожити. Анѣ самѣ стравы рoстиннѣи, анѣ самѣ мяснѣи не въ станѣ впровадити въ наше тѣло тѣлько и такихъ частинъ, кѣлько ему треба, щобы клѣточки, зъ якихъ оно зложено, ѣтновляли ся належито, а тымъ самымъ удержувало ся здорове. На то потребуемо ѣтповѣдного выбору, ѣтповѣднои мѣшанины стравъ рoстинныхъ и мясныхъ.

До такихъ стравъ належать: 1. молоко, яйца и масло, котрѣ мѣстятъ въ собѣ бѣлокъ, товщъ, воду, гдeяку сѣль, а крѣмъ того и цукоръ молочный; 2. стравы зъ рѣжныхъ родѣвъ збѣжа, а то зъ муки, крупъ и грѣсу, котрѣ мають въ собѣ богато крохмалю, котрый то перемѣняе ся въ цукоръ; 3. стравы зъ овочѣвъ стручковыхъ, якъ бобу, фасолѣ, гороху и линты або сочевицѣ, бо въ нихъ е богато бѣлка; 4. грибы, въ котрыхъ мѣстить ся богато бѣлка и цукру; 5. всяка ярина, якъ: капуста, морква, огѣрки, чеснокъ (чеснокъ), цыбуля, бураки, редька и иншѣ, въ котрыхъ е найважнѣишѣи, нашому тѣлу потрѣбнѣи соли; 6. барабуля (картофля або бульба) и садовина, маюча въ собѣ богато воды, тай трохи бѣлка и крохмалю; 7. товщъ звѣрчѣи въ мясѣ самѣмъ або въ окремиѣ омастѣ яко сало (смалець) и масло, и товщъ рoстинный яко олѣи и олива, котрый то заступае почастѣ поживлѣне бѣлкове, а особливо е потрѣбный сухимъ и прудкимъ людемъ а наибѣльше дѣтемъ, котрѣ богато товщю потребують; 8. такожь дуже важною тай конечною поживою е сѣль, котра находить ся у всѣхъ частяхъ нашего тѣла и справляе, що мы по стравaxъ соленихъ воду такъ радо а навѣтъ конечно пити мусимо, черезъ що власне скорѣишѣи ѣбѣгъ сокѣвъ нашего тѣла наступае, а тымъ самымъ и скорѣише травлене; 9. еще важнѣишою нѣжь страва е вода, зъ котрой то въ наибѣльшѣи части и наше тѣло складае ся, досвѣдъ бо поуцае, що люде довше можуть жити безъ стравы нѣжь безъ воды: тому то мы воду повиннѣи пити, однакъ понеже такъ плынуца потоками, якъ и стояча въ ставахъ нечиста и до питя недобра, нездорова, лишь чисту, свѣжу, керничну; 10. въ кѣнци додае ся до стравъ еще оцту, котрый стравы робить смачнѣишими и хоронить

ихъ ътъ зѡпсутя, розпускае гдеякѣ стравы въ жолудку и пѡддержуе травлене, и перцу, и мбиру, шафрану, бѡбкового листя и инше, однако не для поживлѣня, але лишь для смаку, они бо пѡддражнюють жолудокъ, черезъ що бѡльше поветае квасу жолудкового. Пѡдставоу нашего здоровья е ѡтповѣдне и достаточне ѡтживлѣне. Но не лише наше здоровье, але и цѣле наше успособлѣне, способнѡсть и охота до працѣ зависятъ ътъ належитой чинности нашего жолудка; тому то и богато е правды въ тѡмъ, що кажутъ люде, що жолудокъ се осередокъ цѣлого житя (цѣлого свѣта). По чѣмъ то пѡзнаемо, що мы добре здорового поживили ся? по тѡмъ, що чуемо ся здоровыми, охочими до працѣ, веселыми. Чоловѣкъ сильный, котрый тяжко працюе, потребуе бѡльше зѣсти, нѣжъ слабый, котрый менше и лекше працюе. За богато ѣсти нездорово, якъ и за мало. Стравы, якъ уже знаемо, треба ѣсти мѣшанѣ, с. е. звѣрячѣ и ротивнѣ, бо не веѣ стравы мѣстятъ въ собѣ все, що до будовы, до ѡтновленя нашего тѣла потрѣбне; одна мае се, друга инше, чого одной недостае, мае друга. Худый чоловѣкъ повиненъ ѣсти такѣ стравы, въ котрыхъ е товщъ, цукоръ и крохмаль; товстый сего не потребуе, мае ѣсти хуре мясо, сыръ безъ товщу и бѣлокъ яецъ. — Люде, котрѣ руками працюють, можуть травити тяжшѣ стравы якъ тѣ, що головоу (розумомъ) працюють. Чимъ тяжше працюемо, отже чимъ бѡльше силъ зъуживаемо, тымъ бѡльше поживы мусимо прибирати.

Стравы, котрѣ споживаемо, жолудокъ травить, т. з. перероблюе ихъ такъ, щобы були здѡбнѣ побѡлшити, ѡтновити клѣточки нашего тѣла. Якъ то ся дѣе? Ото насампередъ розберѣмъ ще разъ, що то зъ стравоу стае ся, коли ю споживаемо. Насампередъ роздробляемо ю зубами и мѣшаемо зъ слиною, почѣмъ проликаемо, и ѡтъ теперъ она уже не пѡдлягае нашѡй воли, чуемо ю лишь тогда, коли она надто горяча або зимна. Дѡставши ся до жолудка, мѣшають ся веѣ кавалочки зъ сокомъ жолудковымъ и зъ собою; а коли зъ всеи стравы, котру мы спожили, зрѡбила ся въ жолудку лемѣшка, переплывае она уже яко лемѣшка до тонкихъ кишокъ, въ котрыхъ домѣщуе ся до неи жовчъ, що выходитъ зъ пѣчѣнки. Зъ середины тѣ кишки не гладкѣ, а рапавѣ, а коли приглянути ся лѣпше тымъ рапавымъ мѣсямъ, пѡзнати, що выстають кѡнчики маленькѣ, котрыхъ тамъ находить ся безъ числа. Тѣ кѡнчики вытягають зъ той лемѣшки такѣ частички, котрѣ наше тѣло ѡтживляють, и допроваджують ихъ до тоненькихъ жилокъ, въ котрыхъ уже не уздришь лемѣшки, бо вѡйшли до нихъ лише такѣ частички, котрѣ нашему тѣлу на ѡтживлене служатъ, — и котрѣ мы уже называемо — кровь. Се найважѣйша робота тѣла нашего: замѣнити стравы, котрѣ мы спожили, въ кровь, въ властиве поживлѣне нашего тѣла.

Кровь мае двояку працю: она мусить допровадити до нашего тѣла то, що ему до ѡтновленя потрѣбне, а забрати зъ нею то, що зъужило ся. Мы вдыхуемъ воздухъ, котрый, якъ вѣдомо, складае ся зъ кислорода (кисеня або квасника) и азота, зъ домѣшкоу водяныхъ паръ и вугляного квасу (вугляну).

Кисень, зъ него дѡстае ся до нашей крови, черезъ що поветае тепло; вуглянъ, котрый теперъ поветае, выдыхуемо, а вода выходитъ зъ насъ черезъ шкѡру яко пѡтъ. — Та часть кисеня, що дѡстала ся въ нашу кровь, зъуживае ся дуже скоро, тому треба все нового кисеня допроваджувати, що власне дѣе ся черезъ вѡддыхане. Зъ того видимо, що наше истноване, наше жите, залежить въ тѡмъ, щобы до крови допроваджувати все нового кисеня, котрый находить ся въ окружающѡмъ насъ воздухѣ. — Знаемо зъ попередного, звѡдки кровь бере ся, а и се вѣдомо каждому, що кровь ѡбѣгае меншими и бѡльшими, тоншими и грубшими рурочками, жилками наше тѣло, и въ кождѡмъ мѣсеци нашего тѣла находить ся, бо

кожда часть тѣла потребуе, вѣдновленя, котрою ему кровь достачуе. Осередкомъ, въ котрѣмъ кровь збирае ся и ѳтки выходить, где еи отже найбѣльше, е наше сердце; оно нѣколи не спочивае, бо, коли перестает бити (рушати ся), тогды и чоловікъ перестает жити, ѳнъ умирае, стае ся трупомъ.

Зъ разу тонесенькими, а потѣмъ (черезъ то, що тоненькі сплили ся разомъ). що-разъ грубшими рурочками (жилками) дѣстае ся кровь зъ кишокъ до нашего сердца; ѳтеи она иде до легкихъ, до котрыхъ черезъ вдыхане дѣстае ся кисень воздуха. Кровь, котра жилами дѣстае ся до легкихъ, е чорна, черезъ то але, що мы вдыхуемо воздухъ до легкихъ, входитъ въ ню кисень воздуха и она ѳтъ него змѣняе ся, стае ся червонною. Зъ легкихъ вертае она отже уже перемѣнена, чорна, иншими дорогами до сердца и то до лѣвой его половины, а ѳтеи розпливае ся зъ разу бѣльшими струями, а потѣмъ що разъ меншими, тоншими по цѣлѣмъ тѣлѣ. По дорогахъ, котрыми переплывае, лишае она частички потрѣбні на ѳтживлене (ѳтновлене) кѣлочокъ, зъ якихъ тѣло наше зложено, а забираючи заразомъ зъ собою зъужиті, вертае зъ найдалшихъ мѣецъ нашего тѣла зъ-разу тонесенькими струями, котрі що разъ дальше въ грубші жили зльвають ся, теперъ уже яко кровь чорна — несуча зъужиті нездалі частички — до сердца, а ѳтеи зновъ до легкихъ, где ѳтновляе ся, и такъ дальше обѣгае тѣло наше, ажъ застигнемо. — Черезъ то, що чоловікъ ѳтдыае, забирае ѳнъ кисень зъ воздуха, а выдыхуе вуглянъ, шкѣдливый намъ; треба отже старати ся, щобы ѳтновлювати воздухъ въ хатѣ, такъ якъ его ѳтновлювати мусимо въ нашихъ легкихъ; тому повинні мы вѣми силами старати ся, щобы утримати ихъ въ добрѣмъ станѣ, а се дѣе ся въ той способъ, що вдыхуемо въ себе повѣтре чисте; такожь не повинні мы допускати до того, щобы кровь великими струями до легкихъ дѣстала ся, якъ то дѣе ся тогды, коли задыхаемо ся сильно чи то ѳтъ працѣ чи зъ иншой причины, або коли уживаемо такихъ напитокѣвъ, котрі прискорюють обѣгъ крови.

Воздухъ може такожь стати ся причиною хоробы, коли ѳнъ занечисненый нездоровыми примѣшками, н. пр. порохомъ, дымомъ, якою стухлиною або тымъ сопухомъ, що повеае зъ поту, зъ брудного шматя, зъ хоробъ заразливыхъ и въ загалѣ изъ мѣецъ нечистыхъ, або коли вдыхуемо воздухъ уже зъужитый, котрый мы выдыхали, котрый мало въ собѣ мѣститъ кисеня, а богато вугляню.

(Дальше буде).

Local- und Provinzial-Nachrichten.

(Aus dem Unterrichtsministerium.) Der bisherige Vorstand des Präsidialbureaus im Unterrichtsministerium Sectionsrath Dr. Rich. Freiherr v. Bienerth wurde vom Unterrichtsminister zum Referenten für Angelegenheiten der Hochschulen (mit Ausnahme der Universitäten) berufen. An seinerstatt wurde der Ministerialsecretär Dr. Eugen Freiherr Hauenschild v. Przerab zum Vorstand des Präsidialbureaus ernannt. Weiters hat Ministerialrath Dr. Arthur Graf v. Bylandt-Rheidt, der bisher das gegenwärtige Referat des Freiherrn v. Bienerth innehatte, das Referat für Volksschulangelegenheiten übernommen, welches bekanntlich vor ihm sich in den Händen des verstorbenen Hof- und Ministerialrathes Karl German befunden hat.

(Verein der Lehrer und Lehrerinnen in Czernowitz.) Vom herrlichsten Wetter begünstigt wanderten am 14. October l. J. eine grössere Anzahl Lehrer und Lehrerinnen der Vorstadt Manasteriska zu, um der dort stattfindenden Wander-Versammlung des Vereines der Lehrer und Lehrerinnen in Czernowitz beizuwohnen. Am Portale des Schulgebäudes in Manasteriska erwartete der Leiter dieser Anstalt, Herr Max Kaindl,

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 10., 13., 16., 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 4 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebür beträgt 50 k. c. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zwispaltige Petitzeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebür von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:
Demeter Isopescul.

Verantwortlicher Redacteur:
Josef Wotta.

Redactions-Comité:
Nicolai Ieremievici,
und
Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrerangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversiegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 21.

Czernowitz, 10. November 1894.

XXII. Jahrg.

Zur Kurzsichtigkeit der Schüler.

Es ist eine bereits vielbesprochene und in Fachkreisen erörterte Thatsache, dass die Sehschärfe unserer Schuljugend, bei den grossen Anforderungen, welche an die Sehorgane gestellt werden, in relativ sehr hohen Percenten unter der Norm sich befindet und durch gesteigerte Inanspruchnahme und das vorrückende Lebensalter immer mehr herabgedrückt wird. Wenn auch erbliche Anlage in vielen Fällen zunächst Schuld daran trägt, muss dennoch von jedem unbefangenen Beurtheiler zugestanden werden, dass die Fortentwicklung dieses angeborenen oder erworbenen Gebrechens in erster Linie der dauernden Anstrengung der Augen, bei mangelhafter Beleuchtung, und fehlerhafter Körperhaltung, zuzuschreiben ist. Jeder fürsorgliche Schulleiter sollte diesen Umständen Rechnung tragen, zumal eine ärztliche Ingerenz wohl noch für einige Zeit ein *pium desiderium* bleiben dürfte. Deshalb habe auch ich die Aufforderung, welche der k. k. Schulrath und Director des k. k. Staatsgymnasiums in Radautz, Herr Heinrich Klausner, mir zu Theil werden ließ, zu Beginn des Schuljahres 1894/5, sämtliche Schüler dieser Anstalt bezüglich ihrer Sehkraft einer ärztlichen Untersuchung zu unterziehen, mit vieler Freude begrüsst, und habe mich mit allem Eifer bestrebt derselben gerecht zu werden. Ich fühle mich angenehm verpflichtet, diesem ausgezeichneten Schülmanne, welcher schon bei so vielen Gelegenheiten das lebhafteste Interesse und die umsichtigste Obsorge für Schulhygiene und nebst dem intellectuellen und moralischen auch für das physische Wohl der Schüler dieser Anstalt, manifestierte, hiefür, so wie auch für die liebenswürdige und belangreiche Unterstützung in Ausführung der Untersuchung, meinen besten Dank zu sagen.

Die Untersuchung wurde in einer für praktische Zwecke hinreichenden Methode mit den Schriftproben nach Snellen vorgenommen, und besteht darin, dass für bestimmte Entfernungen ermittelte Schriftzeichen, von einem normalen Auge auch thatsächlich bei guter Tagesbeleuchtung und Vermeidung des directen blendenden Sonnenlichtes gelesen werden. Liest ein Auge beispielsweise, die für

СТРАВА, ТРАВЛЕНЕ ЕИ И КРОВЬ.

(Посля 2-ой книжочки „Де-що про здоровле“ изъ выданъ товариства „Проевѣта“
1881 — списавъ Николай Шкурганъ.)

(Конецъ.)

Чимъ бѣльше поживныхъ частей до крови дѣстане ся, отже чимъ поживнѣйшій стравы ѣмо, тымъ меньше ихъ потребуемо; помагае намъ при томъ и се, коли мы посолимо достаточно страву, роздробимо ю добре и змѣшаемо добре зъ слиною и такимъ способомъ бѣльше частей изъ стравы зъужиткуемо; такожь черезъ то, що поживаемо стравы водою, помагаемо дуже травленю, якъ и тымъ, коли спѣчнено трохи по обѣдѣ. Розумѣе ся, що належить дуже выстерѣгати ся стравъ и напитокѣвъ шкодливыхъ нашему тѣлу а и такихъ, котрѣ травлене спожитого корму спинають або цѣлкомъ его не допускають, якъ н. пр. студеной якъ лѣдъ воды; дуже горячихъ стравъ, сильныхъ напитокѣвъ, надмѣрной приправы корѣнемъ, силѣнѣлого хлѣба, зѣпсованыхъ або такихъ стравъ, що зъ стухлои муки приправлей, грибоѣвъ недобрыхъ, недопеченой або недовареной стравы и иныхъ. Не меньше вагу треба класти и на начиня, въ котрыхъ переходимо або варимо страву. Коли отже заскоро ѣмо, не лишаемо стравѣ потрібного часу, чтобы она змѣшала ся зъ сокомъ жолудковымъ, а до того, не заслинивши стравы въ ротѣ, робимо ю тяжше нестравною; тому конче е потрібно, стравы добре зубами перемолоти, и звѣльна пролыкати.

Кѣлько чоловѣкъ повиненъ ѣсти, чтобы себе въ добромъ здоровю утримати, грудно одну мѣрку для всѣхъ приписати. Люде, що на вѣльнѣмъ воздухѣ працують, требуютъ бѣльше якъ тѣ, що при варетатахъ въ хатѣ сидятъ; въ зимѣ въ загалѣ ѣдятъ люде бѣльше якъ лѣтомъ въ часѣ спеки.

Щобы здоровымъ бути, не досыть на томъ, абы впроваджувати въ себе ѣтповѣдну поживу; треба ще и тѣ части тѣла, котрѣ сю трудну працю выконовати мають, вѣдповѣдно утримувати, с. е. старати ся, чтобы они (зубы, горло и жолудокъ) не хорѣли.

Три е на свѣтѣ необходимѣ для житя нашего рѣчи: вода, воздухъ и земля-мати, що насѣ живить. Земля безъ воды то пустыня, на котрѣй нѣ одно стебло, нѣ одна мушка не жила-бы. Возмѣмъ изъ землѣ воздухъ, а за годину все, що дыхае, загине. Нѣхто не въ силѣ придумати другу яку рѣчь, ѣтъ котрой чоловѣкъ бувъ-бы такъ зависимый якъ ѣтъ землѣ, ѣтъ воды и ѣтъ воздуха.

Якъ належить обходити ся въ гдеякихъ наглыхъ випадкахъ хоробы або въ часѣ заразливыхъ хоробъ, зъ утоплеными, отроеными и т. п.

Перше, на що наибѣльше уважати треба, е се, чтобы часть тѣла дѣткена хоробою, чи то зломана, чи зранена, була хоронена ѣтъ всякого ушкодження; такъ примѣромъ болячою ногою не можъ ставати, а рукою звихненною не можъ рушати; коли горло болить, не кричати, не ѣсти острого корѣня и не пити острыхъ напитокѣвъ; або коли въ серединѣ що долягас, не ѣсти твердыхъ стравъ; око слабе хоронити ѣтъ яркавого свѣтла, пороку, дыму; коли кого, груди болятъ, выстерѣгати ся зимного воздуху, не меньше такого, въ котромъ порошокъ, дымъ, смрѣдъ находить ся и т. п.

Першою и найлѣпшою помочою при якихъ-небудь ушкодженняхъ тѣла, якъ при зраненю, зломаню кости, такожь, коли пѣднесемо ему руки до горы, чтобы ихъ ажъ зъ головою зрѣвнати. Потѣмъ спроважуеь руки назадъ такъ якъ були, и тиене ся ними уважно але сильно въ сторону грудей

такожь черезъ двѣ секунды, черезъ що воздухъ зъ легкихъ выгонимо. Такъ треба робити доти, доки не спостережемо, що чоловікъ самъ легко ѳдыхати почне; звичайно наступае теперъ сонъ, котрому нѣколи не треба перешкожувати.

Утопленому треба передъ всѣмъ якъ найскорше ротъ, нѣсь и горло очистити зъ болота, пѣску и воды; потѳмъ треба его занести до теплои хаты, тутъ скоро розѳбрати и бокомъ такъ положити, щобы голова и груди трохи звисали, черезъ що вода выплывати зможе. Коли вода вытекла, треба его посадити такъ, щобы голова трохи выше лежала а ноги висѣли, отъ якъ коли мы сидимо; потѳмъ треба его обтерти сухимъ ручникомъ и прикрыти вовнянымъ платемъ, щобы огрѣти, а въ кѳнци ужити способу, якій повыше, поданий, щобы до житя привести.

Купѣль тепла и натиряне въ нѣй богато причиняють ся до привернення до житя. При всѣмъ тѳмъ, коли вытягнувши зъ воды до дому несемо, на постѣль кладемо и т. д., належить уважно поступати, щобы не трясти тѣломъ, не обертати головою въ долину. Розумѣе ся, що зъ тои причины не можна утопленого везти до хаты на возѣ, але треба его уважно нести.

Удушєныхъ шкодивимъ воздухомъ (чадомъ) треба якъ найскорше на свѣжій воздухъ вынести.

Пораженыхъ громомъ треба розѳбрати, а посадивши въ поставѣ сидячѳй окривати теплыми покрывами и въ такій способъ, якъ згадувано при замерлыхъ, до вѳдыханя привести.

Замерзлого не можна ѳтъ разу огрѣвати, лише звѳльна. Такожъ треба уважно его пѳдносити, найлѣпше пѳдеуваючи пѳдъ него дошку, щобы не поломити костей. ѳттакъ треба его занести до холодной, неопаленои хаты, уважно одѣжь стягнути, и обкладати цѣлого, винавни ротъ и нѣсь, ледомъ, снѣгомъ або, коли сего нема, дуже студеною водою такъ довго, ажъ шкѳра змякне а ноги и руки рушати ся почнуть. Коли вже шкѳра трохи розѳгрѣе ся, не треба бѳльше ледомъ анѣ снѣгомъ окладати, лише цѣле тѣло зимними шматами натирати; въ кѳнци, коли вже ѳтжѣе, скупати въ теплѳй водѣ.

Часомъ лучить ся, що чоловікъ напрасно утратить память себе (свѣдомѳсть, чувство) и одна половина тѣла стае цѣлкомъ безвладна; тогды, закимъ ся помочи лѣкарскои засягне, належить зняти всю тверду и прѣстаючу одѣжь, поясъ, черевики и т. п., посадити хорого, ѳтсвѣжувати повѣтре, огрѣвати ноги, голову и чоло студеною водою або ледомъ окладати, и всего выстерѣгати ся що хорого разило бы, або черезъ що кровь до головы могла-бы ударити.

Коли ѳдка гадина кого укуситъ, треба кровь изъ раны выдушувати, щобы ей зъ того мѣся якъ наибѳльше сплывало; се можъ найлєкше въ такій способъ зробити, коли наоколо раны тиснемо пальцами. Потѳмъ треба якъ найскорше рану вымыти горячою водою и розпеченымъ зелѣзомъ вычеци.

Коли кого скаженный пєсь укуситъ, треба заразъ обвинити мѣсе повыше раны сильно ниткою або шнурочкомъ щобы кровь закажена не розплывала ся по тѣлѣ; почѣмъ треба кровь зъ раны выдушувати, щобы богато ей уйшло, а потѳмъ змыти таку горячою водою и засягнути помочи лѣкарскон. Скаженого пєса можна пѳзнати по сихъ признакахъ: ѳнъ змѣняе свое успѳблене, стае ся сумнымъ, тихимъ, до своего газды непривязанымъ, шукае темныхъ мѣсць, де-бы мѳгъ сховати ся, ротъ ѳтворуе; языкъ ему сохне, червонѣе дуже, радо тогды лиже зелѣзо и все студене; стае ся неспокойный, то вєтае то зновъ кладе ся, ходитъ кѳлька разѳвъ въ около мѣся, где лежитъ, то зновъ положитъ ся, ажъ въ кѳнци опускае се

мѣсце и хату своего газды, щобы до ной бѣльше не вернути. Во той часѣ нѣякій ланцухъ не вздержитъ его, нѣякій муръ не спинитъ его, все нищитъ рве, перескакуе, щобы ся лише на вѣльнѣсть дѣстати. Въ кѣнци нападае его охота, все кусати, навѣтъ дерево, неживй звѣрята, все що подыбле; голосоь его змѣняе ся, ѣнъ теперъ лишь вые коротко хрыпливымъ голосомъ; слина пускае ся зъ рота, долѣшна щока виситъ нерухомо; хвѣсть затыгае пѣдъ себе. Ся хороба мучитъ бѣднй звѣрята 6 до 10 днѣвъ, почѣмъ въ страшныхъ мукахъ гинуть.

Малымъ дѣтемъ не треба позволяти, абы ся зъ псами бавили, бо на псахъ — въ носѣ и ротѣ живутъ хробаки, котрй и до чоловѣка дѣстають ся, черезъ що ѣнъ неразъ довгй роки тершитъ, не знаючи причины слабости, котру и знатокови не легко ѣтгадати.

Коли клѣщъ вѣѣсть ся въ тѣло, неможъ его ѣтрывати, бо голова лишитъ ся, а тѣло въ тѣмъ мѣсци ятрить ся и набирае; треба на него каплю нафты або оливы пустити, а ѣнъ самъ за якийъ часѣ ѣтпаде.

Коли село яке хороба навѣститъ, треба передъ вѣемъ старати ся, щобы хату якъ найчастѣйше провѣтрювати, чисто ю удержувати, чисту свѣжю керничну воду пити и якъ наименьше стыкати ся зъ людьми и хатами, въ котрыхъ хороба пануе. По мѣстахъ поливають всякй мѣсця, где лишь трохи воздухъ занечищуе ся, такимъ пльномъ (розчиномъ карболовымъ), що нищитъ всякй зародки хоробы и нечистого повѣтря, черезъ що и не тѣлько людей въ такихъ часахъ умераетъ. Пльнъ той не дорогй а можна его въ кождѣй аптицѣ дѣстати; кождый газда повиненъ въ часѣ, коли така хороба въ сусѣдствѣ пануе, въ запасѣ его мати и нимъ особливо мѣсця зъ котрыхъ нечистѣсть, смрѣдъ выходитъ, зливати, не меньше и хату по трохи скроплювати.

Въ часѣ холеры треба крѣмъ того еще выстерѣгати ся всего, що причинюе ся до нестравности, до болю жолудка, а наибѣльше треба уважати, щобы жолудка не прустудити. Для того добре е носити день и нѣчь перепаску на цѣломъ черевѣ котра бы ѣтъ простужена хоронила.

Теперъ пануе часто у насъ межи дѣтьми хороба горляна, що ю зовуть дѣфтерію; дуже она заразлива. Дѣти меншй, котрй тримають ся хаты, ѣтже не стыкають ся зъ хорыми або такими дѣтьми, въ котрыхъ хатѣ хто хорый, не такъ скоро пѣдпадають тѣй страшнѣй хоробѣ, а то власне для того, що не стыкають ся зъ иншими. Тому въ часѣ, коли пануе дѣфтерія, не треба позволяти дѣтемъ бѣгати, куда самй захотятъ; крѣмъ того треба уважати, щобы не простудили ся, бѣгаючи босо по мокрѣй земли або лише въ сорочинѣ; старшй чоловѣкъ неразъ зъ того занедужаетъ, а щожъ дитина, котра еще делѣкатнѣйша, нерозвинена! она скорше пѣдпадае вѣлякимъ слабостямъ. Наибѣльше треба уважати въ таку пору на такй дѣти, котрй легко западають на бѣль горла, на кашель або катаръ (смололку).

Люде, котрй коло хорыхъ ходять, повиннй дуже чисто утримувати свое тѣло, навѣтъ щодень, бѣлизну перебирати, руки кожного разу, скѣлько имъ прииде зъ хорымъ зѣткнути ся, умывати. Коло хорого не треба глѣбоко ѣтдыхати, не треба коло него слину пролыкати а коли ѣтъ него ѣтдалимо ся, треба ротъ теплою водою выполокати. Не повинно ся пити, нѣ ѣсти въ хатѣ, въ котрѣй лежить хорый. Хату, въ котрѣй хорый находитъ ся, треба часто провѣтрювати, навѣтъ и въ зимѣ.

Local- und Provinzial-Nachrichten.

(Aus der Landesschulraths-Sitzung vom 27. October 1894). Der Herr Vorsitzende des hohen k. k. Landesschulrathes macht die Mittheilung, dass der Herr Landesschulinspector Dr.

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 10., 13., 16., 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 4 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebühr beträgt 50 kr. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zweispaltige Petitzeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebühr von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:
Demeter Isopeskul.

Verantwortlicher Redacteur:
Josef Wotta.

Redactions-Comité:
Nicolai Ieremievici,
und
Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrerangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversiegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 22.

Czernowitz, 25. November 1894.

XXII. Jahrg.

Graf Leopold Goëss.

Se k. und k. Apostolische Majestät geruhte mit Allerhöchster Entschliebung vom 12. November l. J. den Leiter der k. k. Landesregierung in Czernowitz, Sr. Hochgeboren Herrn Grafen Leopold Goëss, zum k. k. Landespräsidenten der Bukowina allergnädigst zu ernennen.

Der Blick des Lehrers.

Die vielfachen, oft im raschen Wechsel der Aufeinanderfolge, den Menschen im täglichen Leben sich aufdrängenden, eigenen und fremden Erfahrungen, die bekanntlich klug machen, liebt der kurz und bündig absprechende Volksmund in spruchartige Sentenzen zusammenzufassen, welche man, ihrer Landläufigkeit und leichten praktischen Verwertung wegen, gemeiniglich »die Weisheit auf der Gasse« nennt. Und wohl mit gutem und mit vollem Rechte, sobald das hiemit so spottbillig Dargebotene verständnisinnige Verwertung findet.

Mit einer in ähnlicher Weise kaum wiederkehrender Fülle von Überzeugungskraft ist dies bei dem Spruche der Fall, der da lautet: »Das Auge ist der Spiegel der Seele.« Was immer in deren geheimnisvollen Tiefen auf und niederfluten und das Gemüth, sei es freudig, schmerzlich, aufschäumend oder besänftigend berühren und erregen mag, im Blicke taucht es an das Tageslicht empor, als für alle Welt lesbares und leicht verständliches Blatt aus der persönlichen, momentanen Selbstbiographie, und namentlich die sehr scharf beobachtende, für jeden von außen, sei es zum Guten oder Schlimmen, kommenden Eindruck empfängliche Jugend versteht es, dieses Blatt herabzulesen und mit der Blitzesschnelligkeit ihrer geschäftig herantretenden Phantasie das Geschaut und Empfangene, recht und schlecht emsig zu verarbeiten.

Este de însemnat, că întrebările sînt foarte folositoare. Spiritul copilului este fugitiv și lecțiunea nu lasă adesea în capul lui, decât urme puțin durabile. Cestiunile, de cari ne servim după lecții, îi obligă de a intra în ei înșiși, îi face să înțeleagă ce li s'a spus și le fixează cunoștințele. Întrebările cari preced o lecțiune și cele cari se fac după predarea unui subiect, dau învățătorului ocasiunea de a se asigura, dacă ceea ce a spus a fost priceput de școlari.

Considerând întrebările ca mijloc de control sau ca mijloc de învățămînt, apoi se cere și mai mult tact și artă.

Pentru a plecă dela cunoscut pentru a ajunge la necunoscut, a trage consecințele faptelor, a descoperi și formulă adevăruri, cari nu există în juna inteligență a copilului, se cere un talent special. Cu toate acestea o astfel de deprindere se câștigă prin practică și printr'o pregătire zilnică. Acest metod cere din partea învățătorului multă răbdare și o oare care vioiciune de spirit. Într'adevăr el în loc de a se impacientă de răspunsurile inexacte ale elevilor, trebuie a-i servi de învățătură pentru a ști cum să le facă mai ușoare. Întrebările puse trebuie să fie clare, precise, fără ambiguitate; ele nu vor cere nici-odată prea multe dezvoltări.

Învățătorul va încuraja pe cât e posibil pe elev în răspunsuri și nu va face paradă de știința sa. Întrebările vor fi puse la toată clasa și el va căută să ceară răspunsuri cu deosebire dela elevii mai îndrăgitori. Nu e cu putință de a se pune reguli în privința întrebărilor. Ele variază cu materiile de învățămînt, cu etatea și inteligența școlarilor.

Nici o metodă nu cere dar mai multă abilitate și tact ca întrebarea, dar în schimb nici una nu e mai bogată în rezultate. Toate facultățile copilului sînt exercitate: *spiritul de observație și de comparație, reflecțiunea, raționamentul și judecata*. Copilul, deși curios, este leneș: lăsat în voia lui, nu știe să tragă nici consecințele, nici conclusele subiectului ce învață. Dar cîtă bucurie nu simte, cînd este condus la o cunoștință nouă, cînd este îndrumat spre găsirea unui rezultat, în fine cînd el poate strigă plin de încredere: »am găsit«

Învățămîntul are un mare ajutor dela întrebări, căci ele luminează înțelegerea unei cestiuni. Spiritul conservă cu atîtă mai bine cunoștințele, cu cît am luat o parte mai activă la cîștigarea lor.

Pentru a termină dicem: „*a ști să întrebi este a ști să înveți*“.

„Scoala Poporului“.

Наука рахунковъ въ 1-ой класѣ школъ народныхъ.

(Списавъ Николай Шкурганъ.)

Цѣль науки рахунковъ е двояка: формальна и матеріальна, с. е. она относить ся до способу науки, а потѣмъ до хѣсна, якій въ неи чловѣкъ въ житю щоденномъ ^{требуетъ} мае. Важность сей науки зѣ взгляду матеріального признае всякій чловѣкъ, позаякъ нѣкто — навѣтъ и найпростѣйшій, наименьше образованный чловѣкъ — конечно мусить раховати умѣти, отже безъ знаня рахунковъ обѣйти ся не може. При жадномъ бо предметѣ науковомъ такъ память, разумъ и хсудъ не розвиваютъ ся, вправляютъ ся и взмѣцняютъ ся, якъ при рахункахъ; наука рахунковъ — то правдива праця душевна, праця мыслена. Тому то наука рахунковъ въ школъ народнои wymagaе якъ найстараннѣйшой працѣ.

I. Правила (засады) науки рахунковъ въ школѣ народнои.

Рахунки въ класѣ элементарнои мусятъ бути зовсѣмъ наукою наглядною, с. зн. мусятъ операти ся на поглядѣ. Матеріаломъ рахунковъ

суть числа, отже загальні (абстракційні) представленя. Сі творять ся на предметах змысловых, тому то употреблене природных и штучных средств наглядных е при томъ головнымъ и найпершимъ условіемъ. По при иншихъ средствахъ до узмысловленя. якъ н. пр. по-при орѣхахъ, писчикахъ, книжкахъ, кѣткахъ (шестѣнахъ), чертахъ и т. д. придають ся яко такі особливо монеты, потѣмъ довжины (мѣры довгости) и мѣрчаки (мѣры для сыпныхъ и пlynныхъ тѣлъ — *Hohlmaße*), особливо при дѣльбѣ яко дѣленю або часткованю (*Theilung*) и вмѣщеню (мѣреню — *Messen*, *Enthaltungsein*), а въ кѣнци машина раховнича. Однакъ найлучше зъ предметами зачинати.

Дѣтина учить ся на предметахъ змысловыхъ (конкретныхъ) простіи законы чиселнїи пѣзнавати и замѣчае въ коротцѣ, що числѣвники не якѣсть (свойство, власнѣсть) предметѣвъ, але число (многѣсть) означають, и ѣтвертаючи ся новѣли ѣтъ предметѣвъ приходитъ до пѣзнаня самого (чистого) числа. Тому належить, щобъ завше переходити ѣтъ наглядности до загальности — ѣтъ конкретности до абстракціи.

На кождѣмъ ступени науки треба такъ довго задержати ся, поки ученики не набудуть оборотности въ вправленю ся. Зрозумѣне безъ вправленя такъ мало задовольнае, якъ вправлене ся безъ зрозумѣня; для того треба завѣгда старати ся, абы набути механїчної оборотности. Механїзму, опертого на яснѣмъ пѣзнаню можна въ школѣ народнѣй уживати. Технїчна бѣглѣсть але е лишъ средство до цѣли (мети), послѣдна же цѣль е употреблене; для того то треба заинимати ся практичными задачами уже ѣтъ першої класы.

Нагляднѣсть, пѣзнане и вправлене при науцѣ рахункѣвъ идуть въ класѣ елементарнѣй рука въ руку зъ собою, творять, такъ сказати, трѣйлисть (*Kleeblatt*). При всѣхъ вправахъ, такъ самими числами, якъ и задачами практичными учитель най старае ся о ѣтповѣднїи рѣжнороднїи при мѣры. Раховане пѣсля якого то певного шаблону анѣ духа не образуе, анѣ не заохочуе ученикѣвъ до науки рахункѣвъ.

2. О пониманю (мѣркованю) чиселъ 1—5.

Число 1.

Що се я маю въ руцѣ? (Книжку.) Кажѣтъ всѣ: Се книжка. Що се? (Крейцарь, ручка). Пѣднесѣтъ одну руку и кажѣтъ: Се рука. Такъ само одинъ палець. Скѣлько грубъ въ сѣй комнатѣ? Скѣлько столѣвъ? — Таблиць, дверїи? Кто може сказати, що еше е тутъ лишъ разъ? Що маемо у головы лишъ разъ? Теперъ нарисую вамъ скрыночку и вложу въ ню капанку (точку). — Що е въ сѣй скрыночцѣ? Зробѣтъ и вы таке на вашихъ табличкахъ! Говорѣтъ всѣ вразъ: Въ скрыночцѣ е точка. Зробѣтъ теперъ въ скрыночцѣ крестикъ! +, теперъ кулю! Кажѣтъ всѣ вразъ: Въ скрынцѣ е крестикъ (куля).

Число 2.

Що маю теперъ въ руцѣ? (Ручку, писчикъ.) Що маю въ другѣй руцѣ? (Такожь одну ручку). Въ сѣй руцѣ маю одну ручку, а въ сѣй руцѣ маю такожь 1 ручку; 1 ручка а 1 ручка е 2 руцѣ. Повтори се, що я сказавъ, А! Б! В! Всѣ! (Такъ само и зъ иншими предметами). Кѣлько рукъ маешь ты? М! — нѣгъ? — очїи? Пѣднесѣтъ 2 пальцѣ въ гору и кажѣтъ: Се е два пальцѣ. Кѣлько ѣконъ е въ сѣй комнатѣ? — Нарисуйте скрынку а въ нѣй 2 точцѣ! — Теперъ говорѣтъ: Въ скрынцѣ е 2 точцѣ. Такъ само + . Въ такїи самый способѣ толкуе ся числа 3, 4, 5.

В права. Почисли ôкна въ сѣй комнатѣ. Р! Ноги у стола, С! Пальцѣ у одной руки. Д! Кулѣ на 1. дротѣ машины. Ф! — на 2., 3., 4., 5.! Ноги у крѣсла, всѣ! (и покажутъ все пальцемъ)! Кôлько нôгъ мае песь? — гуска?

Повсталый образецъ мае завше на таблицѣ стояти, а новый, с. е. ново нарисованный пôдъ нимъ.

3. Числене и представлене чисель 1—5.

При приготавливающихъ вправахъ ограничае ся на дочислюваню и ôтчислюваню (додаваню и ôтниманю), понеже числене е головный способъ рахованя. Если дѣти дочислюване и ôтчислюване за помочию наглядности ясно и докладно поняли (змѣрковали), то пôзнѣйше при всестороннôмъ обробленю чисель множе и дѣльба (дѣлене и мѣряне, частковане и вмѣщене) не будутъ имѣ жадныхъ трудностей справляти, понеже тѣ способы рахованя опираютъ ся на численю.

Першій вправы ôтбувають ся зновъ на предметахъ конкретныхъ, а ôтповѣднѣй образцѣ представляютъ ся писемно такъ, що дѣтина однимъ поглядомъ (глыпомъ, зыркôмъ) ока числа тыми-же выраженѣй пôзнать. До писемного представленя знаками изображеня найпридатнѣйшій черти.

а) Чисельный образецъ 2.

Дочислене (додаване). Що тримаю въ руцѣ? (1 кр.). А що въ другôй? (Такожь 1 кр.); 1 кр. а 1 кр. е? кр.? Повтори, А! — Всѣ! Такъ само зъ 2 ручками, писчиками, кулями. Пôднесѣтъ всѣ 1 палець лѣвои руки а 1 палець правои дѣ горѣ, и кажѣтъ: 1 палець а 1 палець е 2 пальцѣ. (Ся вправа е лишь повторене).

Представлене знаками (изъображене). Учитель нарисуетъ на таблицѣ 1 чертъ (чертку) и пытае: Що на таблицѣ нарисовано? (1 чертъ), а дорисувавши ще 1 чертъ пытае зновъ: Що до той чертки ще дорисовано? (Еще 1 черточка); 1 чертъ а ще 1 чертъ е кôлько чертокъ? Скажи ты, В! — Всѣ! То, що мы сказали, (що той, та той а потôмъ мы всѣ говорили), теперь всѣ напишете. Повтори то еще разъ, В!

Учитель робить 1 чертъ на таблицѣ и каже: Замѣть. „а“ зробимо маленькѣй крестикъ; ôнъ мусить але цѣлкомъ прямо (просто) стояти! Яке слôвце кажемо при крестикѣ? Читай, що на таблицѣ написано! Всѣ! Напишѣтъ то на вашѣй таблички! Читайте то! Дивѣтъ ся сюда, я роблю теперь еще другу чертъ. Читай! Теперь приходитъ слôвце „е“ („естъ, с у т ъ“). Замѣть слôвця „е“ робить ся такѣ двѣ черти (лежачѣй). Читай то! Всѣ! Що теперь ще бракуе? (2 черти). $1 + 1 = 2$. Се зновъ читае ся бôльше разôвъ зъ таблицѣ, потôмъ пишуть ученики на своихъ табличкахъ ведля такту и читаютъ то поодинокю, то зновъ всѣ вразъ (хоромъ).

Примѣры: Одинъ хлопецъ мае въ однôй кешени 1 орѣхъ, а въ другôй кешени мае такожь 1 орѣхъ; кôлько орѣховъ мае до купы (разомъ) и т. д.

Ôтчислене (ôтнимане, ôттягане). Кôлько писчикôвъ е въ руцѣ? (2) Якъ изъ сихъ 2 писчикôвъ взяти 1 писчикъ, чи тогды буде бôльше писчикôвъ, чи меньше? Кôлько писчикôвъ теперь ôтобрано? (1) — Кôлько писчикôвъ теперь остало ся? (1) — Уважайте! Если ôтъ 2 писчикôвъ ôтобрати 1 писчикъ, то зôстане 1 писчикъ. Скажѣтъ се всѣ! — Якъ ôтъ 2 писчикôвъ 1 писчикъ взяти, чи тогды е ще 2 писчики? О кôлько е тогды меньше? Кôлько то е писчикôвъ 2 писчики меньше о 1 писчикъ? М! П! Кажѣтъ всѣ! 2 писчики меньше о 1 писчикъ е 1 писчикъ.

(При сѣмъ вправа робить ся такъ, що 1 пѣсчикъ въ тотъ самъ часъ ѳтберае ся, коли дѣти слова „меньше 1 пѣсчикъ“ говорятъ, а то тому, понеже говорене має вразъ съ выконанемъ ѳтбувати ся.) Поднесѣтъ 2 пальцѣ въ гору и говорѣтъ: 2 пальцѣ меньше о 1 палець (при сѣмъ 1 палець спускае св и ховае ся) е 1 палець. Такъ само зъ кулями на машинѣ раховничѳой, и проч.

Представлене знаками: Выконане таке саме якъ при дочи-
слюваню. Ся вправа не робить дѣтемъ жадныхъ трудностей, понеже тутъ
лишь приходитъ новый знакъ замѣсть слова „меньше“. Абы знаками до-
числюваня и ѳтчислюваня не баламутити ся, треба зъ обома чертами пильно
управляти ся. Въ кѳнци приходитъ вправа $\text{II} - \text{II} = 0$ (ничъ).

б) Чисельный образецъ 3.

Дочислене. Кѳлько орѣховъ маю въ сѣй руцѣ? М! (2) А кѳлько
орѣховъ маю въ другѳой руцѣ, Н! (1). Я маю ѳтже 2 орѣхи въ лѣвѳой руцѣ
а 1 орѣхъ въ правѳой с. е разомъ 2 орѣхи и 1 орѣхъ. Теперь додаю до
сихъ 2 орѣховъ въ лѣвѳой руцѣ еще 1 орѣхъ зъ правою. Чи знаете, кѳлько
орѣховъ теперь въ лѣвѳой руцѣ? Я вамъ се скажу, але уважайте добре!
2 орѣхи а 1 орѣхъ е разомъ 3 орѣхи. Повтори се, А! Повтори то
ты Б! Повторѣтъ всѣ! Такъ само робить ся и зъ кулями на машинѣ
раховничѳой, а потѳмъ и зъображае ся писемно въ звѣсный способъ
 $\text{II} + \text{I} = \text{III}$.

На такѳй самый способъ и вправы $\text{I} + \text{II} = \text{III}$; $\text{I} + \text{I} + \text{I} = \text{III}$
перепроводжуютъ ся и писемно изъображаютъ ся. При послѣднѳой вправѣ
ученики говорятъ: 1 чертка а 1 чертка е 2 чертцѣ, а ще 1 чертка е 3
чертцѣ. Конецъ творятъ зновъ практичнѳі приклады (примѣры).

При кождѳой вправѣ добутий (утвореный) образецъ має ажъ до оброб-
лени нового числа на машинѣ раховничѳой зѳстати, и звѣснѳі уже вправы
не лишь на кѳнци години, але и на початку слѣдующою мають повторити
ся, закимъ до иншою новою вправы перейде ся.

(Дальше буде.)

Local- und Provinzial-Nachrichten.

(Aus der Landesschulraths-Sitzung vom 14. November 1894.) Festsetzung und Ge-
nehmigung des Voranschlages für den Landesschulfond pro 1895 und Übermittlung des-
selben an den Landesauschuss, behufs Vorlage an den Landtag. — Dienstalterszulagen
erhalten: Constantin Ostafiezuk, die 1., Franziska Loevel, die 3., Emil Kar-
pierz, die 4., Mathias Sahlen, die 4., Elisabeth Decker, die 1. und Karl Droste,
die 2. — Eine Disciplinaruntersuchung gegen einen Lehrer wird erledigt. — Einer kran-
ken Lehrerin wird eine Abfertigung bewilligt. — Der Recurs eines Vereines wegen Ver-
bietens der Abhaltung einer Sitzung in der Schule wird abweislich beschieden. — Ale-
xander Dudka in Waszkoutz erhält die Ehebewilligung. — Victor Tokariu wird
von Chilischeni nach Bossanze und Nikolaus Botezat von Bossanze nach Chilischeni
zur Dienstleistung transferiert.

(Der Schematismus) des Bukowiner Volksschulwesens erscheint Ende November l. J.
und kann von Lehrpersonen um den Betrag von 30 kr., von Nichtlehrern um 60 kr. be-
zogen werden. Der Geldbetrag ist an den Vereinscassier, Herrn Flore Kirstiuk,
k. k. Übungsschullehrer einzusenden.

(Aus Suczawa.) Samstag, am 10. d. M. beging der Oberlehrer der Suczawer
Knabenschule, Herr Michael Schwetz den vierzigsten Gedächtnistag des Beginnes
seiner Lehrerthätigkeit, ein in der Schulehronik von Suczawa, seit dem Bestande dieser
1785 ins Leben getretenen Bildungsanstalt noch nie vorgekommenes Freudenfest für den
Jubilar nicht allein, sondern für Jung und Alt in — bei den hohen Verdiensten und bei
der Beliebtheit des greisen Lehrers, weitesten Kreisen. Im Publicum, das mit Kundge-

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 10., 13., 16., 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 4 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebühr beträgt 50 kr. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zweispaltige Petit-
zeile 8 kr. Eine einmalige Beilage
4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebühr
von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:

Demeter Isopeskul.

Verantwortlicher Redacteur:

Josef Wotta.

✱

Redactions-Comité:

Nicolai Ieremievici,

und

Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrerangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversteelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 23.

Czernowitz, 10. December 1894.

XXII. Jahrg.

Zur Abwehr.*)

Offenes Schreiben an die löbliche Redaction der Czernowitzer „Gazeta polska“.

Die Zeitungen, ursprünglich nur bestimmt, interessante Vorkommnisse in »Nah und Fern« zu verbreiten, um, wie Goethe sagt, zu erfahren, wie man weit »Unten« mit den Türken sich schlage, haben mit der fortschreitenden Entwicklung der socialen und politischen Verhältnisse, gegebene Standpunkte zugewiesen erhalten, von denen aus dieselben, als Organ der Verfechter verschiedener Tendenzen, je nach Umständen, mehr oder weniger stimmführend und beachtungswert erscheinen und Geltung erlangen. Als, gewohntermaßen, vollständig objectiver Beurtheiler der Dinge, will und kann ich keineswegs verkennen, dass die löbliche Redaction der »Gazeta polska« der sich selbst gestellten Aufgabe, der Förderer der Gesamt- und Sonderinteressen des in der Bukowina zu gastlicher Aufnahme gelangten polnischen Volkselementes zu sein, nach Kräften gerecht werde. Jedoch sollte dieselbe dabei in jeder einzelnen ihrer Nummern, Zeile für Zeile darthun, dass Eigendünkel, Selbstüberschätzung und hieraus entspringende Rechthaberei, die Gespenster zu sehen, wo das helle Tageslicht allen Wahn verscheucht, von sich fern halte, nur der Wahrheit und dem Rechte und immer nur der Wahrheit und dem Rechte willig sich beugend und freien Raum gebend.

Dieses erste, man wäre versucht zugleich zu sagen, dieses einzige Gebot für die so kategorisch gebotene Leidenschaftslosigkeit in der Besprechung von den vorgesteckten Tendenzen scheinbar zuwiderlaufenden Kundgebungen des Tages ist der löbl. Redaction verloren gegangen oder — besser gesagt — nie Gegenstand ihres Augenmerkes, viel weniger die Richtschnur ihres Vorganges gewesen.

Zu dieser höchst traurigen und beklagenswerten, ja, den Interessen der Polen im Lande geradezu schädlichen Thatsache, liefert eine Notiz in der

*) Raummangels wegen verspätet. (D. Red.)

Наука рахункѡвъ въ 1-ѡй класѣ школъ народныхъ.)*

(Списавъ Николай Шкурганъ.)

(Дальше.)

Задля того мае учитель на кождѡмъ дротѣ машины завсѣгды тѡлько куль мати, кѡлько ему до перепровадженя при кождѡмъ числѣ приключачающихъ ся дѣланъ (способѡвъ) рахованя въ зачерку до 10 потрѣбно.

Отчислене. Поступоване е таке саме, якъ при чисельнѡмъ образци 2, и при сѣмъ перепроваджують ся и писемно изобразаютъ ся слѣдующіи вправы :

$III - I = II$; $III - II = I$; $III - III = 0$ ничь або нуля (зеро).

Отнимане означае ся прикрытемъ чертокъ.

Абы при перепровадженю нового числа попередному (предъидучому) образцю ѡтповѣдніи склады (комбѡнаціѣ) не такъ легко выйшли зъ памяти, препоручае ся, слѣдующіи образцѣ на таблицѣ лишити и ихъ не змазувати :

·	·
---	---

·	·	·
---	---	---

·	·	·	·
---	---	---	---

 Конецъ творять зновъ вправы на практичныхъ примѣрахъ.

в) Чисельный образецъ 4.

Поступоване таке саме, якъ при образци 3.

По легко понятѡй причинѣ препоручае ся послѣ вправы : $III + I = IIII$ заразъ перепровадити вправу : $I + III = IIII$. Яко наиблизша вправа слѣдуе : $II + II = IIII$, а въ кѡнци $I + I + I + I = IIII$, при чѣмъ зновъ учевики говорятъ : 1 чертка а 1 чертка е 2 чертцѣ, а 1 чертка е 3 чертцѣ, а 1 чертка е 4 чертцѣ.

Вправленя при ѡтчисленю : $III - I = ?$ $III - II = ?$ $III - III = ?$ $III - III = ?$

На таблицѣ зѡстають слѣдующіи образцѣ :

·	·	·	·
---	---	---	---

г) Чисельный образецъ 5.

Поступоване, якъ при числѣ 4, и перепроваджують ся слѣдующіи вправленя : $III + I = ?$ $I + III = ?$ $II + II = ?$ $II + III = ?$ $I + I + I + I = ?$

Вправленя въ ѡтчисленю ѡтповѣдаютъ предъидучимъ вправленямъ. Такожъ можна при всѣхъ сихъ вправленяхъ уживати и рисованя, понеже дѣтемъ тѡе справляе утѣху и они учать ся охотно играшкою числити.

Н. пр. Нарисуйте 3 крѣсла, 4 столы, 1 дѡмъ зъ 2 ѡкнами и 1 дверью, 1 драбину зъ 5 щелями (дѣнками)... Накѡли вправленя въ зачерку 1—5 докладно переробленіи, то можна зъ властивымъ численемъ (рахованемъ), зъ „всестороннымъ обрѡбленемъ чисель зачати, при чѣмъ уже и циферь уживае ся.

Изобразене чисель чертками по-надъ число 5 не препоручае ся, понеже счислене бѡльшой купы чертокъ, близко' себе стоячихъ, ѡко надсаджуе и утомляе.

*) Головный збѡръ „Товариства буковинскихъ учителей школъ народныхъ“ рѣшивъ вправдѣ дня 2 грудня с. р., щобы въ помѣщенныхъ въ „Buk. päd. Bl.“ русскихъ статьяхъ уживати приписаной школьной, с. е. фонетичной правописи; позаякъ однакъ початокъ сего статъ въ ч. 22. сего газеты, с. е. ѡтъ дня 25. (13.) листопада бувъ напечатанный правописею етѡмольѡичною, тожь по тѡй причинѣ мусить до ѡкѡнченя сего статъ задержати ся правопись етѡмольѡична. — Ред.

Напротив але препоручае ся, щобы при першихъ вправленьяхъ побѣчь циферь еще и способъ изображеня чертками яко средство подперающе задержати; н. пр. II + I = III, с. е. 2 + 1 = 3. Для понятя циферь най служить вправлене: I = 1, II = 2, III = 3, IIII = 4, IIIII = 5.

О всестороннѣмъ поступованю при науцѣ чисель.

Початокъ сеи науки творять предметы змысловѣ, а то зъ тою рѣжницею, що дѣти теперь ътъ наглядности до ътлучности (ътъ особности. с. е. змысловости до загальности), ътъ наглядности до чистого числа прямують, с. е. переходять.

Позаякъ поступоване при числахъ до 10 шо-до рѣчи (въ загалѣ) то саме е, то выбираемо собѣ за прикладъ число 4 и держимось того самого порядку, якій Мочникъ въ своѣй первѣй книжочцѣ рахунковѣй при поодинокихъ числахъ подае.

1. вправлене.

$1 + 1 + 1 + 1 = 4$. Числѣть чертки, що я на таблицю пишу! III. Кѣлько чертокъ е на таблицѣ? Уважайте! я зроблю на таблицѣ до тыхъ 3 чертокъ еще одну. Кѣлько чертокъ е теперь? (4). Теперь я mezi чертки знакъ + положу $1 + 1 + 1 + 1$. Числи теперь N! 1 чертка а 1 чертка е 2 чертцѣ, а 1 чертка и т. д. Замѣсть чертокъ можна такожъ цифру написати. Котру цифру напишемо замѣсть 1 чертки? (Цифру 1). Уважайте! я то напишу: $1 + 1 + 1 + 1$. Числи M! Всѣ! Кѣлько треба одиниць, абы число 4 одержати? Изъ кѣлько отже одиниць состоитъ число 4? Кѣлько куль е на 1 дротѣ машины раховничой? (4). Учитель розсунувши ихъ по однѣй пытае: Чи теперь на дротѣ такожъ е 4 кули? (Такъ). Чи и теперь тѣ кулѣ всѣ при купѣ якъ перше? А якъ же они теперь стоятъ? Они розсуненѣ або розложенѣ (розкладенѣ). По кѣлько куль я сѣ 4 кули розклавъ (роздѣливъ)?

На таблицѣ е число 4, такожъ на одиницѣ розкладене Кѣлько одиниць е на таблицѣ? На кѣлько одиниць можна число 4 розложити? Абы неконче 4 чертки робити, покажу вамъ теперь знакъ, пѣдъ котрымъ мы собѣ завсѣгды 4 предметы помыслити можемъ

Число 4 приводитъ ся, вправляе ся, а потѣмъ цѣле вправлене ученикамъ пише ся и читае ся.

2. вправлене

$4 \times 1 = 4$. Учитель робить 1 чертку на таблицѣ и пытае: Кѣлько разѣвъ я зробивъ 1 чертъ? 1 разъ 1 чертка е кѣлько чертокъ? Пѣсля сего робить учитель ще 1 чертку и пытае: Кѣлько разѣвъ по 1 чертцѣ е на таблицѣ? 2 разы 1 чертка е кѣлько чертокъ? Потѣмъ учитель робить 3 чертку и зновъ пытае: Кѣлько разѣвъ по 1 чертцѣ е теперь на таблицѣ? 3 разы по 1 чертцѣ е кѣлько чертокъ? Вкѣнци учитель робить 4 чертку и пытае: Кѣлько разѣвъ по 1 черточцѣ е на таблицѣ? 4 разы 1 чертка е кѣлько чертокъ? Повтори, P! — C! — Всѣ! (Поодинокѣ чертки не мають близко себе стояти.) Такъ само переробляе ся такожъ съ кулями, книжками, писалцями, крейцарами и т. д. 4 разы по 1 книжцѣ е кѣлько книжокъ? — 4 разы 1 писалце? — 4 разы 1 крейцарѣ? и т. д. Кулѣ, книжки, писалца, крейцарѣ суть предметы (рѣчи). Абы не казати то 4 разы 1 куля, то 4 разы 1 книжка, то 4 разы 1 писалце и т. д., можна замѣсть того такожъ казати 4 разы по 1 рѣчи е 4 рѣчи. Повтори ты! Теперь опустѣмъ при числахъ слово (имя) рѣчь! Якъ скажешъ тогды замѣсть 4 разы 1 рѣчь? (4 разы 1). Кѣлько е 4 разы 1? B! V! D! K! T! Отже

видите, що 4 разы 1 е 4. Се учитель напише на таблицю, прикаже ученикамъ читати а вкѣнци и писати, и, що одинъ написавъ, прикаже такожь и другимъ читати.

Примѣръ: Одинъ хлопецъ купуе 4 яблока, 1 яблоко стоить 1 крейцаръ; кѣлько мае ѓнъ за 4 яблока заплатити?

(Внесене або заключене: За 1 яблоко мае хлопецъ 1 крейцаръ заплатити; 4 яблоцѣ е 4 разы тѣлько що 1 яблоко, отже ѓнъ мусить за 4 яблоцѣ 4 разы по 1 крейцару заплатити.)

Наколи хлопецъ лишь 2 яблокъ (2 яблоцѣ) купуе; кѣлько разѣвъ ѓнъ мусить тепѣрь по 1 крейцару заплатити? — кѣлько. коли 3 яблокъ (яблоцѣ) купуе? И такъ слѣдуютъ еще инші подобнї примѣры.

(Конецъ буде.)

Local- und Provinzialnachrichten.

(Deputation des Bukowiner Landeslehrervereines beim Herrn Landespräsidenten.) Am 3. December l. J. begab sich die vom Bukowiner Landeslehrervereine entsendete Deputation, bestehend aus dem Obmanne Schulrath Demeter Isopescul, den Obmannstellvertretern Oberlehrerin Frau Johanna Schreiber, Director August Flasch, den Bezirksschulinspektoren Georg Żankowski, Johann Popowicz und Nico Tarasiewicz zum Herrn Landespräsidenten Sr. Hochgeboren Grafen Leopold Goëss, um die Glückwünsche der Bukowiner Volksschullehrer anlässlich der Ernennung zum Landespräsidenten der Bukowina darzubringen und um eine wohlwollende Berücksichtigung der Interessen des Volksschulwesens und der Volksschullehrer zu bitten.

Sr. Hochgeboren empfing die Deputation sehr freundlich, erkundigte sich angelegentlichst nach dem Zwecke des Vereines und versprach stets warm für das Wohl der Volksschule und des Lehrstandes einzutreten.

Die Deputation begab sich hierauf zum Herrn Regierungsrathe Dr. Eduard Magnier um Sr. Hochwohlgeboren die Ernennung zum Ehrenmitgliede des Bukowiner Landeslehrervereines zu überbringen. Der Herr Regierungsrath dankte für die ihm zutheil gewordene Auszeichnung und versicherte bei dieser Gelegenheit, dass ihm die Entwicklung des Bukowiner Volksschulwesens und das Wohl des Bukowiner Lehrstandes sehr am Herzen liege und er in dieser Richtung sein Möglichstes stets zu thun bereit sein werde.

Sr. Hochwohlgeboren dem Herrn Landesschulinspector, Dr. Carl Tumlirz konnte sich die Deputation nicht vorstellen, weil der Herr Landesschulinspector verreist war.

Schließlich begab sich die Deputation zu Sr. Hochwohlgeboren Herrn Landesschulinspector Dr. Wilhelm Vysloužil um ihm für die umsichtige Leitung des Volksschulwesens und für die liebevolle väterliche Behandlung der Volksschullehrer während seiner Amtswirkksamkeit als Landesschulinspector in der Bukowina zu danken.

(Beglückwünschung.) Die am 2. December l. J. in Czernowitz zusammengetretene Generalversammlung des Bukowiner Landeslehrervereines hat einstimmig beschlossen, nachstehendes Telegramm an den Reichsrathsabgeordneten Herrn Dr. Rott zu senden: „Die von mehr als 230 Mitgliedern besuchte Generalversammlung des Bukowiner Landeslehrervereines beehrt sich, Euer Hochwohlgeboren als Reichsrathsabgeordneten der Stadt Czernowitz ihre Glückwünsche darzubringen.“ Darauf langte nachstehende Antwort ein: „Schulrath Demeter Isopescul, Czernowitz.“ „Bitte dem verehrten Landeslehrerverein meinen verbindlichsten Dank auszusprechen mit der Versicherung, dass mir das Wohl der Lehrerschaft ganz besonders am Herzen liegt. Rott.“

(Aus Kaczyka.) Oberlehrer Kuczynski, der durch Unwohlsein verhindert war, an der Generalversammlung persönlich theilzunehmen, sendet uns folgende schriftliche Kundgebung zu: „Bitte der geehrten Versammlung höflichst zum Ausdrucke zu bringen, dass ich zeit meines Lebens mich als Glied des Ganzen fühlen und stets darnach wirken und handeln werde. Ein donnerndes Hoch!!! der Versammlung. Hochachtungsvollsten Gruß dem Herrn Vorsitzenden und Prof. Wotta und herzlichsten collegialen Gruß allen versammelten Collegen!“ Mit aller Hochachtung Kuczynski.

Bukowiner Pädagogische Blätter.

Organ des Bukowiner Landes-Lehrervereines.

Erscheint am 10. und 25. jeden Monats. Die Nummer 1, 4., 7., 10., 13., 16., 19., 22. und 24. erhalten als Beilage die Viertelbogen umfassende „Bücher- und Zeitungsschau.“ Bestellungspreise (voraus zahlbar) 1 fl. 50 kr. für Mitglieder; für Nichtmitglieder 4 fl. für das Jahr. (Die Mitgliedergebühr beträgt 50 kr. jährlich.)

Einzelne Nummern 15 kr.
Inserate für die zweispaltige Petitzeile 8 kr. Eine einmalige Beilage 4 fl. 50 kr. und 50 kr. Postgebühr von je 100 Exemplaren.

Herausgeber:
Demeter Isopescul.

Verantwortlicher Redacteur:
Josef Wotta.

Redactions-Comité:
Nicolai Ieremievici,
und
Nikolaus Szkurhan

Aufsätze und Mittheilungen über Schul- und Lehrerangelegenheiten, sowie Bücher zur Recension sind frei an die Redaction: Czernowitz, Lehrerbildungsanstalt erbeten. Eine Rückgabe von Manuscripten und Büchern findet nicht statt. Unversiegelte Beschwerdeschreiben wegen nicht erfolgter Zustellung sind portofrei.

Nr. 24.

Czernowitz, 25. December 1894.

XXII. Jahrg.

„1894—1895“.

Bald schlägt vom hohen Thurme Mitternacht, Schließ' ab der Thaten dickes Tagebuch
So wimmernd, wie des Todtenglöckchens Läuten. Und lege Rechnung Deines Thun's im Leben!
Wenn Irgendwer den Erdengang vollbracht Zieh' ab des Wirkens Segen, ab den Fluch,
Und nun es heißt zur Jenseitspforte schreiten. Es handelt sich um's bloße „Facit“ eben!

Dir gilt es, Achtzehnhundert Neunzigvier! Das reicht sodann das strenge Weltgericht
Du wirst in wenig Tagen schon begraben! Der Zukunft dar, in tiefgefurchten Lettern,
Der Knochenmann, vor Deiner Ausgangsthür', Ob nun es dein Verdammungsurtheil spricht,
Will — unerbittlich — seine Beute haben! Ob's Dich gesegnet nennt und lässt vergöttern!

Umgaukelt vor der Hoffnung Traumgebild Nimm deine letzte Kraft zusammen, Greis,
Begrüßten alle Herzen dein Erscheinen; Der Fünfundneunzigsten in's Ohr zu sagen:
In vielen toben Täuschungsstürme wild „Nicht lasse Dich gereuen Müh, und Schweiß,
Und wenig sich, beglickt, zum Dank vereinen. „Der Menschen tausend Sorgen heimzujagen.“

Am Weihnachtstisch und knapp am Weihnachts- Viel' Tausend geben — halb versöhnt — sodann
baum, Und weich gestimmt, dir das Gruftgeleite,
Nach dem geheim die Kinder, selig, schielen Doch denkt sich der selbstbewußte Mann
Taucht wieder auf so mancher schöne Traum, Mir taugt das „Morgen“ nicht, ich nütz das
Den Du gestört, in frevelhaften Spielen! „Heute!“

ω.

Das Ortsclassensystem in der Bukowina.

Wir stehen vor dem Zusammentritte des hohen Landtages unseres engeren Heimatlandes und es dürfte aller Wahrscheinlichkeit nach auch das Lehrer-Dotationsgesetz vom 22. Jänner 1895 einen besonderen Gegenstand der bevorstehenden Landtagsverhandlungen bilden. — Wir Lehrer wollen uns der beruhigenden Hoffnung hingeben, der hohe Landtag werde die Nothlage des Lehrer-

Cum formează substantivele femeesci cu sufixul **ică**, care arată micimea, numărul plural? Spuneți exemple! Ce mai schimbă unele substantive femeesci cu terminațiunea **ă** la formarea numărului plural? În **ee** se schimbă vocala **ă**? În ce consonanta **c, g, d, t**? Exemple! (După aceea se pun întrebările întoarse).

Câte reguli am învățat noi la formarea numărului plural a substantivelor femeesci cu terminațiunea **ă**? Cum sună regula I., II., III., IV., V.

ad 5. A p l i c a ț i u n i ș i t e m e. I. Ocupațiune domestică: Scrieți până pe oara viitoare câte 20 de substantive femeesci cu terminațiunea **ă**, care formează pluralul a) în **e**, b) în **î**, cât în numărul singular așa și în numărul plural!

2. Pentru lecția viitoare se faceți 20 de propozițiuni în numărul plural, care se cuprindă substantive feminine cu terminațiunea **ă**!

3. Scoateți din lecturarea voastră Nr. ... toate substantivele femeesci cu terminațiunea **ă**, și puneți-le în numărul plural!

4. Spuneți (scrieți) ceva despre următoarele substantive, a) în numărul singular, b) în numărul plural: tablă, laiță, ogradă, șură, masă, fereastă, perjă, matcă, broască, epuroaică, leină, română, soră, mătușă, noră, creangă, Împărăteasă, capitală, biserică, mărgică, ulcică, coajă, burueană, oală, nucă, barcă!

5. Spuneți (scrieți) răspunsurile dela întrebările în amândouă numere: Care păseri domestice înnoată? Pe ce se intră în odae? Unde se instruează copiii? Cum se numesc stelele cu coadă? Ce se numesce mașină? Cine cercetează școala? Ce este perja? — para? — cofa? — oala? — vaca? — capra? — jumara? — litra? — apa? — rîndunica? — șerpoaica? — leina? găina? — văzdoaga? — gugoașa? — păpușa? — rosa?

Fiinea coronează opul.

Наука рахункѡвъ въ 1-ѡй класѣ школъ народныхъ.

(Списавъ Николай Шкурганъ.)

(Конецъ)

3. в п р а в л е н е.

1 въ 4 = 4. Дивѣтъ ся сюда, я вложу въ капелюхъ кѡлька крейцарѡвъ! Числѣтъ, кѡлько я крейцарѡвъ вложу! Ученики числѣтъ въ хорѣ с. е. веѣ вразъ голосно: 1, 2, 3, 4. Кѡлько крейцарѡвъ е въ капелюѣ? Теперь хочемо видѣти (знати), кѡлько разѡвъ мѣститъ ся въ капелюѣ 1 крейцарь. Я одинъ крейцарь за другимъ выберу, а вы будете числити, кѡлько разѡвъ я по 1 крейцарови выбрати могу! Числѣтъ! 1 разъ 1 крейцарь, 2 разы 1 крейцарь, 3 разы 1 крейцарь, 4 разы 1 крейцарь. Кѡлько разѡвъ я 1 крейцарь выбравъ? Кѡлько отже разѡвъ 1 крейцарь мѣститъ ся въ капелюѣ? Кѡлько крейцарѡвъ було разомъ? 1 крейцарь мѣститъ ся отже въ 4 крейцарахъ 4 разы.

(До мѣреня такожь дуже придають ся довжины, с. е. мѣры довгости, и мѣрчаки, с. е. мѣры для сеиныхъ и плинныхъ тѣлъ.)

До сего вправления можна затѣмъ ужити 4 метры довгого шнурка (мотуза), при чѣмъ ученики очивистно приконають ся, що 1 *m* въ 4 *m* мѣститъ ся 4 разы.

Наколи въ такій способъ кѡлька примѣрѡвъ „наглядно“ переведе ся, то зновъ замѣсть назвъ поодинокихъ мѣрилъ ужити слова „рѣчь“ або „предметъ“, и ученики тогды кажутъ: 1 рѣчь мѣститъ ся въ 4 рѣчахъ 4 разы; наконецъ опускае ся и слово „рѣчь“ и каже ся: 1 въ 4 мѣститъ ся 4 разы, що пише ся: 1 въ 4 = 4.

(При дѣльбѣ не уживае ся знака (:), але слѡвця „въ“.)

Зъ наведенихъ примѣровъ видно, що дѣлба выводитъ ся зъ ѳтчисленя, Тому учитель часто най ставляе такожь пытане: Чому ты кажешъ, 3 мѣститъ ся въ 4 1 разъ а 1 зѳстае? Ѳтповѣдь: „Понеже я 3 ѳтъ 4 можу 1 разъ взяти и ещѣ 1 зѳстане ся“. Пѳзнѣйше можна до помочи часомъ такожь множене взяти. Если н пр. ученикъ на запытане: „Кѳлько разѳвъ мѣститъ ся 3 въ 15? жадной не дасть ѳтповѣди, то учитель може пытати: „3 разы по кѳлько робить 15?“ Ѳтповѣдь: 3 разы по 5 робить (есть) 15; „тожь 3 въ 15 мѣститъ ся 5 разѳ“. А 5 кѳлько разѳвъ мѣститъ ся въ 15?

4. в правлене.

$\frac{1}{4}$ ѳтъ 4 = 1. Я маю 4-еро яблѳкъ и хочу ихъ межи 4 ученикѳвъ розпаювати (роздѣлити), а то такъ, щобы кождый зъ нихъ дѳставъ по рѳвнѣ, (с. е. рѳвный пай). Учитель паяе дѣйстно 4 яблѳкъ межи 4 ученикѳвъ и пытае: На кѳлько рѳвныхъ паявъ (партикъ) я роздѣливъ 4 яблѳцѳ? Памятайтежь! Если яку рѣчь на 4 рѳвнѣ пая дѣлимо, то одинъ такій пай называе ся четвертина. Якій пай зъ тыхъ 4 яблѳкъ маешъ ты, Н! — а ты, М? — а ты, О? — а ты, П? Покажи ученикамъ, А, кѳлько то е четвертина або четвертый пай 4-охъ яблѳкъ и кажи (говори): „Четвертый пай 4 яблѳкъ е 1 яблоко“. Скажи такожь ты В! — В! — Г! — Скажѣтъ веѣ!

Если бы замѣсть яблѳкъ подѣлити межи 4 ученикѳвъ 4 писалця (4 крѣйцарѣ и т. и.), то кѳлько выносить четвертина 4 писалецѳ (4 крѣйцарѣвъ . . .)? Кѳлько то е четвертина 4 рѣчей? Кѳлько е четвертина ѳтъ 4?

Замѣсть четвертина можна такожь казати: четверть (чверть), четверта часть або лишь четверта, а затымъ: четверта часть або четверть (чверть) ѳтъ 4 е 1. Повтори то, Д! — Е! — Веѣ! — (Се вправлене пише ся на таблицю и удоконалюе ся на иннихъ ещѣ, с. е. власне перепровадженыхъ прикладахъ).

Се чей кождому учителюви мусить бути яснымъ, що при веѣхъ вправленяхъ не dokonче такъ обширно та повольно поступати, якъ при горѣ обговореныхъ. Наколи при все дальшѳмъ а дальшѳмъ розширеню числоного зачерку (Zahlenraum) розсудокъ ученикѳвъ въ ѳтношеняхъ чиселъ утвердивъ ся (взмѳцнивъ ся), то число уживаемыхъ средствъ наглядныхъ зменшае ся, а черезъ то и скорше поступоване при науцѣ рахункѳвъ уможливляе ся.

5. в правлене.

$2 + 2 = 4$. Поступоване изъ попередныхъ вправъ $II + I$ вѣдоме, тому тое-же наводитъ ся тутъ лишь въ коротцѣ. Кѳлько патычкѳвъ (писалецѳ) я тримаю въ правѳй руцѣ? А! (2) а кѳлько въ лѣвѳй? Б! (Такожь 2). Учитель тримаючи въ рукахъ тѣ патычки або писалця приближае одну руку идъ другѳй и пытае: „Кѳлько патычкѳвъ я маю въ правѳй и лѣвѳй руцѣ? Д! (2 патычки и ещѣ разъ два патычки). Кѳлько отже патычкѳвъ е въ обохъ рукахъ? (Такожь 2 патычки и 2 патычки). Кѳлько то е 2 патычки а 2 патычки? Р! Кѳлько е 2 писальця а 2 писальця? — 2 книжцѣ а 2 книжцѣ? — 2 рѣчи а 2 рѣчи? 2 а 2? (Уживане прикладѳвъ зъ житя).

6. в правлене.

$4 - 2 = 2$. Поступоване якъ при $III - I$. Кѳлько шестѣнѳвъ (кѳстокъ) стоить на столѣ? (4). Кѳлько кѳстокъ я теперъ ѳтобравъ? (2). Чи теперъ на столѣ больше кѳстокъ зѳстало якъ перше було, чи меньше? О кѳлько кѳстокъ теперъ на столѣ меньше, якъ перше було? На столѣ отже е 4

кôстцѣ меньше о 2 кôстцѣ. Кôлько то е 4 кôстцѣ меньше о 2 кôстцѣ? и т. д. Дальше поступо анае вѣдоме зъ попередныхъ вправѣ.

7. вправлене.

$4 = 2 + 2$. Учитель выкликуе 2 ученикôвъ и дае одному (А) 2 писалця и другому (В) 2 писалця. Кôлько писалець мае А? — Б? Чи Б мае такожь тôлько писалець, що А? Кôлько писалець мушу я ученикови Б въ другу руку дати, абы ôнъ тôлько мавъ якъ той-же (А)? (Учитель дае ученикови Б въ другу руку такожь 2 писалця.) А мае 4 писалця, Б мае 2 писалця и 2 писалця. Видите, що 4 писалця е тôлько, якъ 2 писалця а 2 писалця. Повтори ты, Н! Дальше въ знанный уже способъ.

Поступоване въ дальшихъ вправленяхъ: $3 + 1$, $1 + 3$, $4 - 1$, $4 - 3$, $4 = 3 + 1$ и т. д. таке саме, якъ въ иншихъ подобныхъ прикладахъ.

Дальшій вправленя. Кôлько е всѣхъ куль на сѣмъ дротѣ разомъ? (4) Учитель посувае 1 кулю на другій бôкъ. Чи е ще 4 кули на дротѣ? Они але не е всѣ при кушѣ; я роздѣливъ (розпаювавъ) 4 кули на 3 кули и на 1 кулю. Замѣть „роздѣливъ (розпаювавъ)“ кажѣмъ „розклавъ (розложивъ)“. 4 кули можна отже розложити на 3 кули и на 1 кулю. Такъ само 4 можна розложити на: $1 + 3$, $2 + 2$, $1 + 1 + 1 + 1$.

Сила (кôлько) куль е на першôмъ дротѣ? (4) на другôмъ дротѣ? (3) На котрôмъ дротѣ е бôльше куль? О кôлько куль е на другôмъ дротѣ меньше? 4 е отже о 1 бôльше нѣжь 3; однакъ 3 е о 1 меньше нѣжь 4. Сила куль е на 3. дротѣ? (2) О кôлько куль е на 1. дротѣ бôльше нѣжь на 3. дротѣ? 4 о 2 бôльше нѣжь 2. Сила куль на 4. дротѣ? (1) 4 о 3 меньше нѣжь 1. Повторене: 4 о кôлько е бôльше ôтъ 3? ôтъ 2? — 3 о кôлько е меньше ôтъ 4? — 3 о кôлько бôльше нѣжь 2? нѣжь 1? — 2 о кôлько меньше ôтъ 3? ôтъ 4? и т. д.

На розложене чисель треба при поодинокихъ вправленяхъ класти особливу вагу, понеже, якъ вѣдомо, раховане опирае ся головно на розложено.

Хоть до кожного поодинокого вправленя мусять ся додавати практичнї приклады, то все таки при заключеню числа треба доконче ôтповѣднї вправы такъ самими числами, якъ такожь въ практичныхъ примѣрахъ перепроводити.

Щобы але такими вправами не лишъ матерїальну, але такожь и формальну цѣль науки рахункôвъ осягнути, най учитель до того уживае ôтповѣдныхъ рôжнородныхъ примѣрôвъ.

Наступуючї примѣры зъ выбраннымъ числомъ 8 най послужать за правило въ тôмъ взглядѣ: Сила то е: $4 + 4$, $6 + 2$, $3 + 5$ и т. д.? — Сила е: $8 - 2$, 4, 3, 6 и т. д.? — Сила треба взяти ôтъ 8, абы 5, 3, 6, 2 и т. д. осталось? — Сила треба до 6, 3, 4, 7, 5 додати, абы було 8? — Сила не доходить (бракуе) ôтъ 4, 6, 3, 7 и т. д. до 8? — Сила е: 2×4 , 4×2 , 8×1 ? — Сила разъ мѣститъ ся 2, 4, 1, 8 въ 8? — Сила е $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, ôтъ 8? — О кôлько 8 бôльше ôтъ: 6, 3, 7, 4 и т. д.? — О кôлько е 5, 3, 6, 7 меньше нѣжь 8? — 8 е о 2, 4, 3, 6 и т. д. бôльше ôтъ котрого числа? — На котрї 2 числа можна 8 розложити? — Сила треба додати до 2×2 , 6×1 , 2×3 , абы мати 8? — Сила останесь, если ôтъ 8 возьмееь 2×3 , 7×1 , 4×2 ? — Котрї числа находятъ ся межи числами 6 и 8, 3 и 8 и т. д.? — Сила выносить рôжниця межи 8 а 6, 8 а 4 и т. д.? Сила то е 4 а 3 а 1? 5 а 3 меньше о 2? $4 - 2 - 3$? и т. д.

Въ кôнци належитъ переробити практичнї примѣры. с. е. примѣры съ названными числами, якъ н. пр.

1. Одень хлопчикъ мае 6 лѣтъ, а его сестричка е о 2 роки старша ôтъ него; сила рокôвъ мае послѣдна?

2. 1 зошитъ стоить 2 h; сила треба заплатити за 4 зошити?

(Вношене: 4 зошити є 4 рази тілько що 1 зошитъ; тож за 4 зошити треба 4 рази тілько, отже 4 рази 2 h заплатити).

ПЕРШОГО ДНЯ В ЕЛЕМЕНТАРНІЙ КЛАСІ.

Учитель першого дня в класі елементарній най стрічає своїм школярам ласкаво і з повною любовю.

Коли всі школярі вже зійшли ся, най учитель начинає науку короткою молитвою, а потім най привитає їх кількома сердечними словами, і при тім най виразить свою радість з того, що стілько добрих діточок видить перед собою, котрі то він всі дуже любити хоче.

По сім слідує призначене місце для поодиноких дітей. — Аби кожде з вас, діти, знало, де має сидіти, то я тепер призначу вам місце. Менші діти будуть сидіти на переді, с. е. в передних лавках, а більші з заду. Встаньте всі, щоби я видів, які ви за великі, с. е. хто з вас великий а хто малий. Усадовене має бути ведля великості дітей і ведля стану їх тіла (Körperbeschaffenheit), при чім взгляд треба мати на случайні (припадкові) вади (Gebrechen), як близорукість або недовиджене (короткий зрок), недочуване, і т. д. Сю чинність (діяльність) можна слідуєчими словами закінчити. На сих місцях маєте від сегодня завше сидіти; запам'ятайте-ж собі лавку, в котрій кождий (а) сидить, і також коло котрого школяра кождий сидить. По сім слідує познакомлене ся з учениками після їх імен (прізвищ). Учитель звертає ся до одного із сьміливих учеників і питає ся того-ж: Як ти ся називаєш? — Ти хорошо й голосно відповідав, се мене тішить! Так само звертає ся до другого, третього і т. д. В коротці натрафить і на такого ученика, що му жадної не дасть відповіді. В таким случаю най учитель несьмілого не мучить многим приговорюванем (заохочуванем). най питає других учеників, чи може хто з тих-же не знає прізвища сего ученика. Потім може учитель еще раз пробувати, чи мовчачий (несьміливий) свою трусливість (несьміливість) уже перемиг, і скоро так, то най учитель виразить (заявить) ему свое задоволене.

Часто діти надають лише одно імя. с. е. то, на яке їх дома кличуть. В таким случаю учитель най чекає, поки не натрафить на імя, яке більше учеників в тій класі мають, н. пр. Іван, Николай... і най каже: Іван най встане! по чім більше учеників повстане. Тепер най учитель скаже: Табо я хотів, щоби лиш один ученик встав, а тут вас більше встало. Абисте знали, котрого я з вас кличу, мусите еще й друге ваше імя сказати, бо-ж кождий з вас має два імена; я тепер хочу видіти, хто з вас мені скаже оба свої імена.

(Понеже се занятє довшого вимагає часу, то декотрі з дітей певне вже будуть неспокійні; тому належало-б дотеперішне занятє перервати вправами гімнастичними.)

По сім можна після коротенької остановки (перерви) ще діти познакомити з виразами: на право або на правій стороні, на ліво (на лівій стороні, на ліву сторону), на переді (чолом), на- (по) заді (в загалі з виразами: право, ліво, перед, зад). По сім учитель най діти випустить із школи до дому, хоть-би приписаний час еще й не насъпів.

Сю першу науку може учитель більше-менше так закінчити: Тепер я вас пуцу до дому, і ви можете дома оповісти, чого ви в школі вчились. Но щоби ви всего того не забули, то тепер все ще раз повторимо. (Учитель розумієсь збере всю матерю в коротці).

По тім най скаже: Отже як виджу, мої дітоньки, ви сегодня добре ся справовали й уважали. Наколи завсїгди будете пильно до школи при-

ходити, і в школі будете ся добре справувати (уважати), то навчите ся много цікавих та добрих і красних річий, і будете розумними дітьми, а за то вас родичи ваші будуть любити і всі люди навидіти.

Наконець най учитель прикаже, щоби по обіді всі поприносили таблички, писчики і маленькій кусничок губки, платочка або суконця, як також най їм покаже, де вони мають свої річи с. е. свою одіж складати, і вставивши в пари най виведе їх із школи на двір

Ник. Шкурган.

Local- und Provinzialnachrichten.

(Aus der Landesschulraths Sitzung vom 13. December 1894.) Es wird der Vorschlag über die Verleihung der Directoratsstelle am k. k. Staatsgymnasium in Czernowitz an das hohe k. k. Ministerium geleitet. In Dorna-Kandreny wird Georg Popowicz definitiver Oberlehrer; in Stupka wird Nikolaus Donisă def. Oberlehrer; Anton Ryz wird def. Lehrer in Gurahumora; in Frumosu wird Anatolie Popescul def. Schulleiter; in Fürstenthal wird Josef Hustyn def. Oberlehrer; in Bilka wird Melanie Brailean def. Lehrerin; in Ober-Horodnik wird def. Lehrerin Julie Velehorschî; in Kostestie wird Johann v. Barbier def. Oberlehrer; in Berbestie wird def. Oberlehrer Nikolaus Kuszniirik. — Gesuche um Geldunterstützungen werden erledigt. — Ein Schüler des Czernowitzer Gymnasiums wird ausgeschlossen. — Ein Gesuch um Wiederaufnahme eines ausgeschlossenen Schülers wird abgewiesen. — Berichte der Gymnasialdirection in Radautz, der Direction der gr.-or. Oberrealschule und der Gymnasialdirection in Czernowitz betreffend die Gesuche um Schulgeldstundung werden erledigt. — Berichte der Direction der Lehrer- und Lehrerinnenbildungsanstalt betreffend die Verleihung von Stipendien und Geldunterstützungen werden erledigt. — Der Antrag der Direction der Lehrer- und Lehrerinnenbildungsanstalt auf Erhöhung der Dotation der Staatsstipendien pro 1895 wird dem hohen k. k. Ministerium für Cultus und Unterricht unterbreitet. — Der Antrag der Gymnasialdirection in Radautz um Befreiung mehrer Schüler vom Zeichenunterrichte wird erledigt. — Die Berichte über die Vertheilung des evangelischen und gr.-kath. Religionsunterrichtes an den Volksschulen in Radautz werden erledigt. — Die Entscheidung über die Bemessung der Remuneration für den röm.-kath. Religionsunterricht durch den Stadtmagistrat in Czernowitz wird erledigt. — Zur Anschaffung des noch fehlenden Werkzeuges für den Handfertigkeitsunterricht an der Volksschule in Bilka werden 30 fl. bewilligt. — Der Jahresbericht über den Stand der Volksschulen und der Lehrerbildungsanstalten in der Bukowina wird dem hohen k. k. Ministerium vorgelegt. — Dienstalterszulagen werden zuerkannt, u. zw. der Unterlehrerin Paraskewa Prokopowicz die I. und dem Oberlehrer Christof Issakiewicz die IV. — Der Bezirksschulrath in Radautz wird ermächtigt dem gr.-or. Ordenspriester Herrn Dorimidont Nikitowicz in Putna die Anerkennung auszusprechen, ferner wird dem gr.-or. Pfarrer Herrn Porumbescu Iradie in Neufratautz die Anerkennung des hohen k. k. Landesschulrathes ausgesprochen. — Recurse der Bukowiner k. k. Propinationsfonds-Direction in Schulconcurrentenangelegenheiten werden dem hohen k. k. Ministerium unterbreitet. — Zwei Disciplinargelegenheiten werden erledigt, wobei ein Schulleiter an eine mehrclassige Volksschule als Leiter versetzt wird. — Die Errichtung einer Privatvolksschule in Falkeu wird mit dem Bemerken genehmigend zur Kenntnis genommen, dass die gesetzlichen Bedingungen erfüllt werden müssen. — Ein Recurs wegen Schulversäumnis wird abgewiesen. — Die Errichtung einer einclassigen Volksschule in Suczawitza wird genehmigt. — Die für das laufende Jahr bewilligte Subvention zur Förderung der mit Volksschulen verbundenen landwirtschaftlichen Lehrurse und Schulgärten, wird an diejenigen Volksschullehrer, die sich hiebei besonders hervorgethan haben, vertheilt.

(Bericht über die am 2. d. M. abgehaltene Generalversammlung des Landeslehrervereines) [Schluss.] c) Der Centralausschuss möge competenten Ortes dahin wirken, dass eine Verordnung erlassen werde, die den Eltern etc. verbietet, die Kinder in die Wirtshäuser u. s. w. mitzunehmen, da sie daselbst demoralisiert werden. (Erledigt.) f) der Centralausschuss möge competenten Ortes dahin wirken, dass den Lehrern Theuerungsbeiträge verliehen werden. (Erledigt; doch sind die Lehrer mit der vom hohen